

ARGIA

2005eko uztailaren 3a | LXVIII. urtea | 1.999 zenbakia | 3,30 euro

Komunistak (1935) Burdinatik Jaurlaritzara

Boni Aldaia, azken hippya:

“Drogak beste ezer ez daukazunean zapaltzen zaitu”

Nekane Erauskin, Ezker Abertzalea taldearen bozeramalea:

“Legebiltzarrean denok dugu giltza neurri eta modu desberdinean”

VII. euskal selekzioaren eguna

EUSKAL HERRIKO
FEDERAZIO NAZIONALAK
SORTU

**ALGORTAKO
PORTU ZAHARRA
Uztailaren 3an**

*Kirolariak
prest!*

Pirritx eta Porrotx
Zea mays - Estropadak
Paella erraldoia
Txatanuga Bembe - Kukaña
Sardinada - Erromeria
Herri kirolak - ...

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Economía y Promoción Económica

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Empleo y Formación

Getxo
UDALA - AYUNTAMIENTO
Enteak erakundeak

asteko gaia

- **Euskal komunismoaren sustraiak: Burdinazko gorriak.** JOSU CHUECA 4

pertsonaia

- **Boni Aldaia: "Drogak beste ezer ezdaukazunean zapaltzen zaitu".** AMETS ARZALLUS 13

gaiak

- **2000 ARGIA: Titaniozko jauregia eta prezintozko kaiola.** NAGORE IRAZUSTABARRENA 19
- **Diasporaren oihartzunak prentsan.** URKO APAOLAZA 24

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** 27
- **Hills Like White Elephants.** GOTZON GARATE 28
- **Memoria berreskuratzan.** JOXEMARI ITURRALDE 29
- **Luparekin: Kontsulta: abiapuntu, helbide, helburu?** IÑAKI ANTIGUEDAD 30
- **Txandan: Xaharren faborez.** ITXARO BORDA 31
- **Hiruko txikian: Txuri beltz.** JOXE MARI OSTOLAZA 31
- **Ezezkoa, ongizate-estatuaren alde.** RAMON IBEAS 32

erdiko kaiera

- **Aterkings: Rocka zainetan.** JON GURRUTXAGA 33
- **Ezpalak: KATIXA GARATE** 36
- **Argitalpenak: Aritz Gorrotxategiri galdezka.** PILAR IPARRAGIRRE 38
- **Denbora-pasak** 40
- **Ihesi: Sopolako eukalipto artean tumulu bila.** MARIJO DEGRACIAS 42
- **Makina bat kontu.** JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA 46

termometroa

- **Nekane Erauskin: "Legebiltzarrean denok dugu giltza neurri eta modu desberdinean".** MIKEL ASURMENDI 48
- **ARGIAren edukiak RSS bidez irakur daitezke.** ELISABETH POMBO 51
- **Euskarazko lan zientifikorari zukua atera nahian.** ONINTZA IRURETA 52
- **Bero beroan** 54
- **Net Hurbil: Mafiak dira globalizazioaren eredu.** PELLO ZUBIRIA 56

azkena

- **Kabinan pilotu.** IÑAKI MENDIGUREN 58

Gure gorrien historia

Ezustekoa izan zen hauteskondeetan ordura arte ezzaguna genuen Euskal Herrietako Alderdi Komunistentaren agerpena. Komunismoa ordea, zaharra da Euskal Herriko langileen artean.

Bizkaiko harrobietan milaka tona burdina ateratzen hasi ziren XIX. mendearen bukaera aldean, eta horrek langile mugimenduari hasiera eman zion, nolabait, bertako lan eta bizi baldintzek bultzaturik. Bertan sortu zen euskal sozialismoa eta leku berean, Bizkaiko ezker aldean eta meatzaldean, jaio zen komunismoa ere. Erreportaje honetan komunismoak gure herrian izan duen bilakaera aztertu dugu. 4

Boni Aldaia

Azken hippya

Boni Aldaiak ez du bilorik mingainean. Kontzertu handietako aseguru eta produkzio lanak egiten ditu egun. Baina bere bizipenez eta iritziez garbi hitz egin digu. Jakin dugu adibidez, beti izan duela ezberdina izateko beharra; bizi izan zuen 68ko maiatzeko gerra hartan ez zegoela zer eginik; gorputzari egurra eman behar zaiola izorratu arte; eta drogek ez dutela gizakia inteligentzago eginguten. 13

Luparekin

Iñaki Antiguiedad

30

Zuzenketa

1.998. alean, homosexualitateari buruzko erreportajea, queer aktibistak aldarrikatzen zuen nahi duguna izan gaitzkeela egoeraren arabera. Ordea, testuak akats bat zeukan. Horrela behar zuen: "Lagun taldean ibil naiteke desioari mugarik jarri gabe (...), baina maila politikoan neure burua gay definitzen dut, lan handiagoa dagoelako hor egiteko. Horrek ez du esan nahi unibertsitateko beka eskuratzeko heterosexual azalduko naizenik, errazago emango didatelakoan".

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produkzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estixu Eizagire, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Kortá. Publizitatea: Inigo Txintxurrueta, Aloña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa: Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko parteidea da.

Azala: Antza.

Burdinazko

Ezuste galanta eman zuten azken hauteskundeetan ordura arte alderdi politikoen Erregistroko katakonbetan zeuden Euskal Herrietako Alderdi Komunistakoek. Lortutako bozken kopurua ere lehengo ustekabearen neurrikoa izan zelako, EHAK-ko parlamentarien botoak erabakiorrak eginez, horien inguruan dabilta aginteari eutsi nahi dioten hainbat talde. Beraz, Berlingo murrua erori zenetik, ia-ia bi hamarkada igaro direnean, ausardia osoz komunismoa aldarrikatzen duen alderdi bat agintearen giltzarri bihurtu zaigu Euskal Autonomia Erkidegoan. Dena den, euskal talde komunista batek lortu duen emaitza erabakior horren berrikuntzak ez liguke pentsarazi behar korrante berri baten aurrean gaudenik. Izan ere, komunismoak iraultza boltxebikeak bezain zaharrak ditu sustraiak euskal langileriaren baitan eta 1935eko ekainaz geroztik –orain dela 70 urtetik hain zuzen ere– Euskal Alderdi Komunista bezala egituratu ondoren, euskal politikaren ezinbesteko erreferentzia izan da gorrien korrante politikoa.

JOSU CHUECA

FACUNDO PEREZAGUA / EL PRIMER LIDER OBRERO DE BIZKAIA (1860-1935)

F. P. / EL PRIMER LIDER OBRERO DE BIZKAIA

Ezkerrean, Facundo Perezagua Bilbon greban zegoen langile talde batekin. Ondoan, Perezaguaren mitina 1910eko ekainean, Madrilén. Bizkaiko meatzarien grebarekiko elkartasun ekitaldia izan zen.

gorriak

BIZKAIKO HARROBIEK MILAKA eta milaka tona burdin eman zuten bereziki 1876az geroztik. Horiek euskal industrializazioaren oinarri gizaekonomikoak jartzeaz gain, langile mugimenduari hasiera eman zioten. Alde batetik, bertako lan eta bizi baldintzak latzak ziren; eta bestetik, European II. Internazionalak bultzatu zituen erregindikazioek hainbat greba eta mobilizazio orokor eragin zituzten 1890az geroztik.

Hor izan zuen sorleku eta bidea lehen euskal sozialismoak, Facundo Perezagua eta Carretero anaiei esker. Leku berean, hau da, meatzaldean eta Bilboko ezkeraldean, aipa-

Bizkaiko harrobiek milaka tona burdin eman zuten 1876az geroztik. Hain zuzen, bertan eman zioten hasiera langile mugimenduari. Meatzaldean eta Bilboko ezkeraldean erein ziren komunismoaren haziak ere.

turiko Perezagua edo Leandro Carro, Oscar Perez Solis eta Jose Bullejosen eraginez, gorpuztuko zen Errusiako Iraultzaren ondorioz ezkertiarren esparruan jaioetako mugimendu berria: komunismoa, alegia. Jakina denez, 1917ko iraultzak eraginda sortu zen Internazional Komunistak, alderdi sozialista guztietan piztu zuen honako eztabaida hau: II. Internazionalarekin jarraitzea edo alderdi berriak eratuz Internazional berriarekin, Komintern deitutakoarekin bat egitea. Auzi hori argitzeko, Espainiako Estatuan PSOEek hiru biltzar burutu behar izan zituen. Azkena amaitu zutenean (1921eko apirilean),

gehiengoak, 8.808 botorekin, erabaki zuen II. Internazionallean jarraitzea; baina gutxiengo zabal bat, 6.000 boto inguru biltzen zituen, Europako beste komunistekin bat egiteko prest azaldu zen, nahiz eta alderdi sozialistatik alde egin behar izan. Gatazka horren ondorioz etorri ziren Espainiako Alderdi Komunistari sorrera emanen zioten hausturak. PCE deitutakoa egituratu zenean, Bizkaian Ortuella, Bilbo, Muskiz, Gallarta, Deustu eta Begoñako militante sozialista gehienak bereganatu zituen. Gipuzkoan berdin gertatu zen Eibarren eta Donostian. Horiei gehitu zitzaizkien, 1915az geroztik PSOEtik kanporaturik zeuden Perezagua eta bere partaideak.

Azken horiek orekatzen zituzten alderdi sortu berriaren oinarri gazteak baina goitik behera bat egiten zuten beraiek aldarrikatzen zuten politika erradikalarekin. Izan ere Perezaguak eta Perez Solis edo Leandro Carro bezalako buruzagi berriek, alderdia eratu bezain laster, grebak eta mobilizazioak sustatzeari ekin zioten. 1922an bertan, lan soldaten beherapenen kontrako ekintzak eta metalgintza arloko grebak saiatu ziren hedatzen meatzaldean eta ezker aldean, arrakasta-

Langileen manifestazio jendetsua 1931n Donostiako Boulevardean.

rik gabe. Asmo aurreiraultzaileekin egindako saio horiek sozialisten eta komunisten arteko liskar anitz piztu zituzten, batzuetan, Gallartan gertatu zen legez, hildakoak sorraraziz. Indarkeria horrek ekarri zuen komunisten hedadura moteltzea eta azken finean, bere eragina Bilboko ezker aldean eta Ortuella, Gallarta eta Muskiz bezalako tokietara mugatzea.

Baina Bizkaiko grebetan izandako porroten erreformismo sozialistaren txandakatzea izan zitekeen alternatiba komunista oztopatu zuten arren, beste lurraldeetara, Gipuzkoara bereziki, hedatuz joan ziren. Lehenengo hedatzeleku izan ziren Eibarri eta Donostiari, azkar oso, 1922an bertan, Pasaia, Errenteria, Irun eta Hernani gaineratu zitzaizkien Gipuzkoako Federazio Komunista eratuz. Baina hemen ere beti gelditu ziren oso atzetik, PSOEk ordurako zuen itzaletik. Zaila bezain malkartsua izan zuten langileek lan politiko eta sindikala aurrera eramatea. Alde batetik, UGT-k komunistak kontrolpean zituen langile elkarteak kanporatu zituelako eta bestetik, CNT-k bizkarra eman zuelako III. Internazionalaren babesean beste korrante sindikal bat eratzeko. Hori dela eta euskal komunistak, tokian tokiko sindikatuetan lakatu ziren eta hainbat gunetan, Donostiako Federación local de Sociedades Obreras delakoan esate baterako, nagusigo nabarmena erdietsi zuten. 1926an elkargo horren buruzagitza eskuratu zutenean, UGT eta CNTren arteko batasuna aldarrikatzen aritu ziren inolako oihartzunik gabe. Argi zegoen ezinezkoa zela elkartzeko sindikatu sozialistak diktadurarekiko zuen politika kolaborazionista eta anarkisten estrategia iraultzaileak, baina komunistek sindikal-gintza gorria bultzatzeko baliogarritzat jotzen zuten.

PCEkoen arabera, EAJkoak burgesiaren ordezkariak zirelako, ezin zuten Euskadiren askatasuna gauzatu, eta gelditzen zen irtenbide bakarra beste langileekin batera ekimen iraultzaile orokorrean sarturik, autodeterminazio eskubidea gauzatzea

zen

II. Errepublika, euskal partidu komunkista- ren arragoa

II. Errepublika aldarrikatu zenean agerian uzten zuten komunistek egindako txostenek beraien eragin politikoaren eta ekintzaileen erakundetzearen arteko kontraesana. Gai baldin baziren grebak eta mobilizazio oso erradikalak aurrera eramateko, zuzendaritza eta antolatze politikoa beste indar politikoen mesederako gauzatzen ari zen etengabe. Dena den 1931ko apirilaz geroztik, buruzagi belaunaldi berria –Zapirain anaiak, Jesus Larrañaga, Dolores Ibarruri, Juan Astigarria eta abar– azaltzearekin batera, orduko jardun politiko azkarra bizkortzen aritu ziren su eta gar euskal komunistak. Beraien hedadura pixkanaka-pixkanaka joan zen handitzen eta betiko tokiei, beste zenbait, hala nola Tolosa, Zumarraga eta Hondarribia gehitu zitzaiz-

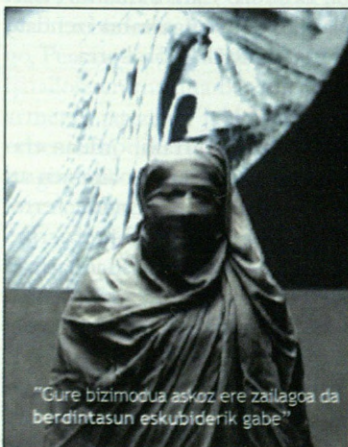
Sozialistekin alderatuz,
euskal komunistek
askoz gehiago landu
zuten auzi nazionala

kien. Nafarroan ere errotu ziren militante gorriak eta 1933ko azaroan esate baterako, estraineko aldiz, komunistek osaturiko hautagai zerrenda lehiatu zen lurralde horretan. Beste euskal probintzietan bezala, emaitza kaskarrak erdietsi bazituzten ere, Nafarroan barrena egindako mitinen kopuruak adierazi zuen Jesus Monzonek gidatzen zuen taldeak jarraitzaile multzo ugari bazituela.

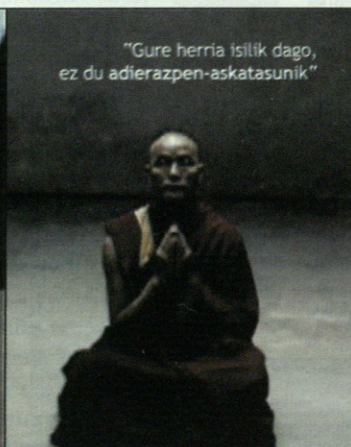
Arazo nazionalari komunistek emandako erantzunak

Dena den, hauteskunde esparrutik kanpo, langile borroketan mugitzen zen alderdiak berehala aurre egin behar izan zion II. Errepublikak ireki zuen abagune politiko zabalari.

EUSKAL HERRIKO KARTELAK

"Gure herria tsilik dago,
ez du adierazpen-askatasunik"

"Gure bizimodu askoz ere zailagoa da
berdintasun eskubiderik gabe"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak,
eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Euzko Lege
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

**gure
artean
euskaraz**

DOLORES IBARRURI

LA GUERRA CIVIL EN EUSKADI/ EUSKO GUDARIAK

Eta Euskadin, Katalunian bezala, erregimen berria gauzatu zen unetik arazo nazionalak egundoko garrantzia hartu zuen. III. Internazionalaren buruzagiek Espainiako komunistei, 1931ko maiatzean, gogorazi zieten Kataluniak, Bizkaia eta Galizia bere buruaren jabe eta nahi izanez gero Epainiako Estatutik bereizteko aukera ere izan behar zutela. Egia esan, sozialistekin alderatuz, euskal komunistek askoz gehiago landu zuten auzi nazionala. Alde batetik, III. Internazionalaren ikuspegi teorikoak hedatu zituzten, hari buruzko Leninen eta Stalinen ideiak euskalherriratuz.

Bestetik, beraiek ere etengabe heldu zioten Euskal Autonomia Estatutuaren eztabaidari. 1933ko martxotik aurrera *Euskadi Roja* deitutako astekaria kaleratzen hasi zenetik, auzi nazionala jorratu zuten Aurelio Aranagak, Jesus Larrañagak eta beste batzuek, abertzaleekin bereziki, eztabaidatu nahian. Euskal komunistek politika orokorrean izan zuten bilakaeraren antzekoa bizi izan zuten esparru horretan ere. Hasierako muturreko jarreratik, helburu komun eta Frente Popular bezalako elkargo bateratzaileetara mugitu ziren urte horietan. Indalecio Prieto eta sozialistak "sozialtraidoreak" izatetik, Fronte Popularraren baitan kideak izatera igaro ziren bi urteko tarte urrian, esate baterako.

Autonomia Estatutuari dagokionez, errefusamendutik onespenerako jauzia burutu zuten 1933-1936ko biurtekoan. Aipaturiko lehen datan, Estatutua bozkatu behar zenean, herri zanpatuen eskubideak onartu zituzten arren, Euskal Autonomia Estatutua gaitzesten zuten, Euskadi Espainiako burgesiaren eta inperialismoaren menpe uzten omen zuelako. PCEkoen arabera, EAJkoak burgesiaren ordezkariak zirelako, ezin zuten Euskadiren askatasuna gauzatu, eta gelditzen zen irtenbide bakarra honako hau zen: beste langileekin batera ekimen iraultzaile orokorrean sarturik, autodeterminazio eskubidea gauzatzea. Ziur aski horrelako jarrerak eta Katalunian Partit Comunista de Catalunya delakoa aurrekari izateak bultzatu zuten Euskadiko Alderdi Komunita egituratzera. Izan ere,

CONVENCIONES CON J. DOMINGO ASTIGARRABIA

Goiko irudian Jose Diaz, Dolores Ibarruri, Pedro Checa eta Antonio Mije. Eskuinean Juan Astigarrabia, lehenengo Jaurilaritzan Lan Publikoen kontseilari izan zena. Eta lerro hauen gainean Juan Larrañaga, Alderdi Komunistak Donostian emandako mitin batean.

1934ko martxoaz geroztik, euskal alderdi komunistaren aldeko jarrera gero eta garbiago azaldu zen *Euskadi Roja* eta bereziki, urte horretan, Bilbon abuztuak 25ean eta 26an egindako biltzarrean, 56 ordezkari helburu hori onetsi zuten. Hala eta guztiz ere, pixka bat beranduago suertatu zen "Asturiasko Iraultza"ren ondorioz izandako errepresioak oztopatu zuen komunistek prestatu nahi zuten alderdi hori sortzeko biltzar handia. Izan ere, ezkutuan burutu behar izan zuten Euskal Partidu Komunistaren lehen batzar hori, Bilbon, 1935eko ekainean, hain zuzen ere. Bilkura horretan Dolores Ibarruri, Jesus Larrañaga, Leandro Carro, Imanol Asarta... lagun zituelarik, Juan Astigarrabia izendatu zuten partidu berriaren idazkari orokorra.

Espainia gorria eta zatitua

Testuingurua ez zen batere erraza, orduan erakunde langile eta ezkertiar guztiak pairatzen ari baitziren CEDA-PRRkoen Gobernuaren errepresiorik latzena. Aipaturiko 1934ko urriko iraultzaren ondorio errepresiboak oso indarrean zeuden: militante eta buruzagi anitz kartzeletan epaiketen zain zeuden bitartean, aldizkariak eta egoitza ezkertiarrek itxita jarraitzen zuten. Aje horiek direla medio, batasunaren beharra sentitu omen zuten sektore politiko askok, eta horien artean komunistak, "Biurteko beltz"

horretatik ateratzeko. Gainera, nazioartean orduan egindako VII. Kongresuan, Internazional Komunistak onartu zuen egitasmoarekin bat zetorren Fronte Popularraren estrategia. Hori dela eta, euskal komunistek PSOEkoe-kin, talde errepublikanoekin baita ANVkoekin ere bat egin zuten Fronte Popularra eratzeke, bide batez koalizio horrek izan zuen Euskal Autonomia Estatutuaren aldeko jarrera eurenganatu. 1935eko abenduan hauteskunde kanpaina hasi zenetik, nabarmena izan zen komunisten aldaketa. Donostiako Urumea Frontoian, PCEkoek egindako mitinean, Jesus Larrañagak Calvo Sotelo ultraeskuindarrak hor bertan esandakoari garbi erantzuten zion erranez "Espainia gorria Espainia zatitua izanen zela" baina, era berean, bat egin zuten Fronte Popularraren Euskal Autonomia-aren aldeko leloarekin. 1936ko urriaren 1ean Madrilgo Gortean, Autonomia Estatutua bozkatu zenean, horren aldeko hizlari sutsuenen artean Dolores Ibarruri nabarmendu zen. Astebete beranduago, Estatutuaren ondorioz, lehen Eusko Jaurilaritza osatu zelarik, Juan Astigarrabiak Lan Publikoen kontseilaritza eskuratu zuen. Ordurako Bizkaiko mugetan ehunka komunistek gerra piztu zenetik Gipuzkoako fronteetan Manuel Cristobal Errandoneak, Agapito Dominguezek, Marcelo Usabiagak eta beste ezkertiar askok hasitako gudari jarraipen sutsua eman zioten. Kinka larri horretan, Errepublikako urteetan kostata hedatu zen alderdia gauza izan zen berak martxan jarritako Karl Liebknecht, Rosa Luxemburgo, Perezagua, Larrañaga bezalako batailoietan makina bat miliziano armetan jartzeko. Jakina, gerrak, erbesteak, diktadura frankistak eragindako errepresio latz bezain luzeak, baita jokabide estalinistek ere... dezente gutxitu zituzten arren, Juan Astigarrabia, Imanol Asarta, Jacinto Otxoa, Marcelo Usabiaga, Jesus Monzon, Manu Egidazu... eta beste antzeko asko kontuan hartu gabe, Euskal Herriko historia garaikidea hankamotz geldituko zelakoan gaude. ■

Karrikiri euskaldenda

- Iruñeko bihotzean
- Euskaldunen beharrei erantzuteko
- Lokal handiagoa
- Produktu berriak
- Zerbitzu hobea
- ARGIAko produktuak salgai

Adi Euskalerria irratitari:

Dendaren irekiera-festaren berri izanen duzue

Xabier karrika, 4, behea. Iruñea
Tel.: 948 22 25 89

Marcelo Usabiaga

«Mundua aldatu beharra dagoen bitartean, Alderdi Komunistaren ideiak ontzat jotzen ditut»

Marcelo Usabiaga Jauregi 1916an jaio zen Ordizian. Baina 4 urtetatik, irundarra da. 1933an Gazteri Komunistan sartu zen, gero EPKko partaidea izan zen. 1936-1939 bitartean, Irunen, Kalamuan, Santanderren, Madrilén eta Bartzelonan gerran borrokatu ondoren, Valentzian frankistek atxilotu eta 30 urtetarako espetxera zigortu zuten. 1944an Arroa auzoan (Zestoa) zegoen Lan Bataloitik ihes egin zuen mugaz bestaldera. Makien talde batekin 1945eko azaroan sartu zenean berriro atxilotua, Ondarretan, Puerto de Santa Marian eta Burgosko espetxeetan, 1960a arte kartzelaldia pairatu zuen.

Noiz ekin zenion militantziari?

Ni Juventudes Comunistas deitzen direnetan hasi nintzen 1933ko azaroan, orduko hauteskundeekin batera. Ramon Ormazabalek sartu ninduen, gero Alderdi Komunistaren Idazkari orokorra izanen zenak. Bera ere irundarra zelako, ezaguna nuen, "frailea" deitzen genuen guk eta animatu ninduen. Etxean, egia esan, oso giro politizatua genuen, baina errepublikanoa. Beti tertulia politikoak egiten zituzten aitak, osabek eta lagunek, baina niretzako erakargarriena Alderdi Komunistak zen.

Ez ginen asko, ez pentsa. Gazteri Komunistak horretan, bileretan, Irunen zazpi biltzen ginen. Alderdikoak zertxobait gehiago ziren, baina ez askoz gehiago. Gure biltokia Peña kalean zegoen, Urdanibia plazaren ondoan eta barruko eskailera batetik ematen zuen San Martzial kalean zegoen ostatura. Poliziak etortzen zirenean gure egoitza miaztera, eskaileratik gora ostatura joaten ginen. Eta alderantziz, ostatatik jaisten ginen biltokira. Bertara joatea oso gogoko genuen, hor baitziren beti Manolo Cristobal Errandonea, Ormazabal, Cruz Ostiz, Partiduko presidentea... Guk belarria beti prest, beraiek solasten zutena jasotzeko.

Zer nolako jardunak burutzen zenituzten?

Gure aldizkaria zen *Euskadi Roja* saltzea, Paseo Colonen, Kasinoan eta horrelako lekuetan pintadak egitea, brotxaz eta galipotez "¡Abajo Gil Robles!", 33ko hauteskundeak ira-

bazi zituztenen kontrako leloak ipintzea... Bestalde, saiatzzen ginen jendea geureganatzzen. Horrelako helburuak jartzen genituen eta astero zelulan aztertzen genituen. Lan horiei esker, gerra hasi zenean, Gazterian 20 lagun inguru geunden. Ni, horretaz aparte, FUEkoa nintzen eta Donostiako egoitzan, Sarriegiko Alhondigan zegoen hartan, bilera askotan parte hartzen nuen. Batzutan, ekintza bereziak egitea egokitu zitzaigun.

Esate baterako?

1934ko Iraultza, Asturiaskoa amaitu zenean, jende askok errepresiotik ihesi mugaz bestaldera joan behar izan zuen. Gu Irungoak izanik berehala arduratu ginen horrelako kontuetaz. Nik Donostiatik Irutera eramaten nituen, Asturiastik eta Bizkaitik ihesi zetozenak. Hartzen nituen Donostiako geltokian eta mugara hurbiltzen nituen, eta hor beste burkide batek, Zubizarretak, beste aldera eramaten zituen. Hori dena atxilotu gintuzten arte. Sei iheslarirekin nenbilenean, Errenteriko geltokian, hor harra-patu gintuzten. Komisaldegian, itaunketan izugarrizko jipoia eman ziguten, eta behin eta berriro... ea non zeuden fusilak galdetzen ziguten. Asturiaskoak, noski! Eta horregatik libratu nintzen... Nik behin eta berriro, Irungoa nintzela eta horretaz deusik ez nekiela esaten

Milizianoak instrukzio saioa egiten.

nien. Azkenean, Ondarretan hilabete bat egon ondoren askatu ninduten.

Euskal Autonomia Estatutuaz Alderdi Komunistak jarrera nabarmen aldatu zuen 1933tik 1936ra bitartean. Zer gogoratzen duzu auzi horretaz?

“1934ko Asturiasko Iraultza amaitu zenean, jende askok errepresiotik ihes egin nahian mugaz bestaldera joan behar izan zuen. Gu Irungoak izanik berehala arduratu ginen horrelako kontuetaz”

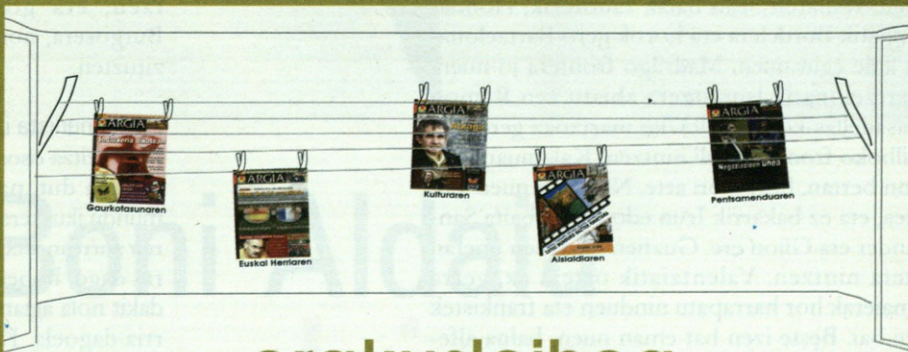
Bai, 1933an Estatutuaren aurka geunden. Baina gero, 1936an alde jarri ginen. Egia esan, ni sartu berria nintzen eta arazo hura ez nuen asko jarraitu. Nahiz eta nire familian amaren aldetik mundu nazionalista oso gertu izan, beti nazionalistak, EAJkoak bederen, karlistekin eta horrelakoeekin lotzen genituen. ANVkoak ezker-tiarrak ziren, eta gero Fronte

Popularrean gurekin egon ziren, baina oso gutxi ziren, gure eskualdean deus ere ez. Gure giroan, Casa del Pueblotan, ezkertiarren artean, Estatutuarena ez zen gai garrantzitsua, nahiko

Egin zaitez harpidedun:

943 371 545
harpide@argia.com
www.argia.com

ARGIA

erakusleihoa

urrun gelditzen zitzaigun. *Euskadi* Rojan bai, hor, denboraldi batean, fabriketako berriemaileek bidaltzen zituzten kronikak zuzentzen aritu nintzen. Baina horiek gai hartaz ez zuten idazten. Gure nagusi politikoek bai ordea, ia ia astero...

Fronte Popularra aipatu duzu, horren inguruko hauteskunde kanpainaz zer diozu?

Oso kanpaina ona izan zen. Denok bat egin genuen Amnistia behar-beharrezkoa zelako eta irabazi genuen. Irunen beti ezkerrek irabazi du. Beti talde errepublikano eta ezkertiari indartsua izan da. Ehunka preso zeuden eta irundar batzuk ere bai. Sozialista batzuk, esate baterako, Ventaseko trenbidean 34an bonba bat jarri zutelako. Eta Gazteri Komunistakoak, pare bat lagun, Pujol eta Dominguez ere, preso

genituen. Jende asko mugitu zen eta Fronte Popularra garaile suertatu zen.

1936ko gerra piztuta, ia-ia fronte guztietan aritu zinen, Irundik Mediterraneora, frankistek egin zuten legez, baina lubakiez bestaldean, ezta?

Bai, hasieran Irunen bertan. Nafarrera ere hurbildu ginen, uztailak 21 edo 22an, Beraraino, kamioi blindatu batez. Bertako koartelaz jabetu ginen baina atzera jo genuen erreketek saldo bat omen zetorrelako. Bueltatzerakoan, Endarlatsako zubia lehertarazi genuen. Irun erori arte, Erlaitzen eta inguruan aritu nintzen. Irailaren 5ean balaz zauriturik, Hondarribiatik Bordelera eta hortik gero Bartzelonara alde egin nuen. Madrilgo frontera jo nuen, Bartzelonatik laguntzera abiatu zen Ramon Casanellas-koekin. 1937ko martxoaz geroztik, Bilboko frontean ibili nintzen, Kalamuan, Bilbon bertan, hori erori arte. Nik ikusi nuen galtzea, eta ez bakarrik Irun edo Bilbo, baita Santander eta Gijon ere. Guztietatik azken unetan atera nintzen. Valentziatik osteraz, gerra amaierak hor harrapatu ninduen eta frankistek ere bai. Beste izen bat eman nuen, baina alferrik. Azkenean, Valentzia ondoan zegoen San Miguel de los Reyesko kartzelan sartu ninduten, eta gero epaiketari, 30 urteko zigorra jarri

“Gure giroan, Casa del Pueblotan, ezkertiarren artean Estatutuarena ez zen gai garrantzitsua, nahiko urrun gelditzen zitzaigun”

zidaten. PCEkoa izanik, erregimen berezian, isolamenduan jarri gintuzten. Horrek atari ordu gutxiago, komunikazio gutxiago... zekarren. Dena den, gero Ondarretara ekarri ninduten eta orduan hasi ginen kalera ateratzen hainbat lan egitera.

Geroxeago Arroa auzoko (Zestoa) lan Batailoira joan nintzen eta hortik beste hiru lagunekin alde egin genuen betiko lekuetatik. Zenbaketan artean zeuden sei orduak probestu genituen hanka egiteko. Mendiz Zumaiara, hortik Donostiara trenaz eta Amaratik Irurera. Puntxastik, 36ko abuztuaren frontea egon zen tokitik, hain zuzen ere, Bidasoa zeharkatu genuen. Ez genekien Makien sarrera prestatzen ari zela, eta Hendaian bertan kontaktatu gintuzten makien buruek. Beraiek guk baino

CRONICA DE LA GUERRA CIVIL DE 1936-1937 EN LA EUSKADI PENINSULAR

**Ezkerrean
Cristobal
Errandonea Rosa
Luxemburgo
batailoiko
ofizialekin.
Errandonea
hirugarrena da
ezkerretik hasita.
Eskuineko irudian
miliziano batzuen
atseden garaia.**

askoz baikorrago ikusten zuten Espainian zegoen giroa. Guk, ezetz eta haiek baietz, sartu behar zela gerrilari ekiteko. Azkenean, gidari hasi nintzen muga pasabideak erakusten eta ni neu ere talde batekin, Hondarribiatik 1944ko azaroan sartu nintzen. Donostian harrapatu gintuzten. Gure taldeko burua zen Barroso fusilatu zuten eta gainontzekook 30 eta 20 urteko zigorrak jasan genituen. Hori 1945eko ekainean gertatu zen eta 1960a arte ez nintzen atera Burgosko kartzelatik. Ondarretatik, Puerto de Santa Mariara eramantuz gintuzten, azken hau "iheslarien" kartzela baitzen, eta gose greba burutu ondoren, Burgosera, non PCEko preso gehienak bildu zituzten.

Eta komunista izaten jarraitu zenuen, ezta?

Bai, bizitza osoa eman diot ideia horri. Nik pentsatzen dut, partidu guztien gainetik, badela mundu ikuskera bat, munduan dagoen injustiziaren aurrean altxatzen dena. Mundua aldatu beharra dago, hobe izatera eraman behar dugu, ez dakit nola agian, baina bai aldatu behar ikaragarria dagoela. Kontrakoa frogatu arte, Alderdi Komunistak dituen ideiak ontzat jotzen ditut: gizarte politika bultzatzea, guztiok eta guztiontzat lan egitea... ■

Albitxuri Handia harria nongoa? Hangoxea da Boni. Aitari gordoa tokatu omen zitzaion, 45.000 pezeta, eta ostatua erosi zuten Donostian. Hamar urterako tabernan txikitoak zerbitzatzen zituen, hamaika urterekin dominoan jolasten zuen, hamabirekin musean... Baina kartak dominoak balira bezala bota, eta mundua deskubritzeari ekin zion. Berrogeita hamazazpi urtera gazte-gazte iritsi da, dabilen harriari ez omen zaio goroldiorik lotzen.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

Boni Aldaia

Azken hippya

«Drogak beste ezer zapaltzen zaitu»

Nola bihurtu zinen hippy?

Beti eduki izan dut beharra ezberdina izateko. Behintzat ez berdina izateko. Integrazio osoari beldurra diot, eta espazio bat markatu behar dut goizetan esnatu eta lotsagabeagoa izateko. Nire buruari esaten diot: "Boni, arraioa, ezin dizute irabazi! Txikia da, baina badago zure bizitzaren partzela bat zurea dena, beraz jantzi zaitez nahi duzun bezala, egin ezazu nahi duzuna".

Horregatik alde egin zenuen Parisera 68an? Zure partzela handiagoa zen Parisen Donostian baino?

Hamasei-hamazazpi urterekin ikusi nuen nik ez nuela tabernan zer eginik. Amak 2.800 pezeta eman zizkidan, eta lagun batekin Parisera joan nintzen. 68ko maiatza egokitu zitzaigun, baina ni ez nintzen iraultza egitera joan, sexu eta kanuto bila baizik. Manifestaziora joaten nintzen han harrapatzen ninduelako eta joateko adinean nengoelako. Parisen ia bi urtean egon nintzen, lanik egin gabe biziz. Batzutan metroko sarreran eskean ibili, bestetan neska lagun frantses bat egin eta haren etxera joan... Baziren moja batzuk Saint-Pierre auzo juduan, hara joanez gero jateko zopa moduko bat ematen zuten, eta lagunak eta nik beti esaten genuen: "Mojengana joan beharko dugun egunean itzuliko gara etxera". Baina ez zen horrelakorik gertatu.

68ko maiatza bizi izan duten guztiek beraien bizitzan mugarri bezala kontatzen dute. Zu zertan aldatu zintuen? Ni, nolabait, han hasi nintzen nire filosofia propioa mamitzen: gauze-kiko kuriositatea. Kuriositatez mugitzen hasi nintzen, gauza berrien bila, deskubritu nahian. Zorionez ez zegoen inolako droga gogorrik eta ez nintzen bide horretan erori. Baina handik Marokora joan nintzen, Chauenera. Chaunen, urte betean, uzta guztia erre nuen. Zer egingo genuen bada? Hippys ginen, komuna batean bizi ginen, dena elkartrukutzen genuen, eta egun osoa hondartzan pasatzen genuen erre eta erre. Tira, erre eta

larrua jo. Handik bueltan Torremolinosetik pasa nintzen. Eta Torremolinosen bazegoen diskoteka bat Peepers izena zuena. Nire bizitzan ikusi nuen lehen diskoteka. Diskoteka hartan gogoak zeuden. Eta ni nola hippya nintzen eta ez neukan duro alu bat ere haiekin dantzari hasi nintzen. Diskotekako jabea etorri eta uda guztian han gogo bezala gelditzea eskaini zidan. Ez dakit ez ote zen egunekoa mila pezeta podiumean dantzatzegatik. Nik baietz, eta gogoia izan nintzen nire bizitzako lau hilabetetan.

Eta noiz integratu zinen, ezinbestean, tropelera?

Etxera itzultzean mezulari hasi nintzen aseguru enpresa batean. Bestalde miss Benidorm izandako neska bat ezagutu nuen, eta harekin alaba bat eduki. Orduan lotuta gelditu nintzen. Lastima da, ez nuen hori egin behar. Bizitzaren segitu izan banu askoz hobe nuen. Baina orduan ez zen ulertzen ez integratzea. Eta nire frustraziorako, kurios izateari utzi eta sistema baten barruan sartu nintzen. Baina ez betirako. Handik bederatzirentzera, neska harengandik bereizi eta bidaiatzeari ekin nion.

Nortasun agiria

1948ko maiatzaren 7an jaio zen Amezketan, baina Donostian eman zuen gaztaro osoa. La Sallen ikasi zuen goi mailako batxilerra bukatu arte, eta gero seguruetera bideratu zituen ikasketak. Parisen, Marokon, munduan barrena hippy bezala ibili ostean aseguru etxe batean hasi zen lanean 21 urterekin. Zuzendari komertzial izatera iritsi zen, eta 1987tik bere artekari-tza enpresa muntatua du. Kontzertu handietako aseguru eta produkzio lanak egiten ditu. Bidaiari amorratua, eta zezenketa zale itsua, Onda Ceroko irrati tertulia batean ere parte hartzen du astean hirutan. Bi aldiz ezkondua da, bi alaba ditu, eta orain gazteenarekin bizi da Donostian.

Bidaiatzea gizartetik alde egiteko modu bakarra zen?

Ez dakit, niri txikitzen amak bidaiak izugarriak kontatzen zizkidan ipuinetan, eta haiek utzitako arrasto-gatik hasi nintzen bidaiatzen. Hego Amerikara joan nintzen, Argentina ezagutu nuen, Brasil ere bai, Dominikar Errepublikara, Txile, Afrika osoa ezagutzen dut, Maroko, Tunez, Aljeria, Kenya, Somalia, Europako leku asko ere bai. Aurretik berriz Afrikara noa, Kenyara. Ezin naiz bidaiatu gabe bizi, leku bakoi-tzera joaten naizenean maitemintzen hasten naiz, lekuek maitemintzen naute.

Miguel de la Quadra Salcedok dio nerabazarotik heldutasunera pasatzeko denek egin beharko luketela iniazio bidaia bat. Zer diozu?

Ados nago, nire ustez gazteak

ez daukazunean

bidaiatu egin behar du. Bidaia-tzeak zure kuriositatea pizten du, konturatzen zara ez dakizula ia ezer. Eta orduan bi aukera daude: edo beldurtu, edo bila hasteko motibatu. Nik uste gazteriak bizitzaren kontzeptua aldatu egin behar duela, eta aldatu baloreen eskala. Ez dut esan nahi ni ez naizenik burgesa, alderantziz, ni nahiko pijoa naiz, baina oraindik ere badut espiritu erromantiko bat. Eta orain espero dudana bakarra da nire alabak beren kasa bizitzeko gai izatea, dena utzi eta bidaiatzen hasteko. Nire bizitzaren eskala ideala horixe litzateke: bederatzi hilabete kanpoan eta hiru etxean. Bizitzan denetik egin behar baita, denetik lana izan ezik. Sistema bat bilatu beharko litzateke bizi ahal izateko gauza pila bat eginez, baina lanik egin gabe.

Oraindik ere hippy izaten segitzen duzu?

Bai, hori betirako da. Eta nire etorkizuna hippy izaten segitzen ahalko dudana leku bat aurkitzea da. Orain banitatez Harley Davidson bat daukat, gizarteko parte naizelako eta nik gizarte horrek ematen dizkidan gauzeekin disfrutatzen dudalako. Jatetxe handi batera afaltzera joatea noski gustuko dudala, eta sagardotegira joatea ere atsegin dut. Baina biharko egunean nik ez dut ezertarako beharko Harleya, edo ez dut ezertarako beharko jatetxe handi bateko afaria, nik behar dudana da bidaiatzea, bidaiatzea jendearekin hitz egiteko. Ez hainbeste paisaiagatik, gehiago interesatzen zait jakitea nola hitz egingo dudana peruarrarekin, zertaz hitz egingo dudana dominikarrekin.

Hippy beti izango zara, baina pentsatzen jarri, eta 68ko amets haiek, bide haiek, non gelditu dira?

Hura galdutako gerra bat izan zen. Anekdotak baten bidez erakutsiko dizut. Nire lehen emaztearekin Oiartzunen bizi nintzenean, baserri

batean, ez zegoen orain bezalako hozkailurik. Westinghouse markako hozkailu batzuk ziren, ate trinko luzexka bat, motor txiki bat azpialdean, eta palanka handi bat. Mamut inauguratu zenean, hara jaitsi nintzen eta bi litroko Coca

Cola botila bat erosi nuen. Hozkailura heldu nintzen, baina han ez zegoen bi litroko Coca Cola botila hura sartzeko leku egokirik, etzan ez gero tanta dariola hasten zen, zutik ezin sartu. Kanutoak itsutzeraino erretzen genituen egun horietako batean, pentsatzen jarri eta nire lagunei esan nien: "Jarri iezaiozue arreta multinazionalen indarrari. Coca Cola botila ez da hozkailuan sartzen. Baina ikusiko duzue, denborarekin hozkailua aldatuko da, ez Coca Cola botila". Eta egia da. Orain Coca Cola zutik sartzen da hozkailuan. Horrekin esan nahi dut 68ko maiatzeko gerra hartan ez genuela zer eginik, sistema halako moduan garatuko zen denei lau buelta emanaz bukatuko zuela, eta azkenean hozkailua aldatuko genuen Coca Colagatik. Nahiz eta hozkailuak izugarritzko prezioa izan, eta Coca Colak hutsaren parekoa. Coca Cola indartsuagoa izan da Westinghouse baino. Beharbada Westinghouse ere multinazional bat da eta adibidea ez da erreala, baina filosofiak zer bide egin duen ikusteko balio du.

Gatozen zure gaur eguneko lanera. Kontzertu handientzat aseguruak egiten dituzue. Musikarako gustua, betidanik?

Noski. Dena gustatzen zait niri, antzerkia, musika, dena. Gutxi gustatzen zaidana gure musika da. Ez garelako batere kreatiboak. Begira, musika zeltarraren arrakasta, galiziarra izan arren unibertsal bihurtzetik dator. Eta guk musika euskaldun-euskalduna egiten segitzen dugu, euskaldunok euskaldunontzako. Musika euskalduna baina unibertsala egin beharko genuke.

Hori nola egin liteke?

Adibidez heavy izateari utziz. Ez du balio euskaraz Metallica, AC DC edo Scorpions imitatzeak. Guk baditugu gure instrumentuak, eta badugu mundura zabaltzeko modua. Ez dago musika yankia egin beharrik, Amezketakoa izan behar da eta horrek berekin dituen eragin guztiekin sortu musika, baina ez Amezketarako bakarrik.

Euskaraz kantatuz mundura zabaltzea zaila dela esaten dute.

Egia da komunikabideek izugarri eragiten dutela, baina kontzertuetara doan gehiengoak ez daki hitzik ingelesez. Beatlesekin milioika disko saldu zituzten, berdin Rolling Stonesek, eta guk ez genuen ingeles ideia zipitzik ere. Eszena, erritmoa, musika... hori dena zen. Lehenik Rollingek konbentzitzen zintuen eta gero itzulpena irakurtzen zenuen.

Rolling Stones eta Beatlesak aipatu dituzu. Zurekin lan egin duten taldeen zerrenda ere harrigarria da...

Bob Dylan, Rolling Stones, AC DC, Metallica, Madonna, Frank Sinatra, David Bowie, Bryan Adams... horiek denak ezagutu ditut.

Gorputza makina bat da

"Nik uste dut gorputza makina bat dela, eta egurra eman behar zaio. Lo gutxi egin, eta erabili izorratzen den arte. Adin batera iritsi arte denetik probatu beharko genuke. Baina beti heldu batek lagundurik. Nik egin izan dut nire alabarekin. Kosto puska bat harrapatu nion behin eta esan nion: 'Lasai, ez da ezer gertatzen Martina, goazen biok kanuto batzuk erretzera eta kito'. Horrela behar luke. Baina hori esan liteke? Ez, ezin da esan, akabatu egiten zaituzte".

94 urterekin hilko naiz

"Ez nau beldurtzen heriotzak, zer arraiot! Nik badakit 94 urterekin hilko naizela, desmunduko herri bateko bidegurutze batean, Coca Colako kamioiak harrapatuta. Eta ez banau harrapatzen neroni jarriko naiz bere aurrean".

Urte honetan zein dituzue agendan?

Shakiraren bira osoa, Joan Luis Gerra, Elton John, U2, Bruce Springsteen dagoeneko egin dut, Lenny Kravitz ere bai, Carlinhos Brown, Amaraal, Andy & Lukas, Alice Kooper, Scorpions... Handi denak pasatzen ditugu.

Musikari asko eta handiak ezagutu dituzu gertutik. Esaten dute artista bat miresteko, onena, pertsonalki ez ezagutzea dela. Egia da?

Musikarien artean arraro asko dago, baina baita sekulako pertsonaia ere. Joaquín Sabina adibidez oso hurbiletik ezagutu dut, eta munstro bat da. Garai batean gaizki egon zen, baina orain zorionez hobeto dago, berak ere aitortu du, beraz, esan daiteke. Sabinarekin parranda bat egin nuen nik Galizian. Orduan ez zuen lorik egiten, eta kontzertuaren ondoren kopa batzuk hartzera joan ginen. Askok gustatzen zaio prostituten mundua, ez prostitutak berak, baizik eta prostituten mundua. Ez zen prostitutekin oheratzen, baina han ibiltzen zen. Gainera orain prostituta denak hego amerikarrak dira eta ez dute Joaquín Sabina ezagutzen, horretaz bera beste bat gehiago zen, eta ez dakizu zein ongi pasatzen zuen gizonak: kantatu, dibertitu, goizeko bostak, seiak, zazpiak aldera arte hantxe ibili ginen. Oso pertsonaia aberasgarria da. Nik uste Espainian bi pertsona bakarrik daudela kontzertua betetzen dutenak, jainkoak dohain hori eman dielako: Joan Manuel Serrat eta Joaquín Sabina. Serrat utzi ezazu bakarrik oholza batean eta oholza bete egiten du, ez dauka beste inoren beharrik. Sabinak berdin. Bi horiek magikoak dira, beraiekin hizketan txundituta egoteak.

Droga aipatu duzu. Garai batean musika, droga, alkohola, gaueko mundu horrekin oso lotua ikusten zen. Gaur eguneko musikariak nolakoak dira?

Denetik dago. Lehen nik uste denek probatu zutela denetik, kuriositate hutsez, beste mundu baten bilaketa zen. Beste mundu horretan inspirazioa ere bilatzen zen. Baina argi dago ez dagoela hor inspiraziorik. Kokainak eta anfetaminak ez zaitu inteligentetago egiten, hori gezurra da, desegin egiten zaituzte. Zorionez, gaur egun esango nuke kontzientzia gehiago dagoela, eta drogarekin jolastu egiten dela jendea. Izan ere, zure bizitzan ideal bat baldin badaukazu drogak ez zaitu akabatzen. Drogak beste ezer ez daukazu zunean zapaltzen zaitu.

Irrati tertulietan ere parte hartzen duzu Onda Ceron. Donostia ez omen duzu oso hiri begikoa, zergatik?

Ni irratira horregatik iritsi naiz, hiri hau eten-gabe eta lotsagabeki kritikatzegatik, eta batik bat klase politikoa kritikatzearren. Donostiak aisialdirako hiri bat izan behar luke, eta hiri balnearioa iruditzen zait. Politikaren obligazioa

da herritarra ilusionatzea. Baina orain pertsonaia politikoen kasta bat sortu da. Dena beraien artean banatzen duté, eta boterean finkatzea da nahi duten bakarra. Ez dute batere arriskutzen. Eta hori dela eta, hiri honetan ezin da gaez bizi, hiri honek ez du ilusiorik, ez du

proiekturik. Politikoak jende helduaren eskutik bizi dira. Egunean-egunean gero eta jende heldu gehiago dago, eta orduan, jende heldu hori zaintzen dute hor boto gehiago dagoelako. Eta erabat ahazten dute botorik ez duen jendearen problematika osoa.

Uda 2005

Oporrak / barnetegiak / tailerrak / haurrak / gazteak
helduak / ikastaroak / jaiak / hondartza / mendia / trinkoak...

ARRIGORRIITSAS PENTSIOA

Ondarroan hondartza gainean

Biko logelak bainugelarekin • Jatetxea • Bilerak edo mintegi aretoak...

KANPINANAFARROAN

Auritzberri herrian Uztailaren 11tik abuztuaren 6ra

Haurrentzako begiraleak • Bungalowak • Igerilekuak • Emanaldiak • Tennis zelaia...

GAZTEENTZAKO BARNETEGIAK

Bakaikun (Nafarroa) eta Bilbon (Gaua etxean)

Uztaila, abuztua eta iraila • 16 urtetik aurrera

HELDUENTZAKO BARNETEGIAK

Arrigorri (Ondarroa) Bakaikun (Nafarroa) Bilbon (Gaua etxean)

Uztaila, abuztua eta iraila

IKASTAROTRINKOAK BILBON

Uztaila, abuztua eta iraila Goizez eta Arratsaldez

HELDUENTZAKO TAILERRAK

Internet • Masajea • Ludoteka • Dantza • Euskal musika • Serigrafia • Argazkigintza...

Uztaila, abuztua eta iraila - Astearte eta Ostegunetan

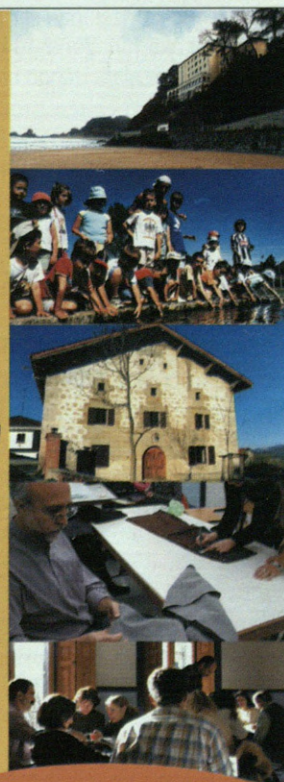
Galetel Arestu
Euskaltegia

zenbat
gara
elkartea

www.zenbatgara.org

San Bizente kalea 2 - 4.a BILBO

Tel: 94 423 75 91

Adin batetik behera debekatua dagoen bezala, adin batetik gora boto eskubidea kendu beharko litzateke?

Noski baietz. Sistema honen bidez lortzen ari garena da gazteria ez inplikatzeko, galarazi egin diegu hori. Ez dute zer eginik, beraz zertarako borrokatuko dute. Baina mugitu egin behar dira, hiri hau astindu, lekuak behar dituzte. Ezin dira Illumbe bezalako ghetto batean egon, hori gure gainetik kentzea da. Non sartuko ditugu? Illumben, urrutia, han ez dute trabarik egiten. "Bai, bestela gauzez zarata ateratzen dute eta pixa egiten dute". Eta zer uste duzu, munduko gainontzeko lekuek ez dela gertatzen hori? Hiri honetan kendu egin dute Ondarretako zinea, besteak beste, suak pasa eta gero zarata ateratzen zuelako. Aste nagusi batean, gauerdian, soinu ateratzen duela, kopeta behar da gero! Sagueseko kontzertuekin ere gizon bat kexatu egin da geltokiko etxeetatik, Sagueseko soinu ibaitik barrena iristen zaiolako. Beste-rik ez genuen falta! Urumeatik barrena soinu iritsi? Gizon horrek ez du Donostian egon behar horrek NASARA joan behar du lanera, entzumena hain du garatua! Barre egin ezazu gero animaliekin ekaitza datorrela entzun egiten dutelako. Gizon horrek bai entzun!

Irrati tertulietan gehienbat zezenketez hitz egiten duzu. Begira Bartzelonari zer gertatu zaion, zezenketen aurkako hiri izendatu dute. Denborarekin, zezenketena ez al da izango beste gerra galdu bat? Zezenak sufritu egiten omen du, eta ingurugiroa kutsatzen. Bada Bartzelonan urtean sei milioi zerri hazten dira, eta horiek 15 milioi metro karratu munda sortzen dituzte. Horrek 200 milioi lagunek beste kutsatzen du. Zerri bati jaio bezain laster letaginak, buztana, eta barrabakak mozten dizkiote. Hilabete baten buruan bere amarengandik bereizten dute, eta lau hila-betean loditzen edukitzen dute, bosgarren hila-betean, aurreikusita eta kalkulatuta, ehun kilo pisa ditzan. Ehun kilorekin hil egiten dute. Alegia, gajo horri sortzen denetik hiltzen den arte senperak pasaratzen dizkiote. Itxita dago, ez du askatasunik, ez du bere ama ikusten, orduak erregulatzen dizkiote, argia aldatzen diote. Ez dakit zezenak gehiago edo gutxiago sufritzen duen, baina Bartzelonako gizon horiek uste duzu manifestaziorik egin dutela zerri haztegien kontra? Nola egingo dute bada, milioiak eta milioiak mugitzen dituen industria baldin bada? Hara, nik zerrien psikologiari buruz ez dakit ezer, eta zezen psikologiari buruz ere ez, baina nahiko garbi dago zerriek zezenak baino gehiago sufritzen dutela, eta kutsatu ere bai, beraz nik defenditzen dudana da, edo sistema aldatzen dugu eta denak vegetariano bihurtzen gara, edo hipokrita batzuk gara.

Basamortuko zeharkaldia

"Nire bi alabekin eta beste lagun batzuekin, hogeigunegun, Tunezeko basamortua zeharkatu genuen nomada batzuekin. Haiekin bizi izan ginen, lurtean lo egin, haiek jaten zutena jan... Ezberdintasun bakarra zen haiek putzuko ura edaten dutela, eta guk botilako ur edangarria, badaezpada ere. Basamortuarekin maitemindua itzuli nintzen, izugarria zen, isiltasuna, natura, bakardadea, hodarrezko itsaso amaigabe hori, biziraupena. Gameluaren lagun hurkoak bihurtu ginen. Ikasi genuen eguzkiaren eta gameluaren artean ibiltzen, itzal bila, ogia egiten ere bai, gauza asko".

Esango dizute arazoa dela sufrimendu horrekin espektakulu bat egitea...

Ados nago horrekin. Baina espektakulu horri esker lortu da arraza ezberdin bat bizirik mantentzea. Gure lurtean mila urtetik gora dituen arraza da Betizuena. Esango didate, baietz, baina arraza aldatzen joan dela. Noski aldatzen joan dela, dena bezala, zerria ere bai, oiloa ere bai, babarruna eta baina ere bai, dena aldatu da! Baina zorionez zezenak lortu du espektakulua haragia baino garestiagoa izatea. Baserritarrek diru gehiago jasotzen zuen espektakuluagatik haragitarako salduta baino, eta horri esker mantendu da arraza. Animalia horrek sufritu egiten duela? Bai, pizti batek bezala sufritzen du bere bizitzako hogeita bost minututan. Ni ez nator bat minaren aurrean zezena hazi egiten dela esaten dutenekin. Baina badakit zezenak horra iristeko lau urte eta erdi pasatzen dituela zelaian. Azkenean, hogeita bost minutuan sufritzen du, eta hil egiten da. Zerriek bizi dutena ikusiz, zerk konpentsatzen du? Arazoa da zezenketenak konnotazio politikoa duela, festa nazionala baita. Baina zertaz ari gara hizketan, politikaz edo animalien aurkako tratu txarrez? Zeren eta tratu txarrez ari bagara, nik hemengoei esan izan diet joango garela Astigarragara, sagardotegietara, animalien aurkako tratu txarren kontra manifestatzera. Txahala ere izorratuta edukitzen baitute bizitza guztian.

Bat gaizki egoteak ez du esan nahi bestea ongi dagoenik...

Ados nago, baina nik Bartzelonakoei esango diet lehenik Bartzelona zerrien aurkako izendatu behar dutela. Lehenik hankaz gora bota dezatela Kataluniako zerri industria, eta gero hasiko gara zezenarekin. Lehenetsuna zerriak du. Hemen ere bi gizon baldin badauzkagu, batek bat akabatzen duena eta besteak hamar, lehenik hamar hil dituen atxilotuko dugu, eta gero bat hil duena. Baina jakina, txarra, dena da.

Lasai, ez dizut ezpatarik sartuko. Luzitzen utziko dizut, zezenketa arte bat da?

Bai, bada. Aurrena zezena plazara sartu aurreko eszenografia hori guztia. Eta gero izate inteligentia baten eta animalia baten arteko antzinako borrokaren drama bat konfiguratzeko da. Zezenak sufritu egiten du, baina berdin sufritzen du toreroak zezenak harrapatzen badu. Bi arma berdinekin neurtzen dira, bat adarrekin, eta bestea trapuarekin; baten asmoa bestea hiltzea da, eta besteak hil egiten du. Eta bien bitartean errepikatu ezin den segundo bakarrean konposizio bat ematen da. Gizon bertikal batek, 600 kiloko animalia bati trapu gorri bat jartzeko dio eta postura bat konfiguratzeko du. Eta horren erdian drama gertatzen da. Hori artea ez bada! ■

1995-2000 **ARGIA**
independentzia

► **Gregorio Ordoñez**
ETak hautetsi bat hil du
lehen aldiz

► **Guggenheim**
Gehryk eraikitako museoa
zabaldu dute Bilbon

► **Itoitz**
Urtegiaren lanak geldituko
dituen sententziaren zain

► **Egin**
Garzon epaileak *Egin*
egunkaria itxi du

Titaniozko jauregia...

XX. mendeko azken dinastiako faraoien txanda da. Milurtekoaren azken bost urteetan gauza ahalik eta handienak egiten saiatu ziren behintzat. Batzuek lehorreko itsasontzi erraldoia eraiki zuten Bilbon, titanioz; beste batzuek hormigoizko hormatzarra Itoitzen; eta Garzon epaileak, berarentzat sumario xumeak nahikoa ez nonbait, eta 18/98 makrosumarioari ekin zion, ➔

Babeslea: Gipuzkoako Foru Aldundia

euskaraz,
gero eta hurbilago!

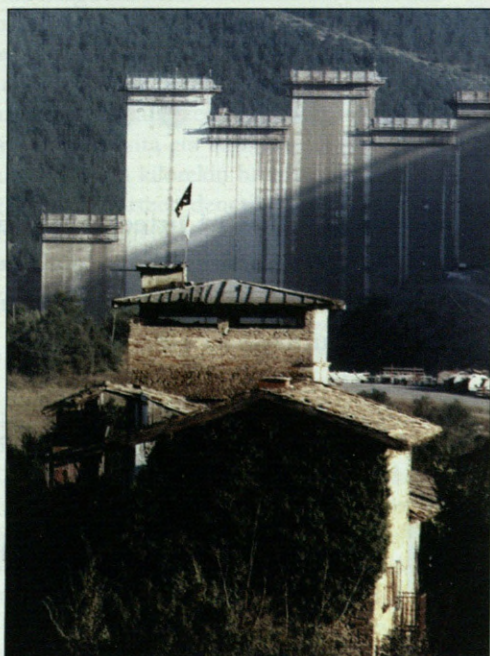
Gipuzkoako Foru Aldundia

...eta prezintozko kaiola

→ guztia prezintoz betetzeko nahi konpultsiboari eutsi ezinda. Batzuek iraganera jo zuten, tradizioa, emakumeak euren alardeetatik at nahi zituztela justifikatzeko; beste batzuek aldiz etorkizunera, eta Internet ize-neko itsaso ezezagunean sartu ziren bertako lehen euskal erreferentzien arrantzan.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

PPKO PARLAMENTARI, PPko Gipuzkoako lehendakari eta Donostiako alkateordea zen Gregorio Ordoñez 1995eko urtarrilaren 23ko eguerdian Donostiako Alde Zaharreko ostatu batean tiroz hil zutenean. ETAk ez zuen lehena-go hautetsirik hil sekula eta egun hartan eman zion hasiera berriki etentzat eman duen bidetari. Euritako arropaz jantzitako gazte batek egin zion tiro Ordoñezi. Baina horrek euritako arropaz jantzitako edozein gazte susmagarri bihurtzen al zuen? Bada, antzeko logika erabiltuta ekin zion Baltasar Garzonek 18/98 sumarioari, ETArek usaina bazter guztietan hartzeko ahalmen berezi horrekin. Bere usaimenak Hernaniko Eziaigo Poligonora eramane zuten, Polizia Nazionaleko lagun, eta Egin egunkaria eta

Epaitegi-tara jo zuten Itoitzen urtegiaren aurkakoei. Baina lanek aurrera jarraitu zuten eta urte batzuk beranduago, argazkian ikusten diren etxeak ere suntsitu zituzten.

ARTXIBOTIK

Jakier Salutregi
Argia, 1.681. zenbakia, 1998ko uztailak 26

Eskerrik asko Euskal Herria

Uztailaren 15a egun betza izan zen demokraziarentzat eta herri honentzat. Estatu espainiarrak, botereen arteko elkar jardura susmagarrian, Euskal Herriaren zati bat mututzea erabaki zuen. Eginen Administrazio Kontseilu desberdinetako kideak izan diren hamaika pertsonen atxilotetak —ez zigorrak, ezta espetxeratzeak ere, atxiloteta soilak— egunkari honen eta Egin Irratiaren “behin-behineko itxiera” eragin zuen. Inork ez zituen Banesto eta Antena3 itxi Mario Conde atxilotu zutenean. Ezta espetxeratu zutenean ere. Entzutegi Nazionaleko eskaileratan gora eta behera ikusi dugu Polanko, auziperatua. Itxi al zen egun bakarrean *El País*? Ser irriti kateak utzi al zion igortzeari ordu bakar batez ere? Eta Canal Plusek?

(...) Horregatik da hau adierazpen askatasunaren aurkako eraso. Euskal Herri osoan hedatzen ari den salbuespen egoera ezarri zaiolako Egin.

Ezerk ez gaitu harritzen. Ezagutzen ditugu Estatu espainiarreko buruzagiak, frankismoa ezagutu genuen eta azken bi urte hauetan berrargizatzen ikusten ari gara. PPK, PSOREn laguntza eta IUren elkarlanarekin, gurutzada baten banderadun dakusa bere burua. Aritu dena “justizia” dela diotenen aurrean, Santa Inquisicion zela-ko hura ere auzitegia zela gogora liteke.

Zergatik esker ona orduan? Herri batek horrelako une gaitzetan erakusten duelako bizirik dagoela.

irratia itxi zituen. “Gogorra bezain gordina eta batez ere, erreala” idatzi zuen Xabier Letonak ARGIA-n, gertatutakoa sinestea oraindik zaila zenean. “Espainiako ‘demokrazia gaztean’ itxi den egunkari bakarra” zioen segidan. Eta bakarra zen orduan, 1998ko uztailan. Bost urte geroago etorriko zen Euskaldunon Egunkariaren itxiera. Eta tartean Joxemi Zumalabe Fundazioa, Haika-Segi, Amnistiaren Aldeko Batzordeak... elkarte eta pertsona mordoaren izenekin gizendu zuen epaileak bere makrosumarioa. Lehen epaiketaren sententzia, Haika-Segirena, eman berri dute, baina Garzonek “obra” erraldoiaren amaiera ikusteko dago oraindik. Ikusteko zegoen 1997ko uda amaieran Itoitzen eraikitzen ari ziren beste obra erraldoi baten amaiera ere. Bide politikotik ezinezkoa zela ikusita, urtegiaren aurkakoei epaitegi-tara jo eta

ARTXIBOTIK

Idoia Estornes

Argia, 1.582. zenbakia, 1996ko ekainak 16

San Martzialetak Alardea, edo lehendik pattal zebilena nola txartu

Ospakizun horrekin gogoratzen da izan zela Aldabeko haitzetan euskaldunen arteko gatazka gogorrik 1522an. (...) Eta hortxe sortzen da abertzaleen kezka: "Nolatan ospatu Aldabeko haitzetan nafarrek galdu egin zutela gudua, aldi berean Amaiurko gazteluan "independentzia nazionalaren azken gotorlekuan" ausardia eta erresistentzia goraiatzaren badira?". (...) Tradizioa aldatu behar, ideologia berriei egokitu, Batailari justifikazio berriak bilatu.

(...) Milizia haiek sortu zirenetik gaurdaino izan du aldaketarik gizarteak. Eta horietan aipagarrienetakoa emakumezkoen plazaratzea izan da. Foru miliziak munizipalak zirenez, horretan ere festa egokitu beharrean gara, emakumezkoen zergak ere erabiltzen baitira hori ordaintzeko. Nola justifikatu biztanleriaren erdia festatik bazterreraz utzea?

(...) Foru miliziak hartzea aitzakiatzat Alarde berria sortzeko ez dator bat egia erekin, baina balekotzat jo genezake. Emakumezkoak festa eremutik kanpo utzi nahi dituzte, ordea. Eta Garibai historialariak diosku zorioneko bataila hartan Irungo emakumeek ere izan zutela parte-hartzerik, guztiz erabakigarria gainera.

Tradizioaren aldaketa, Nafarroa eta antimilitarismoari dagokenez, onuragarria eta txalogarria izan da. Baina, zer dela-eta hainbeste gizon (eta emakume ere; matxismoak ez du sexurik) hase-re eta asaldaturik Irungo emakumeek ere Alardean alaitu desfilatu nahi dutelako, beren aurrekoek aspalditxo, 1522an, egin zuten modura?

tzako museoa egiteko diru kopuru izugarria eskaintzeak? Lehen harria ipini eta lau urtetara, 1997ko urrian, inauguratu zen Bilboko Guggenheim. Eta badirudi titanioaren distirak mutututa utzi zituela kritikoak, eta bere obra inolaz ere

1996an Idoia Estornesek, eta beste askok, ez zuten ulertzen Irun eta Hondarribiko alardeetan emakumeen parte hartzearen inguruan sortutako liskarra. Beheko irudia 2000. urteko alardekoa da. Lau urte pasata giroa ez zen baretu.

SANDRA ZUBILLAGA

DANI BLANCO

emaitza positiboak lortzen ari zirela zirudien. 97ko irailean, Entzutegi Nazionalak urtegiaren lanak gelditzeko erabakia hartu zain zeuden. Itoizko Koordinakundeko Patxi Gorraiz baikor zen, Gontzal Agotek lortuko ote zuten galdetu zionean: "Nik uste dut baietz, gelditu behar dute. Hori bai, gelditzen dutenean, hasiko gara mota guztietako erantzukizunak eskatzen, penalak, politikoak...". Aldi berean, zuhur izateko arrazoia ere bazituen "gai honen inguruan denetarik gertatu delako eta oraindik edozein gauza gerta daitekeelako".

Titaniozko etorkizuna

Hormigoizko hormatzarra baino estetikoagoa zen Guggenheim Museoa Bilbon eraikitzeko proiektua, baita ekologikoagoa ere. Eta, hala ere, aurkako iritziak ez ziren gutxi izan. Zein mesede egingo zion euskal kulturari atzerriko artisten-

ALBERTO ELOSEGI

UZTAILEAN Argia 2000. zenbakira HELDUKO DA

Maiztetik uztailera, eta astez aste, Euskal Herriaren gertuko historia.

1960. urtetik hasita, protagonisten ahotsak, orduko eta oraingo iritziak, argazkiak...

2m
ARGIA
independentzia

Adsltzineko ARGIA

Asisko Urmeneta

90eko hamarkada hasieran hasi zen ARGIArentzat marrazkiak egiten eta 96tik gaurdaino "Gora pro nobis" saila egiten du

tokirako bidean; eta leihatilan betiko lentedun ozpinrekarekin sesioa, baizik eta berantegi zela, eta bla.

Mattin eta Morauren eskutik sartu nintzen ARGIA; ronkalesan abiatu, eta autostopez itzuli, karpetatzarra besapean. Eta bai, 20 urte gazteago ginen orduan; gazte ginen, oneski errateko.

Iñakik eta Petrik hartu gintuzten bertan, eta nire komikiak onartu! Baldintza ekonomikoak ere aise pasatu ziren: ideia bat egiteko, oraiko eurotan, zero. Erran gabe doa onartu egin nuela trataoa, eta bilera amaiturik, ni Amara aldera, eta nire nagusi berriak kamionetaren deskargatzera. Gazte bai.

Horrenbertzez hasi nintzen ARGIA kolaboratzen: 11:15etako ronkalesara ateratzen nintzen lasterka, tinta eta tipe-xezko azken ukituak airean idortzen, gel-

Bitonoak egiteko ere preteknologikoak ginen: orijinalaren fotokopia egin, -argazkia neologismo suizida onartu badugu, zerendako ez argazkikopia?-, eta haren gainean arkatz gorritz markatu bigarren tintaren esparruak. Mirakulua zitzaidan hurrengo astean ene lanak poliki argitaratuen usaintzea!

Aldizkariari koloreak hasi zitzaizkion loratzen, azalekoak hasmentan eta barnekoak gero, Pelloren gidaritzapean; eta ronkalesak fiteago eramaten komikia autobian barrena, leihatilan betiko lentedun ozpinrekare egonagatik ere. Eta Xamarrekin elkarlanean hasi nintzen Gora Pro Nobis horretan, eta bankuko kontuan sosak ere lili, eta kopetan ileak urri, eta ezpontzorren bat kexu marrazki baten gora beheara, eta norbaitek interneta asmatu zuen, eta orain da orduan. Eta ARGIA ez bada zerbaitetan aldatu urte hauetan guztietan zerean da: aulki bat eta zenbait belarri pare aurkitu izan ditut beti, edozein proiekturen behatzeko. Zorua izanagatik ere. Eta zenbaitzuk gauzatu izan ditugu jadaneko: *I'am Pellot, Mantxut, Gartxot...* eta ez dugu fini oraindik...

Zoorionak ARGIAkideoi, eta aunitz alez!

bertan ikusi nahi ez zuen Oteizak berak museoarekin hitzarmena sinatuko zuen gerora.

Frank Gehryren eraikin futuristak etorkizunera begira jarri omen zuen gizartea. Baina gizarteak hobe zukeen poltsikora begira jartzea, etorkizunak euroa ekarriko baitzion berehala. 1997ko udaberrian Daniel Udaltzek txanpon berriaren inguruko zalantza guztiak argitu zizkion ARGIAko irakurleari. "Prezioak igoko al dira?" galderari zera erantzun zion: "Teorian ez dago horretarako arrazoirik. Baina euro/pezeta edo euro/libera ganbionetik atera daitekeen prezioa bitxia gerta dakiguke. Adibidez, ogi batek 50 pezeta edo 3 libera balio

Gregorio Ordoñez, 1995eko urtarilaren 23an hil zuten Donostiako Alde Zaharrean. ETAk hautetsi bat hil zuen lehen aldian izan zen.

LEIRE ARZUAGA

baditu, eurotan 0,312 izango da bere balioa. Honen aurrean zenbait dendarik salneurriak gainetik borobiltzeko joera hartuko bide dute". Hori da borobiltzea, hori!

Baina etorkizunera begira jarri gintuena Internet izan zen. 1996an, nabigatzea itsasoan ibiltzea zela pentsatzen genuenean, ARGIAk froga bat egin zuen: bilatzaile nagusiak hartu eta Euskal Herriak sarean tokirik ba ote zuen ikertu zuten. Lycosek eman zuen ezustekoa: "200dik gora erreferentzia eskaintzen ditu Euskal Herriaren inguruan". Askok norberaren izen abizenak ipini eta erantzun gehiago lortzen ditu gaur egun. Zalantzarik ez dago Internetek jauzi izugarria izan duela -Asisko Urmenetak astero bere lana e-mailez bidaltzeraino!-

Internet Aroaren hastapenetan, batzuk ia Harri Arora egin zuten atzera -eta hor daude oraindik-, Hondarribiko eta Irungo alardeetan emakumerik nahi ez zutela hitzetan eta ekintzetan aldarrikatuz. Idoia Estornes historialaria saiatu zen polemika gordinaren zentzugabekeria garbi azaltzen: Garibaik berak idatzita utzi zuen 1522ko jatorrizko alarde hartan emakumeek parte hartu zutela. Baina alferrik.

ARTXIBOTIK

Pello Zubiria

Argia, 1.515. zenbakia, 1995eko urtarilak 29

Gregorio Ordoñez hil du eta lurrikara eragin ETAk

ETA Militarrek ez zuen parlamentari bat hil sekula. Frankismo garaiko politikarekin inplikatu-tako herritarrik bai, baina ez trantsizioaz geroztikakorik.

(...) Ajuria Eneko mahaiaren bileraren bezperatan gertatu da, Herri Batasunaren barne eztabaidaren erdian, Hegoaldeko instituzio gehienak erabakiko diren hauteskundearen atarian. Gertatu denak -latza izanik ere- erremediorik ez duela koan ondorioak kalkulatzeko eta irtenbideak bilatzeko ibili ohi gara kazetariok. Ordoñezen hilketak kalkulu guztiak suntsitu dizkigu, eta galderatan murgilduta utzi.

ARTXIBOTIK

Joxemari Iturralde
Argia, 1.1626. zenbakia, 1997ko maiatzak 25

Ez da harritzekoa

(...) Gauzak gaizki egin direlako. Adibidez, Guggenheim Museoaren kasuan. Begiratzea besterik ez dago nola erabaki eta baita aurrera eraman duten proiektu faraoniko hori. Hots, zer nolako dirutza gastatu den eta gastatzen ari diren (begira non geratu diren hasiera batean eman ziren diru-zifrak) zein garbitasun gutxi egon den prozesu guztian, nola batzuek aurrera eraman duten proiektua inolako kontsultarik gabe.

Denon dirua (denon zergak) eta gutxi batzuen kapritxoa, guztion diruarekin, baita botoa erabaki hori hartu dutenen partiduei ematen ez dietenarekin ere, baita botoa (abstentzioa dela-eta) inori eman ez diotenen (hauteskunde askotan ia ehuneko berrogeitamarreraino iritsi izan da) diruarekin ere. Hau da, tartatik zatitxo bat besterik hartu behar ez zutenek osoa hartu dute eta horrela egin dituzte gauzak, edozein eratan. Eta gauzak, jakina, horrela gaizki egin ohi dira.

Bestalde, Picassoren "Guernica" koadroa inoiz ekarriko balitz Euskalerrira esan beharrik ez dago Gernika hiria litzatekeela bere kokaleku bakarra eta ez Bilboko MacDonalds... barkatu, Mac Guggenheim museoa.

1996an Lycos
bilatzaileak 200
erreferentzia
baino ez zituen
eskaintzen
Euskal Herria-
ren inguruan.

Eta alferrik izan ziren halaber 98ko iraileko itxaropen guztiak. Lizarrako adierazpena etorri zen lehenik; ETArek su-etena berehala. "Oraingoz bederen, ETak berea egin du, Espainiako gobernuaren txanda da eta, ondoren, gainerako alderdi eta giza erakunde guztien. Euskal gizarteak nekez ahaztuko luke bidean trabarik jartzea" zioen ARGIAko artikulua. Baina trabak etorri ziren eta ez zen bakerik lortu. Agian Jón Idigorasek arrazoi zuen: "Bakea lortzeko hemen ez dugu kimika edo ingenieritzako Nobel saridunik behar, zentzu piska bat baino ez". ARGIAren 1.553. zenbakian esan zuen hori, eta 2000 zenbaki beharko dira gutxienez zentzu apur hori topatzeko. ■

EUSKARAZ bidaiatu nahi duzu, giro jatorrean eta merke? AUTOBUSEZ ETA KANPINETAN

BREITAINIA (BREIZH)

Abuztuak 2-14

355€ tik aurrera

ESLOVENIA-KROAZIA

abuztuak 15-31

498€ tik aurrera

(Prezioa jende kopuruaren arabera aldatzen da)

Prezioaren barne: Autobusa, kanpinetako egonaldia, bidaiaria aseguru, egitarauan zehazturiko bisita guztiak eta pertsona laguntzaile bat.

Egitaraua ikusteko eta informazio gehiagorako:

www.kultourbidaia.com

Segundo Izpizua, 26 Donostia (Gros)

Telefonoa: 943 29 70 25 Faxa: 943 27 90 19

Posta elektronikoa: kultour@euskalnet.net

Diasporaren oihartzunak prentsan

Rio de la Plata Argentina eta Uruguay artean itsasoratzen den ibaia da. Bertan daude bi herrialde horietako hiri nagusienak eta bertara joan ziren milaka euskaldun. Amerikako atea izan ziren Rio de la Platako portuak. Han sortu ziren lehenengo euskal etxeak eta lehenengo euskal-amerikar aldizkariak. Mende eta erdiko historia hemerografikoa gordetzen du lurralde hark euskal herritarrentzat. Euskarazko, erdarazko eta frantseseko aldizkariak ziren, diasporari hemengo berri ematen ziotenak. Orain, berriz, hangoaren berri ematen digute, hango diasporaren historiaren berri.

URKO APAOLAZA

JAKINA DA EUSKALDUNEN presentzia Ameriketan oso goiztiarra izan zela. Amerikako lurra konkistatzera joan ziren asko euskaldunak ziren eta ez ziren gutxi izan espainiar kolonien administrazioan parte hartu zutenak. Rio de la Plataren kasuan euskaldunek garrantzi handia izan zuten hasieratik, bestela, aipatu besterik ez dago Juan de Garay, 1580an Buenos Aires fundatu zuen urduñarra. Hasierako emigrazio hori oso anitza izan zen: militarrek, misiolariak, merkataria, burokratak... elite guztietan euskal pertsonaia ugari aurkitu ditzakegu. Hauek Indietan bidea ireki zuten, ahaidetasun sare handi batez baliatuta eta beraien "odol garbia" erakutsita —gauza beharrezkoa espainiar administrazioan parte hartzeko—.

XIX. mende hasieran, Amerikako espainiar kolonia gehienek independentzia lortu zutenean, migrazioek etenaldi bat izan zuten. Garai korapilatsua hasi zen orduan, alderdien arteko gerrak eta iraultzek eraginda. Baina 1830etik aurrera jende mugimendua berriro hasi zen, Euskal Herriko Iparraldeko herri txikietatik Montevideora milaka euskaldun joan ziren eta haiei jarraitu zieten 1880tik aurrera Hegoaldeko probintzietakoek. Migrazio masiboen urteak ziren haiek, Amerikako herrialdeek besoak behar zituzten eta Euskal Herriko gazteek ihes egiten zuten solda-

dutza, pobrezia eta gerratik, edo Amerikako senide batek deituta.

Euskal etxeak eta aldizkariak

Inmigranteek elkartzeko joera izaten dute ia beti, beraien sorterriko ohiturak, kultura eta erlijioa mantendu nahian. Euskaldunek hala egin zuten Rio de la Platan. Ostatu jakin batzuetan biltzen ziren, santu baten jaia ospatu edo pilotan jokatzeko. Horiek izan ziren etorkizuneko euskal etxeen erroak. 1876an Laurak Bat sortu zen Uruguayan eta gero Argentinan. Hortik aurrera euskal etxeak ugaltu egin ziren, Rio de la Platan baka-rrik ezezik, Amerika osoan.

Euskal etxeak euskaldunen elkargune bihurtu ziren, bazkideek beraien herrikideekin hitz egiteko aukera zuten bertan eta euskal jaiek antolatzen zituzten: bazkariak, dantzak, karta jokoak... Modu horretan, Amerikako lehenengo euskal aldizkariak euskal etxetatik sortu ziren. Buenos Airesko Laurak Batek izen bereko aldizkaria kaleratu zuen 1878an, gero berdina egin zuen Montevideokoak. Baina aitzindariak izaki, ez zuten gehiegi iraun. 1893an *La Vasconia* jaio zen (gero *La Baskonia*), Amerikako euskal kolektibitateak inoiz kaleratu duen aldizkari garrantzitsuenetakoa. Honen sortzaile izan ziren Jose Ramon Uriarte bermeotarra eta Francisco Grandmon-

tagne donostiar idazle ospetsua. *La Baskonia* Buenos Airesen argitaratzen zen, Argentinako eta Euskal Herriko gaiak jorratzen ziren bertan eta ez zuen inolako erlaziorik elkarte politiko eta sozialekin. Bi fundatzaileen harremanak okerrera egin zuenean Grandmontagnek alde egin zuen, baina aldizkaria kaleratzen jarraitu zuten 1943a arte. Berrogeita hamar urtetan *La Baskoniaren* 1.677 zenbaki argitaratu ziren.

Esan daiteke, 36ko Gerrako erbesteratuak iritsi arte, Argentinan eta Uruguayan kaleratu zirela euskal aldizkari gehienak. Horien artean aurki ditzakegu, besteak beste, Montevideoko *Euskal-Erria* aldizkaria, 1898an sortutakoa eta hainbat hamarkadatan kaleratu zena. *La Euskaria* (1906-1921) eta *Gure Herria* (1928) argentinarrak, Buenos Airesen idazten ziren, baina azkenekoak ez zuen apenas ezer iraun, zazpi probintzietako euskal herritarrei begira kaleratu bazen ere. Egunkari gehienak foruzaleak ziren eta batzuk sortu berria

zen abertzaleatasuna besarkatu zuten: *Irrintzi* (1903-1923), *Euzkotarra* (1923), *Egizale* (1915), *Nación Vasca* (1924-1943) eta *Aitor* (1914-1921). Horiek Sabino Aranaren ideien jarraitzaile ziren: *Aitorek* esaterako, "amabosteko euzko-igurtija" azpi-izenburua jarri zion bere izenari, orduko arnisten muturreko euskara garbizaletasuna erakutsiz. Bazeuden, modu berean, Iparraldetik joandako emigranteek bultzatutako beste hainbat egunkari: *Eskualduna* (1921-1929), *Haritza* (1905-1912) eta *Eskual Herria* (1898). Horietan guztietan euskara, frantsesa eta gaztelera tartekatzen ziren.

Erbesteratuen ekarria

1936ko Gerraren ondorioz, azken euskal emigrante multzo handia joan zen Ameriketara. Erbesteratu politikoak ziren eta badirudi milaka lagunek egin zutela Atlantikotikora jauzi. Horrek, dudarik gabe, aldaketa ugari ekarri zituen Amerikako euskal kolektibitatearen barruan. Euskal etxetan abertzaleak gehiago egin ziren eta euskaltzaletasuna indartu egin zen.

Bultzada hura aprobetxatuta, aldizkari asko kaleratu ziren Argentinan eta Uruguayan: *Denak*

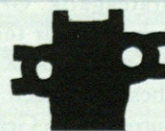

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Iragarkiak, Amerikako euskal kolektibitatearen ispilu

Amerikako euskal aldizkarietan euskaldunei zuzendutako iragarki asko ikus daitezke. Iragarki horiek tresna bikaina dira ikusteko nola zen garai haietako euskal-amerikar kolektibitatearen historia eta gizartea. Horrelako iragarkiak mende hasierako aldizkarietan aurkitu ditzakegu gehienbat, aldizkari komertzialak izanik, dirua iragarkien bidez biltzen baitzuten hein handi batean. Gerra ondorengo publikazioetan iragarkiak ez dira hainbeste, batez ere talde politikoei eta euskal instituzioei sustatu zituzten aldizkarien kasuan. Horiek, militanteen eta lagunen diruarekin argitaratu ziren.

Euskaldunen lanbideak deskubritzen

Begirada batean, Rio de la Platako euskaldunen lanbideen berri jakin dezakegu iragarki horien bidez. Lurralde hartara iritsi ziren lehenengo euskaldunek abeltzantza eta artzantzan egin zuten lan (Buenos Aireseko probintzian, Uruguayan edo baita Pampetan ere). Ezagunak ziren euskaldunak esne saltzaile bezala, haragia gatzatzeko lantegietan lan egiten zutelako edo zelaia hesitzen ibiltzen zire-

lako. Horren lekuko dira La Vascongada esne lantegiaren iragarkia, La Vasquita esne-saltzailearena edo Esnea esne-irina saltzen zuen enpresarena.

Baina dudarik gabe ostalaritza arloko iragarkiak ziren nagusi. Konta ezinak ziren euskal izenak zituzten hotelak eta jatetxeak eta askok iragarkiak jarri zituzten euskal jatorriko bezeroei zuzenduta: Gran Hotel Euzkalduna, Hotel Euskera, Beti=Ondo, Akeita-Etxea, Restaurant Los Vascos, Taberna Baska... Euskaldunen artean nagusi ziren beste lanbideen artean aurki ditzakegu baita ere oihalgintza, olioia (Euskal-Erria eta Aberri olioak) eta edariak (Bitter Thes Basques "Basa Auntza" edo Sagardua, Churruca eta Iza-rra sagardoak).

"Se habla baskuenze"

Iragarkien helburua da irakurlea erakar-tzea. Rio de la Platako euskal aldizkari-

tan euskarazko hitzak eta esaldiak tarte-katzen zituzten iragarkiak zeuden, batez ere mende hasierako aldizkarietan. Beraz, irakurlearengana iristeko euskara erabiltzen zuten askok. Horrek gauza bat esan nahi du: euskara bizirik zegoen Rio de la Platan mende hasiera hartan. Mer-cería los Vascos deituriko komertzioaren iragarkiak zioen "oyal onak eta merke", beste batean irakurri zitekeen: "Etzerik ez da landare azhi hobe duenik!". Kopla eta bertsoak hain gustuko ziren horretan, Churruca sagardoaren iragarki batek ber-tso sail oso bat zekarren iragarki moduan *La Euskaria* aldizkarian eta lur-eremu bat saldu nahian zebilen beste batek kopla polita idatzi zuen: "Komodidade onak anitz balio du / horrela nai duenak ni billa-tzea askidu".

Euskararen erabilera neurtzeko beste datu bat izan daiteke ez zirela gutxi "euskaraz mintzatzen da", "*se habla en euzke-ra*" edo "*se habla en baskuenze*" jartzen zuten iragarkiak. Gaur egun Euskal Herri-ko hainbat eta hainbat denda edo lekutan irakur daitekeen bezalaxe irakur zitekeen orduan hori Rio de la Platan.

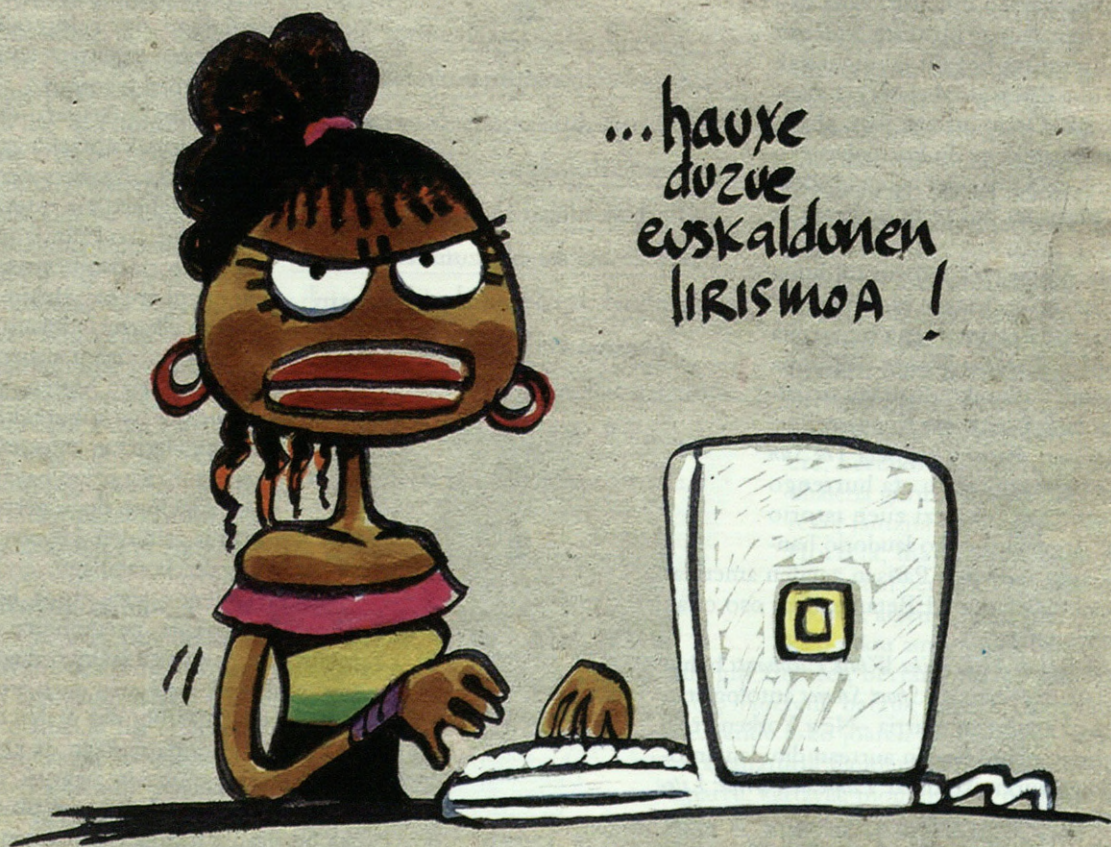
Bat, Eusko Deya, Euskalduna, Galeuzca, Euskal-tzaleak, Zazpiak Bat, Euskalduna = El Vasco... Horietan politikak eragin handia zuen, baina bazegoen euskal kulturarentzat lekuri eta askotan biak elkarren eskutik joan ziren. Horren adibide da *Gernika* (1945-1953). Aldizkari hori hasieran Donibane Lohizunen argitaratu zen, baina azken urteak Buenos Airesen egin zituen. *Gernikak* jakin zuen urte haietan euskal kultur munduan zebiltzan per-sonaia garrantzitsuen iritzia eta lanak jasotzen, euskaraz eta erdaraz. Aldizkari horretan idatzi zuten, beste batzuen artean: Txomin Peillen, Aita Villasante, Justo Garate, Nikolas Ormaetxea "Orixe", Jon Mirande, Federico Krutwig eta Andima Ibinagabeitiak. Dena den, Rio de la Platan ez ezik, beste herrialdeetan ere asko nabaritu ziren erbesteratuen ekimenak, batez ere Venezuela eta Mexikon. Aipatzekoa da Guatemalako *Euzko Gogo*a (1943-1953) kultur aldizkaria, Jokin Zaitegik zuzendua eta oso ospe-tsua idazkeraren kalitateagatik. *Gernikaren* moduan, *Euzko Gogo*ak literatur tendentzia berriei ekin zien, aurrekoarekin hautsiz.

Gerra osteko eta erbesteko urteen ondoren, 1960ko hamarkadatik aurrera 36ko Gerra ezagu-tu ez zuen belaunaldi gazteak frankismoaren kontrako borrokari ekin zion eta mugimendu berri horrek eragin handia izan zuen "barneal-

dean" eta baita Amerikan ere. Horren ondo-rioz, kutsu ezberdineko aldizkariak sortu ziren: *Tximistak* (1961-1967), *Eusko Abertzale Laguntza* (1969-1975) eta *Zutik* (1974). Aldiz-kari horietan Euskal Herriko egoera berria oso kontuan hartzen zen: ETArek sorrera -*Zutik* erakunde honen buletina zen-, kultur mugimendu berriak, ideia marxistak, frankis-moaren errepresioa, lehenengo hildakoak... Multzo horretan sartu genezake *Tierra Vasca*. Errepublikara garaiko ANVren aldizkari hori 1956an berragertu zen Argentinan eta 1975era arte iraun zuen Jose Olivares "Tella-gorri"ren zuzendaritzapean. *Tierra Vascaren* ildo nagusienak ziren abertzaletasuna eta sozialis-moa, azken kasu honetan, 1960ko hamarkadan Euskal Herrian egon ziren langile gatazkak oso ongi jaso zituen. "Tellagorri"ren aldizkariak gazte mugimendu berriei ateak ireki zizkien, baina ez zituen inoiz ahaztu 36ko Gerran bizia eman zuten ANVko kideak eta gainerako gudariak.

Erbesteratuen ondorioz sortutako aldizkari horiek, erbestea bukatutakoan desagertuz joan ziren. 1975ean Franco hil zen eta Gerra ostean Amerikara jo zuten asko Euskal Herrira itzuli ziren pixkanaka. Amerikako euskal diasporari kalte handia egin dio galera horrek, ordudanik ez baita egon lurralde hartarako emigrazio joerarik, ez da egon erreleborik. ■

txuleta EDERRA
Zegoela zioen...
NIRI ordea, KATXARROA
deitu zidan...

Gotzon Garate

DEUSTUKO UNIBERTSITATEKO EUSKAL LITERATURAREN KATEDRADUNA

Hills Like White Elephants

Ernest Hemingway ezaguna da bere eleberriengatik. Besteak beste, horiengatik eman zioten Nobel Saria. Batez ere *The Old Man and the Sea* txalotua izan zen munduko lau hegaletan. Film bat ere eginga da eleberri horren gainean.

Hala ere, maiz ohartu naiz Amerikako Estatu Batuetan (AEB) askok maiteago dituztela haren istorio laburrak (*Short Stories*) eleberri luzeak baino.

New Yorkeko Fordham Universityn udan egin ditudan literatura ikastaroetan garbi ikusi izan dut bai irakasleek eta bai ikasle askok ez zutela ezkututzen Hemingwayen istorio laburrentzat zuten estimazioa. Gutxi dira *The Killers* edo *The Snows of Kilimanjaro* irakurri ez dituztenak.

Amerikarrek esaten didatenez, Hemingwayren literatura lana oso lotua ibili da bere bizitzari. Nolabait ere literatura bezain jakingarriak izan dira haren gorabehera eta joan-etorriak. Orain, urteak joan ahala, haren bizitzak ez du horrenbesteko pisurik eta kritikariek haren idaztearen merituei bakarrik begiratzen diete.

Hemingwayek istorio bilduma bat baino gehiago idatzi zuen. Beharbada estimatuena bigarrena da: *Men Without Women*. Bilduma honetan aurkituko duzu lau orrialdeko *Hills Like White Elephants*.

1926an, Parisen zegoela *The Sun Also Rises* argitaratu eta hurrengo urtean (1927) idatzi zuen istorio hau. Argitara orduko laudorio handiak egin zizkioten Parisen zeuden amerikar intelektualek eta AEBetan kritika oso onak jaso zituen.

AEBetan *Hills Like White Elephants* behin eta berriz agertu da *Short Stories* antologietan eta beti eredutzat ezarria —New Yorken erosi eta orain neure begien aurrean ditudan antologiotan aurkituko duzu: *Laurence Perrine: Literature, Structure, Sound and Sense*. Harcourt, New York (1975), *Winkler A.C. From Reading, Writing*, Harcourt, New York, (1988), *Cassil, R.V.: The Norton Anthology of Short Fiction*, Norton & Company, New York (1978) ...—.

Kontakizun honetan Hemingwayren pro-

saren estiloa horren famatua egin duten ezaugarriak ikus litezke: esaldi lehorrak, objektiboak, indartsuak, izenlagun gutxi eta gauzak zuzen esan gabe uzten dituen elkarrizketa bizia.

Kontakizuna ia osorik gizaseme batek neskata batekin duen elkarrizketaren bidez esana dago. Espainiako geltoki batean daude trenaren zain. *The hills across the valley of the Ebro* dira kontakizunaren aurreneko hitzak.

Hizketa aurreratu ahala, garbi azaltzen da neskata haurdun dagoela eta gizasemeak neskatak haurra galtzea nahi duela, abortatzea. Ez dute hala ere sekula *abortion* hitza erabiltzen, *it* baizik.

Elkarrizketaren bidez mintzatzaileen nor-tasuna ere agertzen da. Hala ere, alde bien arteko harremanak ezkutuan gelditzen dira. Kontakizunaren bukaeran ez dakigu ziur zein erabaki hartu duten edo zer gertatzen zaion geltokian dagoen bikoteari.

Urte batzuk igaro eta Ramon Saizarbitoriak antzeko gaia jorratu-ko du bere *Egunero hasten delako* (1969) eleberri entzutetsuan. Aldi hartan Suizako Friburgon ibilia zen Saizarbitoria, unibertsitatean ikasten eta ni ere bai. Behin edo behin musean elkarrekin jokatu genuen.

Saizarbitoriaren eleberria ere treneko geltokian hasten da eta mutil eta neska bat elkarrekin ikusten ditugu. Hasieran batez ere, elkarrizketaren bidez baino bakarriketaren bidez jakingo dugu gertakizunaren mamia zein den. Hemen ere neska-txa bat haur galtzekotan dago.

Eleberria denez gero, ordea, kontakizuna askoz luzeagoa da, pertsonaien bizitzaren gorabehera nahikorik jakingo dugu eta azkenean neskatak zer egiten duen ere bai.

Batez ere Saizarbitoriak erabili duen teknikarengatik goraipatua izan da eleberri hau. Bakarriketek, *flashback* ugariek, ikuspuntua aldatzeak eta kontakizunaren plano ezberdinek berritasun handia ekarri zuten euskal eleberrigintzan.

Zuzen esan ohi da gaietan Txillardegia izan zela bide berriak urratu zituen eta idatz moldeetan Saizarbitoria. ■

Batez ere Saizarbitoriak erabili duen teknikarengatik goraipatua izan da *Egunero hasten delako*. Bakarriketek, *flashback* ugariek, ikuspuntua aldatzeak eta kontakizunaren plano ezberdinek berritasun handia ekarri zuten euskal eleberrigintzan

Joxemari Iturralde

IDAZLEA

Memoria berreskuratzen

Badirudi memoria ona izatea gauza onuragarria dela pertsonarentzat, baina ez dela komeni, batzuetan behintzat, memoria sozial edo memoria politiko onegia izatea. Batzuetan ez dela ona izaten, alegia, memoriari eragiten hastea, joandako garaia astinduz eta gertatutako kontuak berrazalduz. Horrela, gauzak hasi dira harrotzen Argentinan Auzitegi Gorenaren epai batek balio gabe utzi dituelako Puntu eta Amaierako Legea eta Beharrezko Obedientziaren Legea. Orain arte, nonbait, amnesia eta amnistia —gauza bera diraziren nagusi, eta hemendik aurrera legearen aplikazioa eta memoria ezarriko dira martxan. Hau horrela delarik, esaten dutenez, ia bi mila polizia eta militar epaituko dituzte epaileek amnesia izatetik memoria ona izatera pasatu direlako. Fenomeno horri, hots, amnesia izateari deitu zioten —hitzekin beti bezala sekulako malabarismoak egin ostean— izen bitxi batekin: "Barkamenaren legeak", honekin ulertu behar delarik, beti ere, barkamena eskaintzen zutenak batzuk izango zirela, alde batekoak, baina ez, inola ere, beste aldekoak.

Memoria historikoa dela eta, gai honekin lotuta eta Argentinatik gure arteraino salto eginez, aipatu beharko nuke aditu batek, Bartzelonako Unibertsitate Autonomako irakaslea den Carmen Molinerok, idatzi duena: "Hasieratik, frankismoak ahalegin handia egin zuen memoriarekin loturiko politika berezi bat antolatzen, saiatur, eskematikoki laburturik esanda, memoria demokratikoa demonizatzen aurrena eta desagerarazten segidan, modu horretan memoria kolektibo berri bat ezartzeko eta finkatzeko beren postulatuarekin bat egitearren". Franco hil eta demokrazia Espainian ezarri omen zenetik nabaria izan da, bakeak halaxe eskatzen omen zuelako, amnesia moduko bat, non komeni baitzen diktadurapean eta gerra zibilean gertaturikoak alde batera uztera, dena ahaztea, amnesia ariketa latza egitea. Baina badakigu urte hauetan guztietan alde batekoek bestekoek baino gehiago ahaztu egin behar

ELI GOROSTEGI

izan dutela, eta batzuek hainbeste ahaztu dutela non memoriarik gabe geratu diren, noizbait gertatu zirenak inoiz ez zirela gertatu esateraino ahaztu ere.

Duela gutxi, joan den maiatzaren 22an bete ziren 67 urte San Kristobal gotorlekuko ihesa izan zenetik. Aurrean bertan Nafarroako Parlamentuak sinatu du agiri bat Holokaustoa gogoratuz eta, batik bat, nazien suntsipen esparruetan hil zituzten 10.000 espainiar haiek. Nafarroako agintariek, ordea, hitzik ere ez dute esan Iruñean bertan frankismoak izan zuen beste suntsipen esparru horri buruz. 1938ko maiatza hartan 2.487 preso zeuden San Kristobalen goseak eta gaixotasunak jota. Bertan bizitzak ez zuen ezer balio eta berdin

zitzaien agintariei egun batean 10 gorpu edota 20 atera behar bazituzten ere. Batere kulparik gabeko jendea zegoen bertan preso, langile ezkertiarrek gehienak beren ideientatik soilik bertan amaitu zutenak, hauetatik batzuk oso gazteak, asko eta asko jaioterriko inbidiak, gorrotoak, salaketak presondegirako bidean beharrez jarritakoak. Bertan, ohartu bai baina ezin ezer esan edo egin, ikusten zuten presoek nola administrariak poltsikoak diruz betetzen zituen presoan jatekoari lapurtuta —administrari hark harro esaten zuen presoan gantza bere poltsikoetan zegoela—, eta ikusten zuten, baita ere, bertako kapilau bat, apaiza, uhalaria gurutzatua eta bi pistola-rekin jantzita oihu egiten ziela... Horrela, maiatzaren 22an ihes egin zuten bertatik 795 presok, eta faxistak atzetik segika hasi zitzaizkien zakur amorratuak bezala. 207

hil egin zituzten bertan inolako gupidarik gabe, hauetatik batzuk aitzurkadaz akabatu ere. Jende asko joaten da Europan barrena sakabanaturik dauden hainbeste suntsipen esparru, kartzela, monolito eta oroitarri bisitatzerara. Aldiz, inork gutxik dauka, oraindik ere, San Kristobal presondegiaren berri.

Bai, egia da memoria oso selektiboa dela; ez gara maiz ohartzen, ordea, amnesia ere are selektiboagoa izan daitekeela beste askotan. ■

Aurrean bertan Nafarroako Parlamentuak

sinatu du agiri bat Holokaustoa

gogoratuz eta, batik bat, nazien

suntsipen esparruetan hil zituzten

10.000 espainiar haiek. Nafarroako

agintariek, ordea, hitzik ere ez

dute esan Iruñean bertan frankismoak

izan zuen beste suntsipen esparru

horri buruz. 1938ko maiatza hartan

2.487 preso zeuden San Kristobalen

goseak eta gaixotasunak jota

EHUKO IRAKASLEA ETA EHKO LEGEBILTZARKIDE OHIA
Iñaki Antignedad

EHUKO IRAKASLEA ETA EHKO LEGEBILTZARKIDE OHIA

Kontsulta: abiapuntu, helbide, helburu?

Hurrengo lehendakaria nor izango den jakin gabeko gogoeta da. Hori inportantea izan baliteke ere, ez du gogoeta hau baldintzatzen. Azken hilabeteotan bazter askotatik nago entzuten aukera berrien garaia dela oraingoa Euskal Herrian, ziklo zaharra agortu eta ziklo berri baten atarian garela. Hala bedi! Badira uste horretarako hainbat adierazle, barreiatuak eta bananduak izan arren. Elkarriketa, akordioa, herri kontsulta, iraganean inoiz ez besteko aldiz oraingoan entzuten ari garen hitzak dira, inoiz ez besteko bazter desberdinetan entzun ere. Bada, bai, aukera berrien garaia izan daitekeela pentsatzeko arrazoirik. Hala ere, zoritxarreko ziklo zaharra ez dela inoiz amaitzen eta zorioneko berria ez dela inoiz abiatzen begitnantzen zait.

Euskal Herriko politika munduan izaten ari diren kontuokin meteorologian direnekin bezala gertatzen zait: eguraldiaren gaurko gertaerak klima-aldaketaren adierazle diren ala ez, urte batzuk pasatu eta atzera begiratuta jakingo dugu, gertatu momentuan ezina baita jakitea gertaerok ausazko gorabeherak diren ala klimaren eboluzioan benetan inflexio. Zelan jakin, urteak pasatu arte itxaroten egon gabe, Euskal Herriko gaurko gertaera politikoak gatazkaren konponbide demokratikoan benetako inflexioaren adierazle diren ala norabide desberdinetako loturarik gabeko saiakera diferenteak?

Gurea bezalako gatazka politiko luzeak berez dira konplexuak, sustraletan baino gehiago adarretan; baina noiz edo noiz eutsi behar zaie adarrei ere! Beharbada, hasieran gatazka guztiak dira sinpleak, baina, nahitaez, neutrala ez den denboraren poderioak konplexu arazten ditu. Hortaz, filosofo harena gogoan –“sinplea dena faltsua da eta konplexua dena erabilezina”– ondo uztartu behar dira bata eta bestea gatazka gainditze bidean, sinplekeriak konplexua desitxuratu ez dezan, eta konplexuak konponbiderako ausardia gelditu ez dezan.

Nire pentsaeraz, azken hilabeteotan urrats inportanteak izan dira proze-

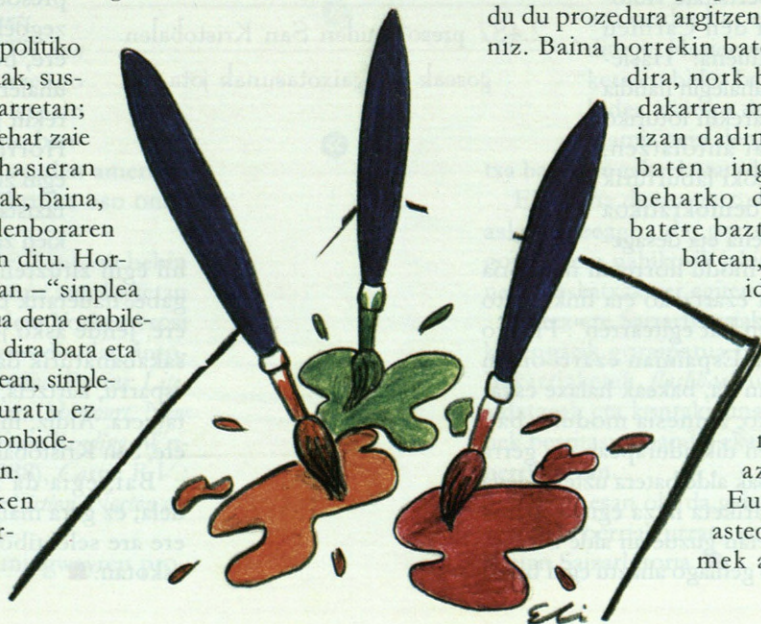
INIGO AZKONA

suaren konplexua argitu eta aletzen. Argitu da konponbide politikoaren gako nagusiak, lurraldetasuna eta erabaki-ahalmena, kudeatuko dituen mahaiko kideak zeintzuek behar duten izan. Jada ez da esaten Euskal Herriko ez dakit zein ehunekok honen edo horren alde egin duela, hauteskundeak zazpi lurraldeetan ez baizik eta hirutan izanda. Lurraldetasuna eta lurralde batasuna kontzeptu desberdin modura agertzen dira; hura, edozein konponbidek elkarriketarako funtsezko behar duen esparru geografiko modura, Euskal Herri osoan delako markoa ezbaian, eta bigarren, lurralde bateko eta besteko herritarrek erabakitze ahalmena gauzatzearen ondorioz hartutako hautu politiko modura. Azken batez, eskubide historikoak lekuan leku eta unean une gorpuzten dituzte herritarrek.

Gero eta sarriago aipatzen da herri-kontsultarena ere, lurralde guztietan. Oinarritzko Akordio Demokratikoa izenpetu duten dozenaka eragilek kontsultatuak izateko eskubidea aldarrikatu dute. Beste batzuek zuzen esaten ez badute ere, zeharka aitortzen dira hasiak, lurralde guztietan. Beste gauza da zertaz galdetu, non eta nola, kontsultari erabaki politikoan katean dagokion lekua, eta jakina! zer balio eman erantzunari. Galderak erantzuna eskatzen du eta.

Belodromoko proposamenak asko lagundu du prozedura argitzen, metodo bat eskainiz. Baina horrekin batera edukiak behar

dira, nork bereak, metodoak dakarren mahaian gai-ordena izan dadin. Mahai politiko baten inguruan kudeatu beharko da konponbidea, batere bazterketarik gabeko batean, ez territorialik ez ideologikorik. Aulkia beharko dute eragile sindikal eta sozialek ere, mahaia hodeien azpian izan dadin. Europako azken asteotako erreferendumez agerian utzi dute

Kontsulta ezin da hartu soilik prozesu
baten azken helburu, prozesuaren
beraren tarteko helmuga ere hartu
behar da, gizarte zibilaren esku-hartzea
indartze aldera, eragile politikoei
prozesuaren fase desberdinetan
gizartearen hitza erreferente
hartu dezaten

goiko politikaren eta plazaren arteko jauzia. Prozesuak beste modu batera ulertzeko erreferente.

Imajinatzen hasita mahai horren lehenengo momentuko irudia, denak jezarrita ikusten ditut, nahastu gabe, eta aurrean paper bana, zuriz. Seguruenik, paper zuritik abiatu behar delako elkarrizketa, denok maila beretik hasiko badira. Papera zuriz, baina ez burua. Horrexegatik ikusten dut funtsezko metodo argi baten alde egin apustuan bezala eduki argien alde ere egitea, nork bereak, eta subiranozaleok gureak, mahai-aldi horretan noiz edo noiz proposamen zehatzak bota beharko direlako, gatazkaren gako bi horien inguruan.

Askotan ematen da aditzera eragileok mahaian hizketan hasi eta ezinbestean akordio batera iritsiko direla, asko kostata bada ere, baina akordiora. Alde guztiok gustura onartzeko moduko akordioa, gero kontsultara bideratua. Baliteke. Baina litekeena da ere akordiorik ez izatea, aldeek dituzten abiapuntuak, gaurko markoaren baliagarritasunaz, ezin uztarturik. Eta? Akordiorik ezean proposamen desberdinak kontsultara ateratzeko moduz behintzat lortu beharko zen gutxieneko adostasuna.

Hortaz, kontsulta ezin da hartu soilik prozesu baten azken helburu, prozesuaren beraren tarteko helmuga ere hartu behar da, gizarte zibilaren esku-hartzea indartze aldera, eragile politikoei prozesuaren fase desberdinetan gizartearen hitza erreferente hartu dezaten. Eta beharbada, mahaian ezin aurreraturik egonda, kontsulta abiapuntu ere hartu behar da, gaur indarrean den markoak gaur duen indarra neurtzeko modu bezala. Inork ez dezan bere gaurko apustu politikoa iraganeko portzentaletan ezkutatu. Galderaren erantzuna behintzat bada galdetuaren adierazle. ■

TXANDAN
Itxaro Borda

Xaharren faborez

Gure mundua gero zahartzenago dela ikusteak, batzutan arrabia hazten digu, ereduak, bizimoldeak, zerbitzuak, denak haientzat osatuak direlako. Eta, ez da segur hutsetik jezartzen gaurkoan jasaten dugun balore kontserbatzaileen tupina-estaliaren zamaren itzulera. Zaharrek gazteen burumuinak garaizegi motel arazten dituzte eta gehienetan pairatzen duten gaizkizateaz ondoko belaunaldiak kutsatzen dituzte. Erreus eta zainetan dabilen jendarte batean ihardutera behartuak gara.

Baina, beste aldetik, ez dezagun ahantz hainbat eta hainbat familia aitaxi edo amaxiren xahartasunaren diruari esker aitzina doazela: hogeita hamar urte loriosetan eraman zuten beren langile ekina. Erretretak alabaina ez dira miresgarriak, hargatik langabezi edo soldata sozialak baino gorago dira anitzetan. Hala ere, zahar parrasta bat begimen daiteke karrika hegietan eske, hilabete bukaerak borobiltzearen.

Halatan, egun izugarri beroak datozela, zain eta arta ditzagun gure xaharrak, 2003ko kanikula gaingitu ahal izan baldin bazuten behintzat, eros ditzagula ur botoilak, zapi hezeak, brumagileak eta soto hotzen freskuran atxik ditzagula.

Sotoetan ura baizik ez dezatela edan, ardorik ez. ■

HIBUKO TXIRIAN
Joxe Mari Ostolaza

Txuri beltz

Gloriosoa esaten diote bertakoek, Espainako Futbol txapelketan bigarren maila harrapatzeko zorian dagoenari. Hasiak zaizkigu etxe batzuetako leihotan zapiak erakusten, inoiz gutxitan Gal -hau izen madarikatua- zelaira inguratzen direnak. Eta aspalitik amesten dutena aurten gauzatuko balute, Sanmartzialak historikoak bilaka litezke txuri-beltzari gorria erantsiz. Betikoen alardea ekaitz, zuzenaz gain legezkoa den mistoa uholdepean harrapa dezakete, olatu erraldoiz mendebaldeko giza tsunamia nolakoa izan litekeen gordinki erakutsiz, jada, erronkari laineztuen oihartzunak entzuten hasiak baikara. "Emakume bizardunak armadara, depilatuak kantinera". Gaztelaraz noski. Eta ozenki, goraki. Hori dute gustuko slogan, elkarri botata berotzen dituen, gu bezalako kanpotarren aitzinean ezkututzen dutena. Gorritik deus ez duten zuriak, beltza bezain mespretxagarri zaizkien emazte alardedunak iraintzeaz gain, betirako izutzeko adinako jarreraz jardun daitezke, gehiengo osatzeak ematen dien inpunitatearen indarra arma. Eta hondarrabitarrek oriotarren laguntzaz banderak ekarriko balituzte Kontxakoaren atarian, borobildu dezakete beren basa alardea, kirol garaipen landuak lantutako bilakatuz. ■

Ramon Ibaas

KAZETARIA

Ezezkoa, ongizate-estatuaren alde

Frantzian eta Holandan egindako azken erreferendumen emaitzek, Bruselatik bultzaturiko Europako Batasun proiektuaren porrota eragin dute. Bigarren egitasmo baten esistentzia ezak, bate-
tik, Nizako tratatuan gelditurik uzten ditu gauzak eta bestetik, krisi egoera honetatik libratzeko derrigortzen du aprobata gabeko testuaren hausnarketa berri bat egitea eta proposamenak bideratzea.

Asko hitz egin da herrialde bakoitzaren barruko eta sakoneko arrazoiengatik, hiritarren erabakian pisuzkoa izan den elementuari buruz, hots, krisi politikoa Frantzian, Europa erdialdeko langabezia, euroaren ezarpenaren ondorioz sortutako erosteko ahalmenaren galera. Are gehiago, inmigrazioaren arazoa eta Turkia Batasunean sartzeko posibilitatea, ezezko botoaren aldeko elementua ere ikusi dutenak badira. Bestetik, esan behar da, baiezkua bozkatu dutenen artean arrazoitze argudioak askoz ere zailagoak direla. Hauen artean genituzke Europaren egungo ereduaren apustua egiten dutenak, beraien alderdien aginduari jarraitzen diotenak edota Itun honi ezezkoa emateak Europa krisi egoera batean murgiltzea dela ikusten dutenak.

Egia esan, aurreko guztiaz zerbait badago. Orain, Frantziak barne politikaren aldetan oinarritu du krisi horri emandako soluzioa. Horrela, Dominique de Villepin-en lehen ministroaren izendapenak eta Nicolas Sarkozy exekutibo berriaren sartzeak, 2007. urteko hauteskundeak ikusmira izango lukete, non Jacques Chiracek ez diola lehendakartzari muzin egiten dirudien. Hau dela eta, beste elementu batzuk tratatu gabe geratu dira, hor dugu, adibidez, klase politikoaren eta hiritarren artean sortutako haustura eta arazo honi irtenbide bat bilatu ez izana, hau da, Sarkozy une honetan Frantziako politikorik baloratuena dela jakinik, proiektuaren buru izendatu ez izana.

Europako Batasunari begiratzen badiogu, azken neurri hauek ez dute prozesuari eginiko salaketa eztabaidan ipini, hots, Batasunaren baitan argitasun falta dago oro har, eta parte-hartzea eta demokrazia eskasa da. Kontziente eta jakitun naiz, behin eta berriz egiten den egungo markoaren justifikazio

DANI BLANCO

instituzionalaz, eta hauteskunde batean oinarritutako ereduaren funtzionamendu bidez aukeratutako Europako Parlamentuaz. Egia da, baina ez da egia txikiagoa europar hiritarrek azaltzen duten pertzepzioa. Alegia, hiritarrak oso urrun sentitzen dira eztabaidatzen ari den guztiaz.

Badago garrantzia gutxiago ez duen beste kontu bat. Europar hiritarrek bere kezka azaldu dute Europako Batasunak ongizatea nolatan onartuko duen eta zein neurritan hartuko duen bere gain. Egoera ez da pozgarria, ezta herritarren adorea ere. Alemaniako krisi orokorrak hori adierazten digu, Frantzia bezala, non Jean-Pierre Raffarinnek berak datu berri bat eman zuen bere kargua Chirac lehendakariaren esku uztean, Itunaren bozketa eguna aurretik. Honek adieraziko luke lehen ministro frantsesaren onarpen ezak zerikusi

gehiago zuela bere neurri ekonomikoarekin, erreferendumarekin baino, azken hau guztia akabera izanik.

Eta ez dugu ahaztu behar Europako lehendakartzia Tony Blairren esku gertatzen dela, zeini datu ekonomikoek berraukeraketa ziurtatu ziotela dirudien.

Europako herrialde bakoitzaren bilakaera ezberdinaren barruan ongizatearen estatuak baditu 100 urte. Borroka eta lan askoren ondoren, urte askoren buruan eskubide batzuk lortu ziren eta hiritarrak ez daude prest horiei uko egiteko eta are gutxiago burokraziaren eta Bolkestein delakoaren proposamenaren mehatxupean galtzeko, European lanaren erregularizazio eza ekarriko duena finean.

Frantsesek horrela ulertu dute 35 orduko lanaldia galdu edo Mendekoste eguna lan eguna bihurtu ondoren. Sindikatuak beren aldetik joan dira eta hiritarrek alderdi errebindikatioenaren alde apustu egin dute —ekintza bateraturik mantendu ez arren— Gobernuarekin txikizka dabilen zenbait sindikatuen aurka jarritz. Ahaztu gabe, gizarte mobilizazio ikaragarria Porto Alegreko topaketen esloganaren inguruan: "Beste mundu bat eraiki ahal da".

Prozesua berregokitu beharko da. Eta ez azaleko itxuraldaketa edo makilajeaz bakarrik, beharrezkoa izango da hiritarren ongizateaz hitz egitea merkatu libreak baino. Horregatik, ziurrenik denok ongizatearen alde borroka egin beharko dugu eta ez hainbeste hilabete bukaerara iristeko arazoaz. ■

Kontziente eta jakitun naiz,
behin eta berriz egiten den
egungo markoaren justifikazio
instituzionalaz, eta hauteskunde
batean oinarritutako ereduaren
funtzionamendu bidez
aukeratutako Europako
Parlamentuaz. Egia da, baina
ez da egia txikiagoa europar
hiritarrek azaltzen duten
pertzepzioa. Alegia, hiritarrak
oso urrun sentitzen dira
eztabaidatzen ari den guztiaz

lhesi
Eukalipto artean
tumulu bila Sopelan

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Osasuna
Ukitzeak eragindako
dermatitis molesto hori

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Aterkings Markinako rock & rolla

Rock & rollaz gozatzeko jaio den taldea dugu Aterkings. Eta dudarik egon ez dadin, halaxe bataiatu dute beraien estreinako lana: *Rock'n'roll* (Gaztelupeko Hotsak). Musikari markinarrez eta elgoibartarrez osatutako bandak rockaren hainbat iturritatik edaten duten hamabost kanta bildu ditu lehen disko honetan. Kanta motz eta zuzenak. Hala ere, Aterkingsen ezaugarri nabarmenena kontzertuetan erakusten duten grina da. Izan ere, bertan izan direnek zuzeneko "basatia" dutela azpimarratzen baitute.

JON GURRUTXAGA

Argazkiak: Dani Blanco

ASPALDITIK ELKAR ezagutzen bazuten ere, kontzertuak ikusteko zaletasunak batu zituen Aterkings taldeko partaideak. Izan ere, askotan egiten zuten topo emanaldiak ikustera joaten zirenean. Musika gustu antzekoak zituztela ikusirik, ostiralero bertsioak jo eta ongi pasatzeko elkartzeko hasi ziren Markinan. Little Richard, The Stooges eta The Isly Brothers bezalako rock & roll talde mitikoak bertsioneatzen hasi baziren ere, taldeko partaideen aurrekari ezagunenak pop mundutik datozkigu. Martxelo Mendizabal (bateria) eta Alberto González (gitarra) 6nemen9 taldean aritu ziren eta Iker Etxeberria (baxua) eta Mikel Txurruka (gitarra), berriz, Taupada taldean. "Gertatzen dena da, agian, jo izan dugun taldeetan ez genuela normalean entzuten dugun musika egiten. 6nemen9 taldearen kasuan, entseatzen hasi baino lehenago Albertok eta biok beti jotzen genuen rock kantaren bat, bertako talde rockeroren baten edo REM-en bertsioen bat, adibidez", esan du Martxelo Mendizabal bateria joleak. Iñigo Goikoetxea abeslaria da musika munduan berriena, abeslari eta baxu jole bezala aritu izan da aurretik.

Erreferentzia klasikoak

Aterkingsek rock & roll klasikoan ditu erreferentzia nagusienak, 40ko hamarkadako taldeetatik hasita gaur egunera arteko bandetara: Little Richard, The Stooges, MC5, garajea, psikodelia, surf musika, rock australiarra. Hala ere, ez dute punk estiloa albo

"Guk entzuten dugun musikaren %90 ingelesez abestua da, horregatik, askotan gure atentzioa ez da letratan zentratzen"

ALBERTO GONZÁLEZ

batera uzten. Ramonesen eragina da kasu horretan nabarmenena. Dena den, Euskal Herriko taldeak ere gustuko dituzte. Adibidez, Buenavistako soinu dute laketa: Nuevo Catecismo Católico, Señor No... "Behin kazetari batek diskoa *Ruta 66* aldizkariko urte guztiko artikuluen laburpena dela esan zigun", diosku Alberto González gitarra joleak.

Rock'n'roll joan zen otsailean grabatu zuen talde markinarrak Urdulizeko Tio Pete estudioetan, José Lastra teknikari zutela. Zuzenean duten freskotasuna lortzearen, taldeak sesioan, guztiak batera, grabatzea erabaki zuen. Eta emaitzarekin oso gustura gelditu

dira. Emanaldietan ere Tio Peteko teknika-rietako bat arituko da beraiekin, Jon Llamosas, hain zuzen ere.

Gaztelupeko Hotsak zigiluarekin argitaratu dute beren estreinako lana, esentzian taldea deskribatzen duen titulua daraman diskoa: *Rock'n'roll*. Garbi ikusi zuten beraien musika mundu anglosaxoitik datozen rock & roll esaerak definitzen zuela.

Rocka za

Markinarren izenak ere badu ingelesetik zerbait, ez dena ordea. "Itziarren bada Egurs izeneko enpresa bat. Ikerri nonbait asko gustatu zitzaion ahoskatzerakoan zuen soinu eta ingelesez aterkiari txantxetan *aterkins* esaten hasi zitzaion. Gero "g" bat gehitu eta listo. Horrela sortu zen izena", diosku Goikoetxea abeslariak. "Euria egiten zuen", azaldu du barre artean Iker Etxeberriak. Diskoaren azala eta kontrazala, berriz, oso Markinakoak dira. Aza-

lean, frontoian duela urte asko ateratako argazki zahar bat ikus daiteke, ume zestalaria piloa eta epaileak publikoa agurtzen agertzen dira bertan. Atzean, aldiz, bi zestalariren argazkia.

Azkenean *Rock'n'roll* diskoa zigilu euskaldun batek argitaratu badu ere, lehenengo eskaintzak kanpotik etorri zitzaizkion talde markinarrari. Izan ere, Kike Turmix

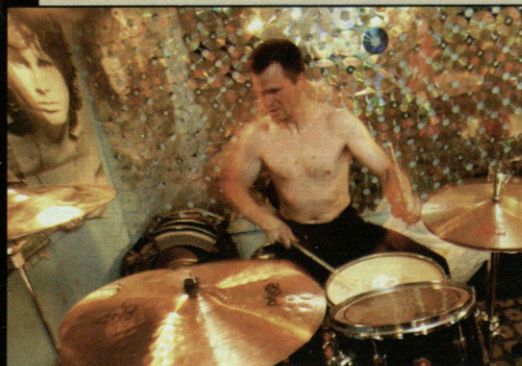
rrak. Kike Turmix Pleasure Fuckers rock taldeko partaidea da eta dagoeneko martxan ez dagoen Safety Pin records zigilua sortu zuen duela zenbait urte. Horrez gain, Eskandinaviatik rock talde ezagunen zuzenekoak ekarri izan ditu, Hellacopters eta Glucifer, kasurako. Hain zuzen ere, azken hauekin aritu ziren Aterkings taldekoak, Kafe Antzokira etorri zirenean. Azkenean gertutasunak ematen duen segurtasunak konbentzitu zituen markinarrak eta Gaztelupeko Hotsak zigilua izan da *Rock'n'roll* karrikaratu duena. Hala eta guztiz ere, Turmixekin harremanetan jarraitzen du banda bizkaitarrak eta horrek Espainian hainbat kontzertu eskaintzeko parada eman dio. "Kanpoan harrera ona izan dugu. Egia esan Goikok kristoren espektakulua eskaintzen du eta jendea ez da ohartzen zenbat kanta egiten ditugun euskaraz eta zenbat ingelesez. Jendea jarrerarekin gelditzen da", diosku Alberto Gonzálezek.

Ingelesetik euskarara

Diskoan euskara, ingelesa eta gaztelera entzun badaitezke ere, hasieran kanta gehienak ingelesez egin zituzten. "Guk entzuten dugun musikaren %90 ingelesez abestua da, horregatik, askotan gure atentzioa ez da letratan zentratzen", adierazi digu González gitarra jole elgoibartarrak. Euskal Herri-

ko diskoetxe batekin argitaratzeko baldintzetako bat euskaraz kanta gehiago abestea zen. Horrenbestez, hainbat kanta euskaratu egin zituzten. Ez zuten beren burua euskara batuan abesten ikusten eta horrexegatik, markinarrez kantatzen dute. "Markinarrez, baina rock ukituz", dio Martxelo Mendizabal batera joleak barre artean. Ingelesez entzun daitekeen kanta horietako bat da, hain zuzen ere, diskoko bertsio bakarra. The Beatles eta The Rolling Stones taldeek 60ko hamarkadan ezagun egin zuten *Money*, The Isly Brothers taldearen kanta. "Hasieratik egiten dugun bertsioa da *Money*, eta egia esan geure hastapenei egin diegun omenaldi txikia izan da diskoan sartzea", dio Gonzálezek. ■

inetan

Aterkingsek 40ko hamarkadako taldeetatik hasita gaur egunera arteko rock & roll klasikoaren bandak ditu erreferentzia nagusi.

izan zen taldearekin interesatu zen lehena. Turmix duela urte asko Madrilen bizi den musikari eta ekoizle bilbotarra da eta bera izan zen, hain zuzen ere, Aterkings disko bat grabatzera animatu zuena. "Turmixen asmoa diskoa Xixonen grabatu eta gero berak edo Madrileko zigilu lagun batek argitaratzea zen. Egia esan, guk ez genuen disko bat grabatzeko asmorik; berak berotu gintuen. Sinesgarritasuna eman zigun Turmixek", dio Alberto González elgoibartarra.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Euskal gaien datu basea

RENOKO UNIBERTSITATEKO Euskal Ikasketen Zentroak (Center of Basque Studies) euskal gaien inguruko argitalpenen datu basea jarri du Interneten: Basque Database (innopac.library.unr.edu:81). Artikuluak, liburuak, tesiak, aldizkariak, DVDak, musika, mapak... material andana jarri dute ikerlari, ikasle eta guztion eskura. Katalogatutako artikuluen %10aren testuak PDF formatuan jarri dituzte. Datu baseak Jon Bilbaok (1914, 1994) egindako *Eusko Bibliographiaren* (bibliotecaforal.bizkaia.net:8) segida izan nahi du.

Eskultoreen lanak nonahi

ESKULTORE HANDIEN OBRAK ikus daitezke egunotan hainbat museotan. Gasteizko Artiumen, Richard Deaconek (argazkiak) 1986 eta 2002an egindako eskultura handiak, marrazkiak eta zermika lanak paratu dituzte. Abuztuaren 28a arte egongo da zabalik. Bilbon ere izango da eskultura erraldoirik ikusteko parada. Izan ere, Richard Serrak Bilboko Guggenheim museorako propio egindako zortzi eskulturak (*Denboraren materia*) ikusgai dira jada. Miarritzeko Sainte

Eugenie elizan, Cesar Baldaccinik (1921-1998) 1946 eta 1966 artean egindako 30 eskultura ikus daitezke, horietatik batzuk inoiz ez dira erakutsiak izan. Altzuzako Oteiza museoan, Orioko artistaren lanak ikus daitezke, Arantzazuko 14 apostoluen moldeak barne. Amaitzeko, Eduardo Chillidak obra publikoak egiteko ematen zituen pausoak azaltzen dituen 4 *proiektu* erakusketa zabalik da Hernaniko Chillida Lekun.

Ekoizle eta aktoreen akordioa

EAEKO IKUS-ENTZUNEZKO EKOIZPENAK arautuko dituen akordioa sinatu dute IBAIAK, EPEK eta Euskal Aktoreen Batasunak (EAB); ekoizleek eta aktoreek alegia. Espainiako Estatuko oinarri, EAEko errealitatera egokitu dute. Izan ere, bertako aurrekontuak murriztak izaten dira, Espainiako Estatukoekin konparatuta. Akordioan bereziki landu dituzte iraupen luzeko ekoizpenak. ETBK ez du akordioa sinatu, eta orain sinatzaileek hari aurkeztu beharko diote. Akordioa izan da adostutakoa, ez hitzarmena, mamiarekin konforme izan arren, ELA eta LAB sindikatuek ez baitute sinatu.

Alvaro Feito kazetari madrildarrak *Benito Lertxundi. El bardo de Orio* liburua idatzi du. Duela 15 urte, Orioko kantariaren gaineko liburua euskaraz plazaratu zuen Elkarrekin. Ordukoa gaztelaniara itzuli eta osatu egin du orain.

Jon Ander eta Edurne Azpitarte gailendu dira Seguran jokaturako Euskal Herriko Dantza Sueltoke Txapelketan.

Erika Barahona eta David Hornbacek argazki erakusketa paratu dute Bilboko BBK kultura aretoan: *Das ist Berlin* (Hori da Berlin?). 1993tik Berlinean egindako argazkiak uztailaren 7a arte ikusi ahal izango dira.

José María Jimeno Jurio ikertzaileak toponimiaren eta euskararen ikerketarako egin zituen fitxategiak eman dizkio dohaintzan Euskaltzaindiari haren familiak. Euskaltzaindiak fitxategiak sailkatu eta digitalizatzeko ditu.

Miren Agur Meabe

Rikardo Arregi Diaz de Heredia, Joseba Sarrionandia, Castillo Suarez eta Kirmen Uriberen obra eta poetika hurbiletik ezagutzeko parada eskaintzen du plazaratu berri den *Poetikak & Poemak* liburuak (Erein).

M. DEL VALLE

Musika Iparraldetik mendebaldera

Ostiraletik igandera, jende mordoia bilduko du Idauze Mendin Euskal Herria Zuzenean jaialdiak. Musika izango da protagonista, baina beste adierazpideei ere egingo diete leku. Hala, Maceo Parker, Bikini Machine, Zea Mays eta Mal de ojo eta beste hainbat talderen kontzertuez gain, antzerki emanaldiak (Beltzeria, Les Kags...), bertso eta slam saio esperimentala (Maialen Lujanbio, Amaia Agirre, Slam ô Feminen) eta hitzaldiak (energia berriztagarriak...) izango dira. Ostiral eta larunbatean ere izango da zer entzun Sopuertako Mendebala jaialdian. Kantauriko herrien kultura eta musiken topagune honetan, Galiziako Mercedes Peon, Kantabriako Cahornega, Asturiasko Skanda eta bertako Dronadar taldeak izango dira taula gainean.

Musikairek hartuko du Elorrio

ANTZERKIA, MUSIKA, DANTZA... Egitarau oparoa prestatu dute Elorrio. Hamazortzi ekitaldi antolatu dituzte Musikaireren VIII. urtean: Arkadio eta alan magoen saioak, Logela multimediak eta Adicctos taldeen *Klonk* hip-hop emankizuna, Celtish taldearen folk kontzertua, Clownx antzerki taldearen *Odon*, *Quijote*... Emanaldiak eszenatoki paregabeetan izango dira, herriko baseliza, jauregi, eliza nahiz kaleetan.

Xabaltzek Dejari: «Hegoaldeko jendea ez da interesatzen Ipar Euskal Herrian egiten diren gauzekin. Orokorki, komunikabideek beti alde berberak jorratzen dituzue Iparraldeari buruz. Euskal musika baldin bada Anje Duhalde, Niko Etxart eta Erramun Martikorena, eta horrekin ados eta pozik zarete (...) Kulturaliki bezerotzat hartuak gara, baina egile bezala ez. Gauza guztiak Hegoaldetik sartzen dira Iparraldera, baina ez alderantziz».

Igor Elortza Berrian: «Gure belaunalditik aurrerakook txapelketekin egin gara bertsolari. Eta horrek asko markatzen du. Bertsokera bat hobesten du, adibidez, eta horrek bestelako joerak

dituzten nortasunen kontra egiten du askotan, gaztetxoaren artean batez ere».

Nestor Basterretxearen hitzok jaso zituen Garak: «Euskal artista batentzat bere obrak Guggenheimen erakustea eskuekin zerua ukitzea bezalakoa da».

Sonia Gonzalezek honakoa idatzi zuen *Beterriko Liburuan*: «Androk disyuntiba zail batean egoten gara: zelan idatzi emakume moduan, "literatura femenino" zaku horretan sartuak izan gabe edo "unibertsaltasunetik" kanporatuak izan gabe. Eta hau guztia oraindik gure identitatearen bila, andra izatea zertan datzan bila gabiltzala».

Euskal abesbatzak sarean

Euskal Herriko Abesbatzen Elkarteak (EAE) web orrialdea (www.koralakeae.com) sarearatu du. Informazio andana biltzen du. Batetik, EAEk plazaratzen duen *Kantuz* aldizkaria kontsultatu daiteke. Bestetik, albisteak, kontzertuak eta ikastaroak ataletan, koruen munduko azken gertakizunak zein diren, emanaldiak non eta noiz diren eta zein ikastaro antolatu dituzten irakur daiteke. Bertako nahiz nazioarteko lehiaketa eta jaialdiei ere egiten diete tarte. Loturen atalean, Gipuzkoako, Bizkaiko nahiz Nafarroako abesbatzen federazioen webguneak paratu dituzte.

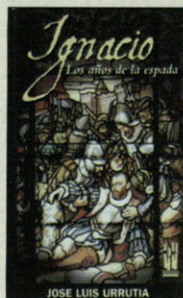

Chillidaren eskultura bat enkanteko errekor

Eduardo Chillidaren (1924-2002) *Estela XIII* eskultura, *Lo profundo es el aire* sailekoa, 1,2 milioi eurogatik saldu zuten joan den astean Londresko Christie's enkante etxean. Granitozko pieza Fuerteventurako mendi batean jartzeko asmoz egin zuen Chillidak baina bildumazale batek erosi zuen azkenean 1990ean. Artistaren beste obra bat ere saldu zuten Christie's enkante etxean: *Oxido G82*. Buztinezko eta kobre herdoilduzko lanagatik 280.800 euro ordaindu zituzten.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Ignacio. Los años de la espada

Jose Luis Urrutia

TXALAPARTA

396 orrialde
18 euro

Loiolako Ignazio-ren gazte garaia

Gutxi izango dira Jesusen Lagundiaren sortzaile izan zenaren berririk ez dutenak, baina are gutxiago erlijio bide hori hartzea erabaki aurretik Loiolako Ignazio izan zuen bizitza ezagutzen dutenak. Jose Luis Urrutiaren *Ignacio. Los años de la espada* nobela historikoak ematen du horretarako aukera, 1491n jaioetako Iñigok, Oinaz eta Loiolako Beltrán Yáñez-en semerik gazteenak, nerabezarotan eta gaztaroan izan zuen bizitzaren aztarnak erakusten baititu. Errege Katolikoen kontulari gorena mutik bezala pasatako urteetan ikasi eta egin zituen barrabaskeriak, luxuzko bizimodu hartan

erakutsitako ausardia eta harrokeria, aurre egindako nor-gehiagokak, limurtu zituen emakumeak, arbuioak sortu zituen bihozminak... **I**

Saltoki-gune handien eredu eta merkataritza eredu tradizionala aurrez aurre

Jose Allende Landa

MANU ROBLES-ARANGIZ INSTITUTUA
40 orrialde / 5 euro

Jose Allende merkataritza eredu ezberdinen eragina aztertzen

Nabarmena da gure herri eta hirietan azken urteotan geroz eta gehiago sortzen ari diren saltoki-gune handiek txikizkako merkataritzan diharduten denda txiki eta ertainei egin dieten kaltea. Baina saltoki-gune horiek izan dute bestelako eragin kezagarrikerik ere, herritarren kontsumo ohituretan, aukera ditzakegun produktuen kalitatean, lanpostu egonkorak suntsitu eta behin-behinekotasuna areagotzean... Eta hain zuzen ere, arazo hauek guztiak izan ditu kontuan Jose Allende Landak Manu Robles-Arangiz Institutuak plazaratu duen *Saltoki-gune handien eredu eta merkataritza eredu tradizionala aurrez aurre: Gizarte, ekonomia, kultura eta lurralde ondorioak, jasangarritasunaren ikuspuntutik azterketa burutzerakoan*. **I**

Euskal arkitektura urratsez urrats

José Javier Fernandezek osatutako *Euskal Herriko arkitektura* liburuak gure arbasoek utzitako lanetatik hasi eta gaur egun arte euskal arkitekturaren jaso dugun ondarea aldarrikatu nahi du, batik bat oso informazio publiko gutxi dagoelako ondare horri buruz, ez da esku-erazera, eta, horrez gain, askotan ez dago behar bezain ongi kontserbatuta ere. Euskal arkitekturaren historiari eta historia horretako gertaera, protagonista eta obra nagusiei errepaso eginez, arte estilo bakoitzaren ezaugarri orokorrak eta estilo bakoitzak Euskal Herriko arkitekturaren historian duen esangura landuz, kalitate bikaineko arkitektura ondarea dugula nabarmendu nahi izan du egileak bere lanean, ea behingoz hezkuntzan arkitektura ondarea erakusten den, bereziki garaikidea, hori delako hurbilen daukaguna. **I**

Euskal Herriko arkitektura

José Javier Fernández

IBAIZABAL

156 orrialde
14,20 euro

Euskal espezifikotasuna

Euskal mitologia bere osotasunean interpretatzeko ahalegina egin du Juan Inazio Hartsuagak *Gaiak* argitaletxearen bidez plazaratu duen bi ataletan –*Euskal mitologia konparatua* eta *Jentilen akabera*– banatutako lan honekin. Bertan azpimarratzen du mitologia ez dela ipuin fantastiko zenbaiten bilduma, herri eta kultura bakoitzeko bizimoduaren zergatia herri eta kultura horretan bizi direnei azaltzen dien erantzunen multzoa baizik. Egileak gogorarazten du mitologiak ez duela herri edo kultura bat nolakoa den esaten, baizik eta nolakoa izan nahi duen. Beraz, euskal espezifikotasuna nabarmentzean, garai bateko euskaldunek euren buruei emandako ereduaren multzoaz ari da Hartsuaga, irakurleak erabaki dezan gaurko euskal gizartearen eredu horietatik zeinen hurbil edo urrun dagoen. **I**

Euskal mitologia konparatua: Jentilen akabera

Juan Inazio Hartsuaga

GAIAK

290 orrialde
18 euro

El día en que inventé tu nombre

Teresa Calo Fontan

KUTXA FUNDAZIOA

76 orrialde
5 euro

2005eko Donostia Hiriko Kutxa Antzerki saria

Teresa Calo Fontanen *El día en que inventé tu nombre* antzezlanak eskuratu zuen 2005eko Donostia Hiriko Kutxa antzerki lehiaketako saria. Bata bestetik urrun aspaldian bizi izan diren ama-alabak dira bertako protagonistak. Hamazazpi urte ditu alabak. Ordurarte berarekin eduki duen aitak kale borrokan sartuta dabilako bidali du Andaluzian bizi den amaren etxera. Amak ez duela ezker abertzaleko borroka tutik ere ulertuko eta, gazteak ez luke azken garaian hainbeste buruhauste sortu dizkion arazoei buruzko inongo galderarik erantzun nahi, baina, aldiz, hamaika galdera dauz-

ka amari egiteko, eta denetatik aurrena ea zergatik ez zuen berarekin bizitzera eramán. I

Minbizia jasaten duten haurrei eskaintako kontakizuna

Maria Markotegi Ijurkok sortutako *Zezilia, Samuel eta barraskilo kalakaria* noizbait minbiziarekin, garaitu daitekeen oldartzailearekin batera bizi izan direnei eskainia dago, Adanoko haurrei bereziki. Gaixotasun anker horrekin borrokan ari den neskato bat du protagonista. Ospitalean dago, eta hango psikologoak oparitu dion egunkarian biltzen ditu hainbat istorio, hemen agertzen dena bezain kilikagarriak guztiak. Bosgarren kimio-

Zezilia, Samuel...

Maria Markotegi Ijurko

GERO

56 or./ 7,50 euro

ARITZ GORROTXATEGI

"Genero beltzak oso ondo ematen du ezkortasuna adierazteko"

Kafkaren labankadaren jarraipena al da nobela?

Beno, badu antzekotasunik harekin.

Badago hilketa bat, eta horren atzetik pixkana deskubritzen dugu hari bat Axularren *Geroren* bigarren partera eraman gaitzakeena. Hildako agurea liburuzalea da, nobelan zehar beste liburuzale batzuk ere badira, eta sortzen da halako sare bat. Aurrekoan Kafkaren mendekuekin sortzen zen, eta hemen Axularrek agindu, baina inoiz idatzi edo inoiz argitaratu ez zen bigarren parte horren inguruan sortzen da. Hori izango litzateke intrigaren hari nagusietako bat.

Izango du besterik?

Jakina, hari horrekin batera badago liburuaren atzetik dabilzan pertsonaia batzuen liburu bilatzeko itsutasuna, bata bestearen gainetik joan nahi izatera eramango dituen. Eta bestetik pertsonaia nagusia dago, Samuel Elizalde polizia ikertzailea, bere iraganarekin: banandu berria, urte gutxi dituen alaba batekin, erretzeari utzi dio... Honek intrigaren barruan borrokan egin beharko du liburu bilatzen dutenekin eta bere buruarekin.

Asko atsegin al duzu genero beltza?

Genero beltzaren zalea banaiz, baina ez dut idazten oso kontziente, atera egiten zaizkit era honetako nobelak. Iruditzen zait oso ondo ematen duela generoak ezkortasuna adierazteko. *Kafkaren labankada* idatzi zuen idazleak ongiaren eta gaizkiaren arteko borroka zegoela uste zuen. Eta sei urte beranduago nobela hau idatzi duenak uste du borroka hura gauditua dagoela, gaur egun bizi-raupenaren inguruko borroka baino ez dagoela.

egileari galdezka

Aritz Gorrotxategiren bigarren intriga nobela

Edadeko gizon baten hilketarekin ekiten dio Aritz Gorrotxategik azkenengo intriga

nobelari. Liburuzale amorratua izaki hildakoa, bere heriotzak liburu zaharren lapurretarekin zerikusia izan dezakeela uste da, eta haren etxeraino joaten diren polizia Samuel Elizalde gehitzen zaie, Polizian nahikoa bazterturik daukaten arren, sei urte lehenago liburu zaharrekin erlazio-natutako beste kasu bat argitu zuen ikerlaria. Porrot dezente ezagutu ditu Elizaldek bizitzan azken garaian: emazteak utzi du, bere alabatxoarekin egoteko aukerak murriztu zaizkio, eta zerbaitetan aukera egiteko gai dela bere buruari erakusteko otu zaion bakarra zigarroak erretzeari uztea izan da. Baina bere lana zintzoki betetzen ahalegintzen den profesionala izaten jarraitzen du, horrek lagun baino etsai gehiago egitea ekarri

Kearen truke

Aritz Gorrotxategi

ALBERDANIA

133 orrialde
12,50 euro

badio ere lankide behar-ko lituzkeen zenbaiten artean, eta, oztupoak oztupo -Fosas komisarioa bezalakoak jartzen dizkioten zangotrabak zein beren bilduman liburu zahar bat edukitzeagatik edozein gauza egiteko prest daudenen ekintzak saihestuz-, saiatuko da agurearen hilketaren errudun nor den argitzen eta Axularren *Gerok* ea bigarren parte bat izan zuen eta non dagoen jakiten. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Lekeda	Ale landarea	Infin., igarri	Zerga ezaguna	Ebaki sakonak
	* DEITURA	Igandea	Pl., hedabi-de mota	AEBetako estatua	
	Aztarna				
	Irudi geometriko				
Larunbata	Mafia				Uranioa
Utzi	Su				Hegazti mota
		Gabezia		Kezka	
		* IZENA		10. hila	
Parean ipini				Nori atzizkia	
Handia				Oinarrizko edari	
			Gipuzkoa-ko herria		
			1000		
Kontsonantea	Anno Domini		Arrastoak		
Urte honetan	Urtearen erdian		Naroaren kontso.ak		
			Modu atzizkia	Nitrogenoa	Sufrea
			1	500	
Ipar Euskal Herriko ibaia			Konforme		

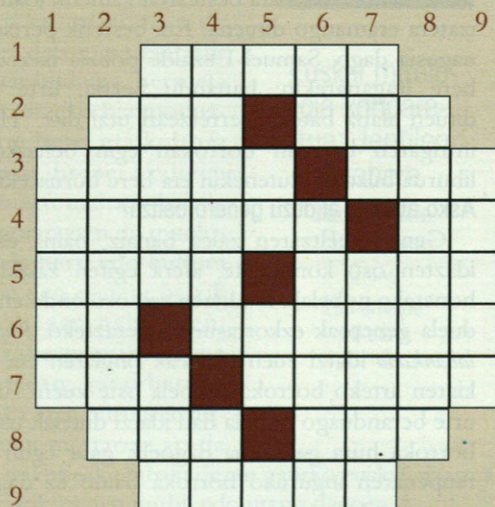
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Nafarroaren erdialdeko udalerria. 2.- Aurizkia. Begirada. 3.- Zuhaitz mota. Garra. 4.- Bizkaieraz, inola. Zero hitzaren kontsonanteak. 5.- Ohorezko hitz ematea. Musika tresna. 6.- Ogi, hitz elkarketan. Automata. 7.- Beldur. Belar metaketak. 8.- Jardun. Bizkaieraz, sobera. 9.- Sarrerak nahiz irteerak.

GOITIK BEHERA

1.- Hesi, lezoi. 2.- Bizia. 3.- Lodi, potolo. Oinarrizko edaria. 4.- Euskal alderdi politikoa. Idi, hitz elkarketan. 5.- Röntgen. Antzinako Egiptoko jainkoa. Komaren erdian. Bigarren bokala. 6.- Einsteinioaren ikur kimikoa. Eleberria. 7.- Txanpon, diru. Mendian ibiltzeko oinetakoak. 8.- Auzoko. 9.- Pluralean, azalera neurria.

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean
hitz bera aterako zaizu

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Errauts. 2. Gure astekaria
3. Oparο, asko. 4. Jaurtiketa.
5. Putreak.

Soluzioak

gurutzakutak
Ezker eskuintz: 1.
Gaia 2. Bita 3.
Izart 3. Zina 3.
Za 5. Zina 3.
Om. Robora 7. Izur.
Mekak 8. An 1. ar.
Atak.
Goltik behera: 1.
Lecoz 2. Britiza 3.
Gizen 4. Aralar.
It 5. R. Ra. Om. E.
Es Nobela 7. Sos.
Book 8. Ausozar 9.
Atak.
Bost bider bost
Ezker eskuintz: 1.
Hauts 2. ARGIA 3.
Ugnat 4. Tiroa 5.
Slak.

	A	T	U	R	I	R	A	D	O	S
*	A	U	R	T	E	N	K	I	N	*
*	T	A	D	M	A	R	R	A	K	
L	A	R	R	I	A	*	I	R	U	A
*	P	A	R	E	K	A	T	U	R	I
L	A	G	A	*	E	Z	A	H	A	R
*	Z	*	K	A	M	O	R	R	A	U
				*	L	O	R	R	A	T
				R	O	D	R	I	G	U
			*	K	A	*	A	I	*	B

Y un bascuenze vino a Bilbao!

Bat formulako karrera dela eta laguntzaile eske ari dira antolatzaileak eta boluntarioak hautatzeko izen-emate orria zabaldu dute. Argazkia ez denez ongi irakurriko, bertan azaltzen diren euskarazko testu guztiak bildu dizkizuegu. "Y un inglés vino a Bilbao..." eta bertako euskaldunek baino hobeto ulertu zituen oharrak. Erdararentzat "Bat formula", euskararentzat "At Formula".

Bilboko zirkuturako
laguntzaileak
2005ko uztailaren 15, 16 eta 17

- Eskabidea:
- Izena:
- Abizenak:
- I.F.Z.:
- Jaitza data (Gutxienez 18 urte)
- Helbidea:
- Udalerrria:
- Urrutizkin:
- Mobikorra:
- Lanbidea:
- Kompo hitzkuntzak:
- Berabilia:
- Club bateko kidea zara?
- Auto Federozioko Zb?
- Baimen zembakia:
- Auto lasterketetan lagundu duzu noiz bait?
 ☐ Zirkuitoak ☐ Igoherak ☐ Rallyeak ☐ Rallysprintak
- Prest ikastaroak egiteko, arratzaldeko 17 tetetik 21 retara?
- Beste ordutegi bata?
- Prest Uztailaren 15, 16 eta 17an, 7retatik 21 hora arte?

Oharra: Osori bete ondoren galdera orria, bidali behar da EAF-FVArA (EKAINAREN 10rra baino lehen), aintzat hartzen dituztenei deituko die, elkarrizketan bidez hautaruak izateko.

[illegible]

INGURA ZAITEZ HITZEZ

Harpidetzak: 943 37 15 45
www.argia.com/luma
luma@argia.com

Luma

+ luntso
harvrentzako gehigarri

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: MARIJO DEOGRACIAS
ARGAZKIAK: ENEKO REDONDO

Sopela (Bizkaia)

Eukalipto artean tumulu bila

Sopela esanda hondartza, itsasoa, uda, datorkigu gogora. Han daude Bilbo Handitik gertuen dauden hondartzarik handienak: Barinatxe eta Arrietara. Uda partean, Berangotik Sopelako hondartzetara bitarteko errepidean, asfaltoa ikusi ere ez da egiten igarotzen diren auto kopurua dela eta. Iaz, gainera, zeresan asko sortu zuen hondartza bueltan TAO jartzeko Sopelako Udalak hartu zuen erabakiak. Baina, Sopelak sorpresa bat baino gehiago gordetzen du. Izan ere, han dago Bizkaiko mendaterik xumeena: Munarrikolanda izena du (ez erratu Arratiako Mugarrikolandarekin) eta 257 metroko garaiera baino ez dauka. Baina 5.200 urte baino gehiagoko historia gordetzen du garo eta eukalipto artean ezkutaturik.

Abraren ikuspegia.

BI-634-errepidean gatzela –Sopela herria zeharkatzen duen errepidea–, kirolgunea dioen bide seinaleari jarraituko diogu gure ibilbidearen hasierara heltzeko: Urko kiroldegia. Futbol zelaia, atletismo pista, taberna, aparkaleku handi bat, kiroldegia eta beste hainbat azpiegiturek osatzen dute Urko kiroldegia. Metroko geroalekua ere 30 bat metrora dauka, hortaz, metroz ere iritsi gaitezke bertaraino, Bilbo-Plentzia lineatik baldin bagatoz edo Bilbo-Sestao lineatik etorritz gero.

Munarrikolanda igoera, edozeinentzako moduko paseotxo da; ez dago batere aldapa gogorrik –tarte batean dagoen maldatxo izan ezik, baina hain da laburra akordatu orduko amaitzen dela–. Hortaz, Munarrikolandara igoera han dauden gure arbasoen hilobiak ikusteko igoera izango da eta ez mendigoizale gisara egindako irteera.

Joan zen urtean sopoloztarrek, turismo bulegoak bultzatuta, herrian dauden aztarna historiaurrekoen gaineko berbaldiak izan zituzten. Bisitarientzako ere aproposa izan zitekeelakoan, ibilbide historiko antzera atondu zuten Munarrikolandara igoera eta bidea markatu zuten. “Munarrikolanda ibilbide dolmenikoa” deitu zuten eta Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntza ere izan zuten horretarako. Fernando Bazetak zuzendu zuen berreskuratze lana. Bazeta zaharberritzaile eta EHUKo

Arte Ederren fakultateko irakasle da. Guztira zazpi dira trikuharriak. P.M. Gorrotxategik aurkitu zuen lehenengoa 1964an eta Munarrikolanda II.a deitu zion; 1974an Saratxagaren laguntzarekin Saierriko tumulua, Saierrikolanda I.a trikuharria, Saierrikolanda II.a tumulua eta Munarrikolanda I.a trikuharria aurkitu zituzten. Aurrerago Yarranturen laguntzarekin beste bi aurkikuntza egin zituen Gorrotxategik: Goikoganako trikuharria 1981ean eta Saierriko Muinoko tumulua.

Harrezkero berreskuratze lanik egin da inguru horretan. Esaterako 2000. urtean Eusko Jaurrlaritzaren laguntzarekin zaintzarako proiektua gauzatu zen. Lan horretan aritu ziren arkeologoak Fernando Bazeta EHUKo irakaslea eta Juan Carlos López Quintana Agiri elkarteko kidea izan ziren.

Megalito sasoia

Diotenez, Megalito sasoiko adibiderik adierazgarrienak dira trikuharriak; arkitektura monumentalaren lehenengo lekukoak ei dira. Taldeak ehortzeko erabiltzen ziren trikuharriak, baina baziren bestelako hilioiak ere, esaterako Munarrikolandan dauden tumuluak. Trikuharrien kasuan, ehortzeta-ganbara deitzen dena izaten zuten. Gehienetan lauza handi batekin egiten zen eta lur edo harrizko tumuluarekin babesten zen. Trikuharriak leku nabarmene-

tan jartzen ziren, esaterako, mendi muinoetan ahalik eta urrutienetik ikusteko asmoz, “hildakoen erkidego baten sinbolo modura” edo “bizirik zeudenek kontrolatzen zuten lurraldearen adierazle gisa”. Horrela jasota dator Bizkaiko Foru Aldundiaren “*Ondare Historikoa Zabalkunde programa 2004*” dokumentazioan. Han jasotzen denez, gure geografian egindako indusketetan agertu diren trikuharri gehienetan ez da ehortzitako pertsonen hondakinik aurkitu, batez ere azidotasun handiko substratu litologikoetan daudelako. Hortaz, hildakoei ehortzitako gauzen aztarnak baino ez dira aurkitu; esaterako zeramika, metalezko gezi, aizkora eta antzekoak edo harrizko industriako elementuak, hala, aiztoak, armadura geometrikoak eta beste.

Ote eta eukalpto artean

Munarrikolandako tumulu eta trikuharriak, ote edo garo eta eukalptoz inguraturik daude. Munarrikolanda bera den-dena da eukalpto basa. Bertara iristeko, Urko kiroldegi ostetik ateratzen den bidexka jarraitu behar dugu gora egiteko. Bidezidor bat da, nahiko markatua eta galtezko arriskurik ez duena.

Sopela gure atzean lagako dugu bidezidorrean gora goazela eta 10 bat minutura porlan zurizko bidearekin bat egingo dugu. Ezkerretara, gorantz, joko dugu. Hauxe izango

Bideak baserriz baserri eramango gaitu.

da ibilbidetxoko maldarik gogorre-
na, baina nahiko laburra denez
gero, igarri ere ez dugu egingo.
Eskumara industriagune handi bat
ikusiko dugu, mendi itxura guztia
apurtuko duena. Industria hori bis-
tatik galduko dugu eukalipto basora
sartukeran.

Bi bidezidor aurkituko ditugu
parez pare, bidean gora eginda. Hor-

txe amaitu da porlanezko bidea eta
berriz ere lur eta harezko bidezido-
rra izango dugu lagun. Bata zein bes-
tea hartuta leku berera iristen denez,
guk eskumarago dagoena hartu
dugu; zabalena delako. Bitxia egiten
da hainbeste hondar egotea bidean;
itsasoa gertu dago, baina badirudi
ekarritako hondarra dela bidean
dagoena.

Abraren ikuspegia

Porlan bidea amaituta
eta berriz ere eukalipto
artean goazela, hesitu-
tako zelaira iritsiko gara
5-7 minutuan. Infer-
nueta mendian gaude,
Berango eta Sopela
herrien arteko muga
egiten duena. Ezkerral-
deko zelai horretan era
askotako zuhaixkak
daude, errekupeazio
lanaren kartel informa-
tibo eta guzti —Beran-
goko Udalak jarritakoa,
non lorategi botanikoa-
ren esperientzia konta-
tzen den eta baita hor
inguruan orain dela
40.000 urte, Neolitoan,
erabilitako erremintak
aurkitu zituztela ere—.
Iaz tartean hazitako
belarrik ez zen suma-
tzen, baina aurtun

zuhaixkak ikusi ere ez dira egiten
belarreakin. Pena da.

Gure bidea zelai horren eskuma-
tik doana da. Badago bidearen esku-
maldetik doan beste bidexka bat,
balkoi itxura hartzen duena eta
Abraren ikuspegi zabala eskainiko
diguna. Eguraldi onarekin ikuspegia
hobea da, jakina. Geuk ez dugu
zorte hori izan. Hala ere, ezke-
rralderantz Bilboko itsasadarra
ikusiko dugu eta Ezkerralde
guztia. Aurrera Kantabriarekin
muga ikusiko dugu eta parez
pare, itsaso zabala. Eskumara-
goko Plentziara arteko bista
sumatuko dugu. Plentziatik eta
Gorlizerraino itsaso tartearen
ikusiko dugu, baina bidean
aurrera goazela izango da hori.

Aukeran Berangora

Bizkaiko kostaldean ibiliko gara,
gorantz lehenengo eta beheko
bidean berehala. Eukalipto
batera eta bestera eta hondarra
eta lurra bidean ditugula. Hama-
bost bat minutuz ibili ostean,

Saierrikolanda tumulua. Lastima, ote
eta belarrek ez dute garbiegi ikusten
uzten.

bidegurutze batekin egingo dugu topo. Eskumako bidea hartuz gero, beherantz doana, Berango herriraino eramango gaitu. Munarrikolanda igoera dolmenikoaren beste hasiera puntua da Berangokoa. Bidea herriko hilerri parean amaituko dugu, aldapan behera eginez gero. Hantxe, gainera, ibilbidearen kartel informatiboa dago. Aukera hau eginez gero, Berangoko hileritik metro geraldura jaitsi, eta metroz ibilbidearen hasiera iritsiko zarete.

Ostera, aipatutako bidegurutzean, eta ibilbideko lehenengo tumuluaren parean, aurrera eginez gero, tumulurik tumulu egin ahal izango dugu bidea eta, ibilbide biribila osatu berriz ere hasiera puntura agertuz. Horixe da aukeratu duguna.

Tumulurik tumulu

Aipatutako bidegurutzean aurkitu dugu lehenengo tumulua: Saierri. Otez beterik dagoenez ez da oso ondo igartzen duen dimentsioa. Hala ere, ez dira oso handiak Munarrikolandako tumuluak; egurrezko hesi txikiz inguraturik daude eta bakoitzaren izena daraman monolitotoxo bat jarri diote bakoitzari.

Lehenengo tumulu horretatik aurrera, hamar bat minutuz ibiliko gara garo artean –hortik izango dugu Plentzia eta Gorliz arteko kostaldearen bistarik garbiena, Gorlizko faroa sumatzeraino–, berriz ere eukaliptoetara iritsi arte.

Infernua mendixka: Eskumaldeko zelaia da lorategi botanikoa; zuhaixkak ere antzematen dira.

Orduan aurkituko ditugu beste tumuluetara garamatzaten markak eta batetik bestera dagoen tarte adierazten duten bide seinaleak. Lastima da, baina ingurua apur bat gehiago txukunduz gero, hobeto ikusiko lirateke.

Bide guztia markaturik dago; 5 minutura hurrengo tumulua, 8 minutura... Guk, tarte batez bidea jarraitu dugun arren, behera egitea erabaki dugu markatu gabeko bide bat jarraituz. Orientazio kontua da, ezkerrera okertzen ari ginen, eta beherantzko izugarritzko aldapa zuen bide bat hartu behar izan dugu, 3. tumuluaren bidearen erdi aldera. Lurrezko bidea da, motorzaleek erabili izan dutena, markek adierazten dutenez.

Ia errepideraino iritsi gara, baina

bertara joan barik ezkerraldeetik badago bidetxo bat, baserrietatik doana. Bide hori hartuta baserri zahar batera iritsiko gara. Aurrealdean Andaluzian hainbeste ikusten diren indipikuak ematen dituen kaktus erraldoi bat dauka.

Errepidera atera aurretik sasoi bateko baserriaren hormak igartzen zaizkion beste etxetxo baten aurrealdeetik pasatuko zarete eta azkenean, Urko kiroldegira eramango gaituen errepidera iritsiko gara. 10 minutu ibili behar dugu errepide bazterretik eta kaminoa maldan behera hasten denean, ezkerrerrantz bide-seinaleak adieraziko digu kiroldegia non dagoen. Bost bat minutura autoa laga dugun lekuan agertuko gara. ■

BBK txartelak eta puntuakkk!

Puntuak?

Zelako puntukada!

BBK txartelarekin nonahi ordainduta ere, puntuak irabazten dituzu.

OPARIAK!

Azaroaren 15etik puntuak batzen

Batek opari katalogoa betiko BBK bezeroan...

...kontsultatu www.bbk.es errian

Baskepensiones eta Solidarioa-rekin ere puntuak lortuko dituzut!!

Batu puntuak eta lortu opariak!

PUNTUAK

Ze puntu? !!

OPARIAK

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

BIOKIMIKA

Automoziorako etanola

AEBETAN automoziorako erabiltzen den erregaiaren erdia etanola izan daiteke etorki-zun hurbil samarrean. Etanola nekazal uza eta baso-hondakinetatik atera daiteke, Floridako Unibertsitateko Lonnie Ingram ikerlariak dioenez, honek garatu duen bakterio-metodoaren bidez, biomasa eta nekazal hondakinak erregai bihurtu baititzake.

Ikerketarako erabilitako bakterioa E. Coli izan da. Bakterio hau genetikoki eraldatu dute etekin hobea lortzeko eta honela landareen zeluletan topa daitezkeen azukremotak etanol bihurtzen ditu.

Lortutako etanola gasolinarekin nahastuta erabil daiteke eta une honetan BC International Comp enpresak ditu erabilpen-

eskubide guztiak. Lortutako teknologiaren antzeko batekin biomasatik plastiko biodegradagarriak lortu nahi dira.

Orain arte automoziorako erregai gisa erabilitako etanol osoa garestitzat jo ditzake-

O sasuna

JABIER AGIRRE

Ukitzeak eragindako dermatitis molesto hori

UKIPEN edo kontaktuaren ondorioz, sarritan larruazala handitu eta narritatu edo sumindu egiten da, azalarekin kontaktu zuzenean egondako substantzia ugarien eraginez. Ukipenagatiko dermatitisa normalean arropak garbitzerakoan erabili ohi ditugun disolbatzaile, koloragarri, azido eta material alkalinoengatik –xaboiak eta detergenteak izan daitezke– sortzen da. Eta narritadura dermatitis horietan sortzen diren erreakzioak ez dira baztertzeko modukoak, ezta gutxiagorako ere, azken finean erredurekin pareka baititzakegu.

Beste kasu batzuetan, dermatitisaren arrazoiak lehendik nahiko ongi jasan zen material edo substantzia bat izan daiteke, zuntz artifizialez osatutako ehunetan gertatzen den bezala. Askotan erdi ustekabeen pasatzen zaizkigun erreakzio kimikoen ondorioz, pertsona oso sentikor edo alergiko bihurtzen da, eta lehen inolako kalterik eragiten ez zioten arropak ezin ditu jasan ere egin.

Alergiatzat har ditzakegun ukipenagatiko dermatitis horietan era askotako substantziak identifikatu dira –detergenteak, gelak, disolbatzaileak, kolak, botikak, kosmetikoak eta baita perfumeak ere–.

Arroparen kasuan, kotoia da gehien erabiltzen den zuntz naturala, aspaldidanik oso eza-guna delako. Duela urte batzuetatik hona badira "kotoi ekologiko"z egindako zuntzak –Fox Fibre, Colorganic, eta horrelako izenekin ezagutzen direnak–. Horien kotoia modu erabat naturalean landua da, inolako tratamendu kimikorik gabe, eta horrexegatik bereziki gomendatzen zaizkie azal sentikorra duten pertsonei eta haurtxoei. Pixoihalen dermatitisa izaten da kasu ohikoenetakoa, eta pixoihal horietan eutsitako gernua edo pixa deskonposatzean sortzen den amoniakoak sorrarazten duela uste dute adituek –izterondoak, ipurmasailak eta izter-rrak erasaten ditu gehienbat–.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Fruituak bizi-iturri

BAT DELA eta bestea dela, ospitalera bueltaka nabil azken aldi honetan. Gaixoen inguruan gaixo, eta informazio gose. Hala moduzko elikadura eta geure garaiko gaixotasun ugariren arteko lotura nabarmena dela uste duten horietakoa naiz. Hona, bada, han eta hemen bildutakoa, minbizi txarrei aurre egiten laguntzen duten landare eta batez ere fruituak:

Heste lodikoarentzako arana: pektina du eta mugimenduak sustatzen dituelako. Zitrikoak minbiziari aurre egiteko elkar laguntzen duten osagai asko dituzte. Azak, azaloreak, bruselak, brokoliak... familia honetako barazkiak minbiziaren –batik bat bularrekoa, prostatakkoa eta obariokoa– aurkari onenak omen dira. Gereziak bitamina, mineral eta abar ugariren artean minbizigaiak indargabetzen dituen azido elagikoa du, eta labore integralek –oloa, arroza, garia, zekalea...– antzeko eragina duten azido fitiko eta lignanoak. Kuiak eta marrubia gaitz hauen aurkari amorratuenetakoak dira. Alberjiniak eta azenarioak bere karotenoideei esker, minbizi –birika, bularra, heste lodia, maskuria, azala...– eta oxidazioa edo zahartzea borrokatzen dituzte, masustak, ahabiak eta antzeko fruituek bezalaxe. Mahatsa ere aipagarria da, azalean duen flabonoide bat medio. Tipula eta baratxuriak urdaila, maskuria eta heste lodiko minbizi garatzea zailtzen dute. Azken min hau izan dezaketene edo dutenek sagarra erruz jan beharko lukete. Erremolatxa gorria jaten dutenek askoz tumore gutxiago izaten omen dute. Piperrek, gordinik hobe, urdaila eta heste lodia babesten dituzte. Ananak minbizigai diren nitrosaminak deuseztatzen ditu. Sojak hilekoari eta menopausiari lotutako gora-beherak baretzen ditu eta bular, endometrio eta prostatakko minbiziak urritzen. Tomateak prostata eta liseri-aparatua babesten ditu. Oliba olioak, beste onuren artean, gaitz honi aurrea hartzen laguntzen duten osagaiak ditu, beti ere hotzean zapatua bada hobe.

Sendagile lagun batek dion eran gaur egun jaki osasuntsuenak fruituak dira...

gun materialak legamiaz hartzituz atera izan da, hala nola, arto-almidoia edo kanaberaren melaza.

AEBetako Nekazaritza Departamentuak argitara emandako txostenaren arabera urtero biomasaren mila milioi tona baino gehiago erabil daiteke etanol bihurtzeko, beste hitz batzuekin esanda, AEBen erregai-kontsumoaren erdia. ■

ESPAZIOA

Martitzeko eguzki ezkutaketa

ARTIKULU HAU ilustratzeko erabili dugun argazkia gure Lurreko inork ezin izango du atera bere kamerarekin. Spirit espaziontzia ateratakoa da eta bertan ikusten da Gusev kraterraren inguruan eguzkia ezkututzen. Arratsaldeko seiak

aldera aterata dago.

Argazkian ikusten diren koloreak hainbat iragazki erabiliz lortu dira eta gizakien begientzat ilunak baldin badira ere, NASAk koloreak indartuta daudela abisatu du.

Bitxikeria eguzkiaren tamaina da. Martitz Lurra baino urrunago dagoenez eguzkiarekiko, bertan ikusten den eguzki-tamaina Lurretik ikusten denaren herena da.

Spirit espaziontzia Martitzetik ateratako argazkian ikusten den eguzkia, guk ikusten dugunaren herena da neurriz.

Bitxikeriaz gain badaude zientzialarientzat garrantzizkoak diren datuak, hots, argazkietan hautsa ikus daiteke atmosferan, batez ere eguzkia ateratzean eta ezkutatzean. Eguzkia atera baino edota sartu ondoren ikus daitekeen hautsa egunean zehar baino askoz handiagoa da eta kontuan hartuz eguzkiak ordu pare bat behar duela ateratzeko eta beste ordu pare bat ezkutatzeko, zientzialariak une horiek argazkitan harrapatzen ari dira gerora Martitzeko atmosferaren gorabeherak hobeto ezagutzeko. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Nekane Erauskin

«Legebiltzarrean denok dugu giltza neurri eta modu desberdinean»

Amasa (1962). Erizaina lanbidez. Sindikalgintzan aritua osasun arloan LABeko kide gisa. Ezker Abertzalearen bozeramalea da Eusko Legebiltzarrean. Talde honek Juan Jose Ibarretxe lehendakari berretsiari bi boto eman zizkion, baina EHAK-ko legebiltzarkideak ez ziren izan Gernikako Juntetxean lehendakariaren zin ekitaldian. Halabeharrez eta ez ohiko politika egitea "egokitu" zaion herritar batekin egindako elkarrizketa duzu honako hau.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

"Eusko Legebiltzarra leku ezezaguna zen guretzat, eta leku arraroa da bizi den presioagatik, kanpoko presioarengatik bereziki, hedabideak legebiltzarkideen gainean dabilatzalako... Nolanahi den ere, guk lasaitasunez eta patxadaz hartu dugu gure lana. Ari gara ohitzen eta giroan sartzen pixkanaka. Halabeharrez ikasten da. Neroni lekua ez zait horren arrotza egiten, momentuz ez dut bertigorik sentitu behintzat", adierazi digu EHAK-ko Ezker Abertzalea talde parlamentarioaren bozeramale Nekane Erauskin.

Juan Jose Ibarretxe hautagaiari bi boto eman ostean mintzatu gara Nekane Erauskin legebiltzarkidearekin. Alabaina, Eusko Legebiltzarrean ganbera eta taldeak osatzean Ezker Abertzalea taldeak bizitako egoera eta hainbat erabakiri buruz galdezka abiatu dugu elkarrizketa.

ko mahaian ez duzue ordezkariarik. Zer adierazten du horrek?

Denok esaten ari gara -PP izan ezik- Legebiltzarrean orain arte egindako politika, politika zaharkitua dela eta alde batera utzi beharra dagoela. Alabaina, guk bederatzi eserleku izanda ere, mahaian ordezkariak ez izateak -eta

edota haiek esana ez baduzu betetzen, zigorra ezartzen dizute.

Alderdiren baten ardura azpimarratuko al zenuke?

EAJrena, argi eta garbi. Ezker Abertzalea mahaitik kanpo gelditu izana bere ardura da. Gure ustez ez du jakin demokratikoki jokatzeko.

Lehendakariaren inbestidura saioa burutu baino lehen Juan Jose Ibarretxe eta Patxi Lopez hautagaiekin hainbat gorabehera izan zenuten. Azalduko al zenizkiguke berauek?

Guk hasieratik esan genien Eusko Legebiltzarrean adostu beharreko guztia elkarrizketa eta negoziazioaren bidez egin behar dugula. Legebiltzarreko mahaia nahiz taldeen osaketa bertan gauden alderdien artean adostu behar genuela, baita inbestidura saiotik atera behar zen lehendakaria adostu ere. Inbestidura saioa ere bakoitzaren zat garrantzitsuak diren gaietan nego-

"Ibarretxe Batasunaren ilegalizazioaren aurka omen dago. Mahaia osatu nahi du esklusiorik gabe, horrela behar dela dio. Baina nola?"

beste bi alderdik guk baino eserleku gutxiagorekin berea izateak- Eusko Legebiltzarreko demokrazia eza adierazten du. Demokrazia marko honetan batzuek esaten dutena egin behar da

"Oraingo mahai eraikigarri bakarra Hitzarmen Demokratikoaren inguruan osatu nahi dena da. Hitzarmen horretan falta diren indar politikoak bilduko balira, hainbat hobe".

gehiengo sinplea osatzeko asmoa badu ere bai.

Azkenik Ibarretxek deitu zizuen haatik. Zein ondorio atera zenuten?

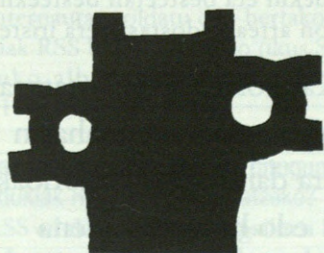
Bai, berak deitu zigun. Guk beraren-gandik espero duguna azaldu genion: hau da, guretzat gatazka gainditzeko autodeterminazioa eta lurraldetasuna puntu klabeak direla. Aurrena, eskaera honi buruz bere jarrera zein den argitzea eskatu genion. Bera, oro har, puntu horiek aztertzearen aldekoa da, baina, guk konpromisoak eskatzen dizkiogu, pauso zehatzak. Ez zigun zehaztapenik eman ordea, ba ote daukan ere ez dakigu, guri ez baitzigu agertu. Zehaztapen hori nabaritu genuen. Halaber, Batasunaren ilegalizazioaren aurrean eta oro har, apartheid kasuetan zein den bere jarrera ere ez zigun agertu. Bera ilegalizazioaren aurka omen dago. Mahaia osatu nahi du eskusiorik gabe, horrela behar dela dio. Baina nola?

EAJk bien bitartean programarik ez duzuela esan zuen, eta ez dakiela zuekin zer negoziatu. Zuek, berriz, EAJ gezurretan ibili dela zuekin.

Guk EAJ gezurretan ari dela esan dugu, beraiek badakitelako Ezker Abertzalea talde parlamentarioak zer programa daukan. Ez dugu publikoki aurkeztu baina badakite. Ibarretxekin egon garenean, berak ezagutu du arlo sozialean zein diren gauza funtsezkoenak guretzat. Ibarretxekin horri guztiari buruz hitz egin genuen. EAJk ez badaki zer negoziatu, bada, deitu diezagula eta hitz egingo dugu. Gure ustez, beren jarrera aitzakia besterik ez da.

Lehendakariaren inbestidura saioaren bigarren ekitaldia bukatu berri da. Nola bizi izan duzue esperientzia parlamentario hau?

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

Lasai bizi izan dugu, garbi genuen zer esan behar dugun, gure ildo politikoa eta soziala zein den agertu dugu.

**Lehendakaria-
ren inbestidura
saioan bi boto
eman dizkiozue
Ibarretxe hauta-
gaiari. Zergatik
edo zein helburuz?**

Une historikoan gaude eta aukera hau aprobeztatu behar dugu, ezin dugu berau pasatzen utzi. Ibarretxe bere diskurtsoan planteatutako hainbat gauza interesgarriak iruditu zaizkigu eta bi boto ematea erabaki dugu bakea eta normalizazioaren bidean.

Zehatz galdetuta, Ibarretxeren diskurtsoan zer berri entzun duzue? Zein bidetik joateko aukera ikusi duzue?

Hain zuzen ere, joan den abenduaren 30eko ekitaldian Ibarretxe Planaren sarreran agertu eta onartutako puntuak eusten diela entzun genuen bere diskurtsoan. Guretzat, puntu horiek ezinbestekoak dira hasitako bidean aurrera egiteko. Hau da, lurraldetasuna, herri honen aitortza eta erabakitze eskubidea berriz ere aipatzea inportantea iruditu zaigu, baita puntu horiek gauzatzeko mahaia osatu daitekeela entzun ere, inongo eskusiorik gabe, ez geografikorik ez politikorik. Aurrera pausoa iruditu zaigu.

Alderdien arteko mahaia non eratuko den argitu al zuen zure ustez?

Berak eskusiorik gabeko mahaia aipatu zuen eta guk ulertu nahi dugu Legebiltzarretik kanpo osatuko den mahaia dela. Kanpoan mahaia osatzea aipatzeaz gain, mahaian atera daitezkeen ondorioak edo hitzartzen dena bakoitzak instituzioetara ekarri ahalko duela pentsatzen dugu. Guretzat, esploratzeko eta aztertze moduko bidea izan daiteke.

"Eskusiorik gabe". Batasuna mahaian egongo dela ulertu behar al da?

Noski. Guk Ibarretxe bere adierazpenetan hori esan nahi zuela ulertu dugu.

EHAK-ko Ezker Abertzalea talde parlamentarioaren bederatzi legebiltzarkideak. Ez dute boto giltza izan nahi, beren ustez giltza talde guztiek elkarriketa eta akordioa lortzean datza.

Talde parlamentario giltza zarete nola-bait.

Giltza hitza erabiltzea ez zaigu egokia iruditzen, ezein alderdik ez du eta ez luke giltza izan behar, guretzat egokiagoa da elkarlana eta elkarriketa hitzak erabiltzea. Hitz hauek dira giltza aurrera egiteko. Hori da guk landu nahi dugu politika modua. Beraiek gu "talde giltza" garelako espresioa erabiltzen dute, guretzat, aldiz, giltza denon arteko elkarriketa lantzea eta negoziazio batera iristea da, eta ez alderdi baten gainean erabakitze ahalmena ezartzea. Hori ez da horrela, aitzitik, gaizki hasteko modua da. Gure asmoa ez da gu giltza izatea, ezta beste inor izan dadin ere.

Baina ezin ukatu legealdiko osoko bilkuren bozketan EHAKren botoak erabakigarriak izango direla.

Norbaitek planteatzen badu zerbait eta elkarriketaren bidea lantzen badugu, denok izan gaitezke erabakigarriak. Guk gauza batzuetan bat egingo dugu batzuekin eta besteetan besteekin. Denon artean adostasunera iristen

"Kanpoan mahaia osatzea aipatzeaz gain, mahaian atera daitezkeen ondorioak edo hitzartzen dena bakoitzak instituzioetara ekarri ahalko duela pentsatzen dugu"

bagara inor ez da talde giltza, denok dugu giltza neurri eta modu desberdinean. Hori da behin-behineko gure nahia eta helburua.

Patxi Lopez hautagaiak eginda-ko diskurtsoa nola baloratu duzue, berriz?

Patxi Lopezek ez du ezer berririk ekarri. PSEk hemengo dela erakutsi behar du, Euskadiko eta bertako alderdia dela. Lopezen diskurtsoan Madrilgo Gobernuaren lotura asko ikusi dugu, ausardia gehiagorekin jokatu beharko luke hemengo arazari irtenbidea aurkitzeko. Lehenengo diskurtso bera egin zuen, edo berririk behintzat ez zuen egin.

Saioa baino egun batzuk lehenago hiruko gobernua osatuko duten alderdiek oinarriak hitzartu dituzte bake eta normalizaziorako.

Hirukoak plazaratu dituen oinarrietan hutsune handiena konpromiso falta da. Beste fase baterako urratsa emateko zehaztapen eskasa du proposamenak. Guk ez dugu ezer berririk ikusi.

Legebiltzarreko taldeen arteko mahaia eratzea ikusten al duzue epe laburrean?

Ibarretxe Legebiltzarrean lan talde bat osatuko dela esan du, baina ez dakigu ondo, egia esan, hori nola gauzatu nahi duen. Hasteko Legebiltzarrean osatu daitezkeen mahaian ez da Batasuna izango, eta eskusioa begibistakoa da. Batasunak ez du politika egiterik. Guretzat, oraingoz mahai eraikigarri bakarra Hitzarmen Demokratikoaren inguruan osatu nahi dena da. Hitzarmen horretan falta diren indar politikoak bilduko balira, hainbat hobe. Guk hasteko mahai horren alde egiten dugu. Baina guk ordezkatzen dugun ezker abertzaleak badu ordezkaritza gune horretan. Batasunak bete dezake espazio hori. Guk horretan ez guke zertan parte-harturik. ■

ARGIA ETA HARI@ SAREAN

ARGIAren edukiak RSS bidez irakur daitezke

Aurrerantzean ARGIA astekariko eta Euskal Kulturaren HARI@ buletineko edukiak RSS bidez ere lortzerik izango da. Astekariko edukiak sarean jarri orduko, irakurleak horien titularrak eta sarrerak jasotzeko aukera izango du, baita egunero Euskal Kulturaren Hari@ buletinean bidaltzen diren albisteen titularrak jasotzeko ere, www.argia.com gunera sartu beharrik gabe.

ELISABETH POMBO

HAINBESTE DIRA interesatzen zaizkigun web guneak eta hainbeste jaso nahi dugun informazioa, ezen egunak ez baitu ordu nahikorik guztia kontsultatzeko, nahiz eta Internetek gauzak asko erraztu, guztia klik batean eskueran baitago. Hala ere, ezinezkoa da egunero, ezta astean behin ere, gure gustukoaren diren orrialdeak banan-banan begiratzea, informazio berriarik ba ote dagoen kontsultatzeko.

Baina Teknologia Berriek horrelako arazoak eta beste hainbat konpontzeko tresnak eskaintzen dituzte eta XML lengoian oinarritutako RSS jarria horren adibide garbia da.

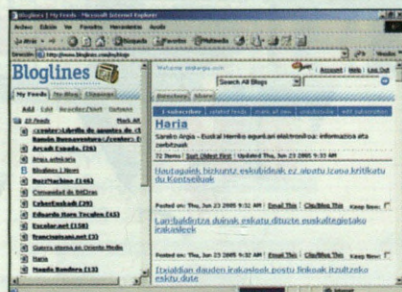
Zer esan nahi dute RSS siglek?

Really Simple Syndication esan nahi du ingelesez eta euskaraz motzean, edukien sindikazioa esan nahi du. Hau da, web gune edo blogetako titularrak eta edukiak jaso eta biltzeko sistema da. XML (Extensible Markup Language) lengoian oinarrituta dago.

Zer onura ekartzen dizkigu RSSak?

Edukiak jaso eta biltzeko sistema denez, gustukoaren ditugun komunikabide, blog edo web guneetako informazio guztia gune beretik eskuratu ahal dugu, orrialde bakoitzera banan-banan sartzen ibili gabe.

Horretarako ordea, beharrezkoa da iturri horiek XML lengoian oinarrituta egotea. Horrexegatik egokitu ditugu ARGIA aldizkari eta Euskal

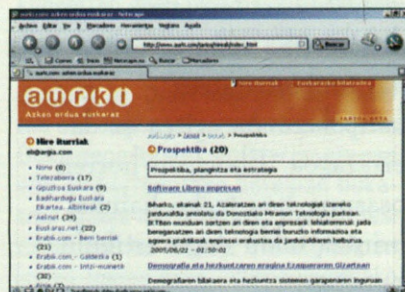

Kulturaren Hari@ buletineko edukiak hizkuntza horretara; irakurleak euskarazko edukiak modu erosoagoan eskuratu ahal izateko egiten duen ahalegin horretan, ARGIA eta Haria, iturrien artean, falta ez daitezke.

Gaur egun badira euskarazko zenbait aldizkari, komunikabide elektronikoen eta hainbat blog RSS bidez irakurri ahal direnak (*Uztartaria*, *Erabili.com*, *Sustatu...*), baina komunikabide handiagoek oraindik ez dute aukera hori eskaini (*Berria*, *EITB...*). Ez beraiek behinik behin, nahiz eta *Berriaren* kasuan, zenbait internauta moldatu den bertako edukiak RSS bidez jasotzeko (ikus *Sustatu* albiste: www.sustatu.com/1103131178).

Zer egin behar dugu nahi ditugun edukiak RSS bidez eskuratzeko?

RSS edukiak RSS irakurgailuen bidez eskuratu ahal dira. Hainbat irakurgailu dago. Batzuk gure ordenagailuan instalatu behar dira (FeedReader, adibidez), beste batzuek nahi ditugun iturrietako edukiak gainontzeko

www.bloglines.com eta aurki.com.

posta elektronikorekin batera jasotzeko aukera eskaintzen dute (Mozilla Thunderbird, kasu). Azkenik, programarik instalatu beharrik izan gabe, guztia web bidez egiteko aukera eskaintzen duten feed irakurgailuak daude (Bloglines edo euskarazko www.aurki.com, adibidez). Azken horien kasuan, web orrira konektatu, izena eman eta gure iturriak gehitzen joan baino ez dugu. Aurrerantzean, gure gustuko iturrietako eduki guztia batera kontsultatu dugu eta errepaso nagusia egin ondoren, interesatzen zaizkigun tituluarekin sakontzeko aukera izango dugu. Aurrerantzean espero dugu ARGIA eta Hari@ ere zure intereseko iturri horien artean izango direla. ■

Argia astekariko edukiak RSS bidez irakurtzeko helbidea:
<http://www.argia.com/rss/online.xml>
 Hari@ko edukiak RSS bidez irakurtzeko helbidea:
<http://www.argia.com/rss/haria.xml>

EUSKARAZKO EKOIZPEN ZIENTIFIKOA

Lan zientifikoari zukua atera nahian

Ba al dakizu euskaraz zenbat doktorego-tesi egiten diren urtero? Eta unibertsitateak sortu zirenetik zenbat? Guztira 200dik gora tesi gutxi ala asko da? Unibertsitateetan euskaraz ekoizten den material zientifikoari buruzko diagnostiko zehatza egitea zaila da; unibertsitateez kanpokoarena egitea ez da errazagoa. Ekoizpen horren osasuna neurtzeko hainbat printza bildu dugu artikulu honetan.

ONINTZA IRURETA

Irakasleen curriculumean balio gutxi dute testuliburuak. Are balio gutxiago dute ikasleentzat liburuak San Joanetan sutan erretzen badira.

EUSKAL KOMUNITATE ZIENTIFIKOA sakabanatuta dagoela dio Karmele Artetxek –Inguma datu-basearen arduraduna da eta komunitate zientifikoari buruzko tesia egiten ari da–. Orain, komunitate hori bilduxeago dagoela esan beharko genuke, Udako Euskal Unibertsitateak Inguma izeneko datu-basea (www.inguma.org) 2000. urtean sortu zuenetik. Artetxeren ardura da ekoizpen zientifikoaren erreferentziak biltzea, eta baita, jasotakoaren ezaugarriak aztertzea ere. Ekoizpenaren sakabanaketari aurre egiteko bi helburu jarri zituzten; bate-tik, artikuluen, doktorego-tesien, testuliburuaren, hitzaldien... egileak biltzea eta bestetik, euskarazko ekoizpenaren erreferentzialtasuna leku batean kokatzea. Lehenengo helburuari dagokionez, 6.000 egile identifikatu dituzte, “egile euskaldunak bildu nahi genituen eta pentsatzen genuen ez zeudela hainbeste”. 6.000 horietan sartzen

dira adibidez, hitzaldi bakar bat eman dutenak eta baita katalogazioa egiten hasi aurreko autoreak ere, Joxe Miel Barandiaran kasu. Web gunean 2.500 egileren e-postak daude, beraien artean harremanetan jar daitezzen edota kanpoko edonork balia ditzan.

Bigarren helburuari dagokionez, Artetxek azaldu digu produkzio zientifiko, euskarazkoa bezala, beste hizkuntzetan ere sakabanatuta dagoela, baina euskarazkoaren egoera larriagoa dela: aldizkari espezializatu gutxi euskaraz, eta maiz, euskarazko lanak gaztelaniazko aldizkarietan argitaratzen dira, ikusezinak bihurtuz. Inguman 24.000 dokumentu dituzte erregistratuta.

Irakasleak testuliburuak egin nahi ezta
Testuliburuak ekoizpen zientifiko-

ren adibide gisa hartuta, Jose Inazio Basterretxea EHUKo irakasle eta UEUKo argitalpenen arduradunari galdetu diogu ea zein den EHUn horien egoera: “Hautaprobatan, aurt-en, euskaraz eta gaztelaniaz erdi eta erdi izan dira, euskal taldea gero eta handiagoa da. EHUK eskaintzaren erdia euskaraz duenik ez dut uste eta are gutxiago sortutako testuliburuena. Ez dakit konparagarriak diren, baina bai nolabait indikatiboak”. Alabaina, Juan Ignacio Pérez Iglesias errektore izendatuz gero, “euskarazko testuen aldeko apustua nabarmena” izan dela esan digu Basterretxeak. Segituan gogoratu ditu, ordea, bi oztopo sendo euskarazko testuliburugintzak aurrera egin dezan EHUn.

Bate-tik, irakaslea ez dago derrigortuta testuliburuak egitera, testugintza

Gaien bilakaera

"UEUko ekoizpen zientifikoaren eboluzioa nolakoa izan den? 30 urte laburtzeko eskatu didazu... Gaiet dagokienez izan den eboluzioa azal diezazuket. Hasierako lanak zientzia 'zientifikoa'ri buruzkoak ziren; fisika, kimika... Ondoren, giza eta gizarte zientziak gailendu dira. Batetik, horrelako gaiak geroago heldu dira unibertsitatara, artea eta musika adibidez, eta bestetik, UEU, sortutakoan bakarra zen modu horretako lanak egiten eta lehen autoreak zientzia alorrekoak ziren, Joxerra Etxeberria adibidez".

J. I. BASTERRETXE

unibertsitarioak curriculum akademiko eta profesionalerako balio gutxi du. Basterretxeak garbi dauka curriculumerako irakasleak hobe duela aldizkari espezializaturen batean artikulua idaztea ikasleentzat 300 orrialdeko liburuia prestatzea baino.

Gaiztatu beharreko bigarren hesia ekoizpenaren zabalkunde murrizta da. Basterretxearen ustez, "unibertsitariok unibertsitariontzat idazten dugu, ikasleentzat. Unibertsitatetik kanpo ere irakurri beharko lirake eta ez daukagu hori bermatuta". Testuliburuaren irakurketa indibiduala eta zirkuitu soziala aipatu dizkigu, hau da, ikaslearengana batetik, eta gizartearen gainerakoarengana bestetik, heldu beharko luke testuliburuak. Eusko Jaurlaritzaren adibidea jarri digu: "Poesia liburuak aleak erosten ditu eta zirkuitu sozialean sartu, liburutegietan. Liburu unibertsitarioari presentzia soziala San Joan suan agortzen zaio. Eskolako liburuak umeak, amak eta aitak ere irakurtzen ditu".

Unibertsitateek gutxi ekoizten dute
Euskarazko ekoizpen zientifiko osoa

Guztira 200 doktorego-tesi baino gehiago

Karmele Artetxerekin doktorego-tesiei buruz hitz egin dugu. Euskal Herriko ia unibertsitate guztietako euskarazko ekoizpenaren kopuruak dantzan ibili ondoren, galdetu diogu ea zenbaki horiek unibertsitate horietako euskal komunitate zientifikoaren erreferentzia gisa har daitezkeen. Erantzuna garbia: "Baina ekoizpen zientifikoaren panorama ez dute markatzen unibertsitateek". Beraz, hemen aipatuko ditugun datuek unibertsitateetako euskarazko ekoizpenaren egoera usaintzen lagunduko digute, baina Artetxek aitortu digunez, euskal komunitate zientifikoaren balorazio orokorra egitea ez da hain erraza.

Unibertsitateak sortu zirenez geroztik, guztira (lehen zenbakia) eta euskaraz (bigarren zenbakia) egindako doktorego-tesi kopuruak hauek dira:

- ✓ EHU 3.343 – 165
- ✓ Nafarroako Unibertsitatean 3.299 – 14
- ✓ Deustuko Unibertsitatean 356 – 22
- ✓ Nafarroako Unibertsitate Publikoan 327 – 2
- ✓ Mondragon Unibertsitatean 7 – 6 (bat euskaraz eta ingelesez).

Iparraldeko fakultateei buruzko informazio zehatzik ez dute Inguma datu-basean.

Euskal Herriko Unibertsitatean, –Ingumako datu-basearen arabera– lehenengo doktorego-tesia 1986an aurkeztu zuen Joxerra Etxeberriak Fisikari buruz. Hurrengo urtean sei ikaslek aurkeztu zituzten tesiak euskaraz: Koldo Zuazok, Iñaki Goirizelaiak, Miren Azkaratek, Lurdes Oñederrak, Patri Urkizuk eta Iñaki Zabaletak. 20 doktorego-tesi aurkeztu zituzten 1997an, orain arteko kopururik handiena.

Udako Euskal Unibertsitateak kudeatzen duen Inguma datu-basean doktorego-tesien zerrendak ditugu, baina tesiak beraiek eskuratzeko modurik ez. Orain hasi dira lan horretan eta dagoeneko zenbait jarri dute. Doktorego-tesiek egilearen etxean edo unibertsitateko biltegian bukatzen dutela dio Artetxek. Sarean tesi osoak jarriko dituzte eta argitalpen izaera izango dute, "curriculumerako ona da izaera hori izatea, tesiak errealitate bihurtu behar du, orain forma gabekoak dira ia-ia".

kontuan hartuta behintzat, unibertsitateak ez daude lehenengo postuan. Jatorriz euskaraz idatzitako liburuak kontuan hartuz, EHU, Deustuko Unibertsitatea, Nafarroako Unibertsitatea eta Nafarroako Unibertsitate Publikoaren ekoizpen osoaren %18,5 da. Itzulpenetan ehunkoa bestelakoa da: %42,7 unibertsitateek ekoizten dute. Zergatik ez dira nagusi unibertsitateak ekoizpen zientifikoan? Karleme Artetxeren ustez: "Agian beste herrialdeetan ekoizpena instituzionalizatuagoa dago, erakunde bereziak daude horretarako, baina gure tradizioagatik eta gaztetasunagatik unibertsitatetik kanpo asko

ekoizti da". Elhuyar, Jakin, UEU, Labayru... erakundeon zerrenda luzea da –Ingumako datu-basean duzu berauek ekoiztikoaren berri–.

Ezin esan euskal komunitate zientifikoaren osasunaren diagnostikoa egitea erraza denik; Artetxek komunitatea ezagutzen orain ari garela azaldu digu. Hiru urte barru, euskal komunitate zientifikoari buruzko tesia amaitzen duenean, gure autoreak, liburuak, artikulua... hobeto ezagutu eta erabiltzeko moduan izango gara. Dena dela, zera aurreratu digu berak: "Txikiak gara baina ez eskasak" ■

Babeslea: Hondarribiko Udala

**Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari**

HONDARRIBIKO UDALA

Bero-beroan

Bonba-autoak, errealitatea bere gordinean

Katalunia eta PP eta PSOeko hautesiak, horiek dira azken bi urteetan ETak argi adierazita, bere jardura armatutik at utzi dituen bi esparruak. Gainerako jo puntu guztiak zabalik ditu. Hori bai, bere azken bi urteetako jarduerak iradokitzen du, halaber, heriotzarik ez eragiteko borondatea; adierazi, ordea, ez du inoiz halakorik publikoki adierazi. Joko Olinpikoen hautagaitzari lotutako La Peineta estadioan jarritako bonba-autoak gunee sentikorra ukitu du Madrilen eta berriz tenkatu du soka. Oraingoz, hala ere, eta bake prozesu bati begira, gehiago ari dira metatzen baikortasunerako keinu eta egoerak, etsipenerakoak baino. Hala ere, bizi den gatazka gainditzeko eman behar den prozesua elikatzeke denbora, keinu eta borondate kopuru izugarriak behar dira; dena hondoratzeko, ordea, nahiko dira ekintza bakar edo bakar batzuk.

Haika-Segi auzia: zigor bigunak eta gogorrak

Haika-Segi auzian, zigor txikiak izan direla azpimarratu da oro har, eta egia da, izan zitezkeen txikienetakoak izan dira. Auzia duela bi urte eman balitz, handiagoa zatekeen seguruenik. Errealitatea ikusteko era bat da hori. Baina arrazoi dute auziperratuak eta haien abokatuek: hiru urte eta erdiko espetxe zigorra, edo bi urte eta erdikoa, edo ordaindu behar diren dirutzak, edo Segi legez kanpo jartzea... zigor gogorrak dira. Beste edozeinentzako oso gogorrak diren zigorrak ezin dira bigunak bilakatu Segiko gazteentzat.

DANI BLANCO

Egonkortasun ahula, akuilu eta arrisku

Espero zena baino askoz aiseago atera da hautatua lehendakari Juan Jose Ibarretxe, eta horrek bederen adierazten du zerbait, humus egoki bat badagoela normalizazio politikoan aurrera egiteko eta hori dela alderdi gehienek lehenesten dutena. Adierazten den bezala, gaur gobernarritasuna bigarren mailakoa bada ere, bai Madrilen bai Gasteizen komeni da gutxieneko egonkortasuna indarrak normalizazio politikora lasaitasunez eta tinkotasunez bideratu ahal izateko. PPk eta PSOEk beren desadostasuna adierazi dute, baina bistan da oso arrazoi desberdinak dituztela. PSE-EEK bere aldeko baldintza egokiagoak beharko ditu, esate baterako publikoki alderdien mahai batean lasai aritzeko; eta, jakina, denbora ere beharko du. Alderdien mahaiaren eraketa izango da datozen hilabeteetako helburu nagusia, eta zeregin horretan ere aterako da oztupo ugari. Orain, beraz, akaso garrantzitsuagoa da mahaiaren azpian alderdiek behar adinako harremanak eta edukiak lantzea, bidea prest denean mahaiaren gainera behar adinako indarraz ateratzeko.

Zer da...

Kredituak

Kredituak pertsona fisiko edo juridiko batek beste bati ematen dizkion maileguak dira. Jeneralean, printzipala eta interesak itzultzeko epeak finkatzen dira. Kreditua ematen duena mailegu-emailea edo hartzekoduna da, eta eskuratzen duena mailegu-hartzailea edo zorduna. Kredituak ematea da entitate finantzarioen jardura nagusia, interesetatik ateratzen baitituzte etekinak. Hainbat motako kredituak daude. Herriarren artean zabalduenak kreditu hipotekarioak dira. Garrantzi handia dute etxebizitzaren finantzazioan, bai halaber nekazaritzako obra eta ekipamenduetarako inbertsioetan. Kreditu hipotekarioak ondasun immobiliar baten bermearekin ematen dira: etxebizitza, nekazaritzako eki-

pamenduak, eta abar. Ondasun horien balioarekin erantzuten zaio ez ordaintzeko arriskuari. Badira beste-lako kredituak ere. Batetik, kreditu bigunak, zein epe luzera eta interes-tasa apalekin ematen baitira, horrela funtsean izaera soziala duten eta errentagarritasun ekonomiko handirako espektatibarik ematen ez duten inbertsioak laguntzeko. Bestetik, kreditu zubiak, presa handi samarrek in kapitala behar duten pertsona fisiko edo juridikoei epe laburrera ematen zaizkienak. Denbora jakin baterako ituntzen dira, eta, gehiengotik, epe ertainerako edo luzerako kredituenak baino baldintza garestiagoetan.

Daniel Udalaiz

Bai Euskarari Ziurtagiria erakunde autonomo batek kudeatuko du

“EGITURA ZABAL ETA SENDOAGOA, proiektua indartuko duena eta gizartearen aurrean erreferentzialtasun berezitua izango duena” sortu nahi dutela adierazi du Kontseiluko idazkari nagusiak, Xabier Mendigurenek. Erakunde autonomoa eratzearen berria eman dute, hain justu, ziurtagiriak bost urteko ibilbidea egin duenean. Orain arte 1.000 enpresa, saltoki eta bestelako entitatek lortu dute ziurtagiria.

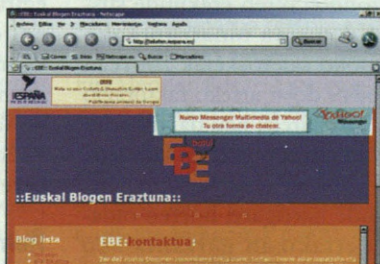
Bai Euskarari Ziurtagiriak bost urte bete ditu.

Patxi Larrainzar eskolako kanpaldia

IRUÑEKO ARROTXAPEA AUZOKO Patxi Larrainzar eskolako gurasoek kanpaldia egitea erabaki zuten salaketa modura. Eskola honek D ereduko haurrak biltzen ditu eta aspalditik ari da eskatzen tokia ikasle eta irakasleentzat. Ikastetxearen eraikin berria egitekoak diren tokian denak jarri zituzten joan den astean. Eraikina egin bitartean ez dute tokirik eta Hezkuntza Sailak aurrez fabrikatutako gela gehiago jartzea proposatu die. Patxi Larrainzarreko arduradunek arriskutsutzat jo dute proposamena eta auzo bereko Cardenal Ilundaineko gela hutsak baliatzea eskatu dute. D ereduko ikasleentzat “eskola duina” eskatu dute.

Euskal Blogen Eraztuna sortu dute

BLOGAK SORTU ETA SORTU ari dira eta hainbatek Euskal Blogen Eraztuna sortzea erabaki du. Sortzaileen ustez, blogarien komunitatea txikia da eta orain blogak egiten ari direnen arteko sakabanaketa murrizteko modu bat izan daiteke elkarrekin. Jende berria hurbiltzen doan neurrian ere, komunitate osoarekin kontaktuan jartzea lortu nahi dute. Azken finean, komunitate izaera eman nahi diote Euskal Blogen Eraztunari.

Euskal Blogen Eraztuna.

Euskarazko ikasgai gehiago Nafarroako Unibertsitate Publikoan

2005-2006KO IKASTURTEAN hamabi titulaziotan 27 ikasgai euskaraz ikasteko aukera egongo da. Euskarazko eskaintzak gora egingo duela esan nahi du horrek, baina ez da izango unibertsitateak berak hizkuntza plagentza egin duelako. Hizkuntza planifikazioa egiteko ardura zuen batzordeak dimititu egin zuen nahi izandako lanak aurrera ezin eramanez. Ofizialki ez bada ere, batzordeak biltzen segitu du eta datorren ikasturterako 27 ikasgai horiek aurkeztu ditu.

Nafarroako Hezkuntza Sailean hizkuntz eskakizunik gabeko deialdia

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ-EK salatu duenez, Nafarroako Hezkuntza Sailak 465 irakasle aukeratzeko oposizio lehiaketa egingo du eta lanpostu horietatik 127tan baino ez du eskatu euskara jakitea.

BAHEA

Nafarroako biztanleen %66,7

ETAekin hitz egitearen alde legoke honek biolentzia alboratuko balu; aldi berean, bake prozesu bat emango balitz, Nafarroako alderdiak prozesu horretan parte hartzearen alde legoke herritarren %73,1. Inkesta *Diario de Noticias* egunkariak kaleratu du eta Soziologia Tallerrak egindakoa da. 2004ko apirilaren 14ko Espainiako hauteskundearen aurretik, nafarren %57 zen ETAekin hitz egitearen aldekoa, beraz orain baino 9,3 puntu gutxiago. EAE eta Foru Komunitatearen arteko harremanei buruz, %44 konforme da egun den harreman mailarekin eta %40,7k handiagoa nahiko luke.

Miguel Buen Gipuzkoako PSEko idazkari nagusia *El Diario Vasco*-n: “Eak baino diskurtso moderatuagoa erakutsi zuen EHAK eta blindatutako Estatutu baten erreforma posibilitaren aldeko hautua egin beharko du Eak”.

EAJ-PSE koalizio gobernua?

Eusko Jaurlaritzako lehendakariaren hautaketa saioak ez zuen horretarako betarik eman, baina azken boladan analista politiko zenbaitzuek adierazi dute etorkizun ertainean EAJren eta PSEren arteko koalizio gobernua egon daitekeela PSEko eta EAJko zenbait pertsona garrantzitsuren buruetan. Jose Luis Rodríguez Zapatero eta Josu Jon Imaz izango lirateke alternatiba horren aldeko, baina halako egoera bat emateko normalizazio prozesuan aurrera egin beharko litzateke. Areago, halako eredu batek kanpoan utziko luke Juan Jose Ibarretxe lehendakaria. Asko esatea dirudi, baina halakoa irakurtzen ari dira seriotzat jotzen diren analista politikoen lerroetan. Dezente irakurritako kontuak dira, esate baterako, Josep Ramoneda eta Javier Ortizen lumak aritu dira halakoei, hori bai, bi alderdi hauen inguruetan entzundako iritzia eta elkarriketetan oinarrituta.

Mafiaren garbigailua da globalizazioa

Legez kanpoko negozioek historian izan duten indarrik handiena gaur dute. Baina ez da kasualitatez gertatu: batetik, finantz merkatuak araurik gabe utzi dira, eta bestetik, Sobiet Batasuneko ondasun publikoak ostu eta merkatuan ipini dituzte. Globalizazioa hobeto ulertzen da horrela.

MENDEBALDEAK SINETSI DEZAKE mundu seguruago bat ari dela eraikitzen merkatuak irekiz, herrialdeei zigorrak ezarritik eta gatazketan esku hartuz. Baina horrela benetan lortzen duena da gangsterren paradisua sortzea. Hitzok in hasi du bere artikulua berriki Misha Glennyk, *The New Statesman* astekari ingelesean.

Misha Glenny (Bristol, 1958) kazetari ingeles ezaguna da. Sistema komunistaren erorketaz bertatik idatzi zuen, eta han ikusi eta ikasitakoarekin *The Rebirth of History* (Historiaren birjaio-tza) liburua plazaratu zuen. BBCren Erdi Europako berriemaile lanetan, Yugoslaviaren leherketa hurbiletik jarraitu zuen; gai horri eskaini zizkion beste bi liburu, *The Fall of Yugoslavia* (Yugoslaviaren erorketa) eta gero *The Balkans 1804-1999*.

Orain *Mob Rule* (Mafiaren agintea) izeneko artikulua idatzi du, mafia eta globalizazioaren arteko lotura estuaz atontzen ari den liburu berriaren aurrerakin gisa. Glennyk gogoan du nola 1995ean orduan AEBetako lehendakaria zen Bill Clintonek Nazio Batuen Erakundearen 50. urteurrena probestu zuen adierazteko mende berriaren bi arrisku nagusiak terrorismoa eta krimen antolatua izango zirela. "Baina -idatzi du Misha Glennyk- terroreaketik gure obsesioak eragotzi digu ikustea gure bizimoduan askoz eragin handiagoa duela krimen antolatuak".

Glennyren hitzetan, 1980ko hamarkadatik "itzalpeko jarduerak" -legez kanpoko jarduera ekonomikoak- munduko ekonomia bere osoan hazi denaren lau halako hazi dira. Munduko Bankua eta Nazioarteko Moneta Fondoa diren erakunde susmaezinen datuetan oinarrituta dio legez kanpoko salerosketak 2001ean 6,5 eta 9 bilioi dolar arteko fakturazio kopurura iritsi zirela; hau da, munduko produktu gordin osoaren laurdena inguru.

Hazkunde harrigarri horren oinarrian bi gertakizun garrantzizko daude. Batetik, 1989-90ean sistema komunistak hondoa jo zuela. Eta bestetik -aurrekoa baino lehenagotik hasita- AEBek eta Britainia Handiak abian jarri zutela munduko finantz merkatuaren desregulazioa. Biak elkarri lotuta, gure begien aurrean gertatu zen joan den hamarkadako fenomeno izugarri hau: Errusia Boris Yeltsinen eskutik komunismotik kapitalismora pasatzen ari zen kaos garai horretan, herrialde hartako ondasun asko eta asko -pribatizazio politikaren ondorioz- diru bihurtu ziren, eta diru pila alimaleko hauek esportatu zituzten oligarka eta gangster errusiarrek.

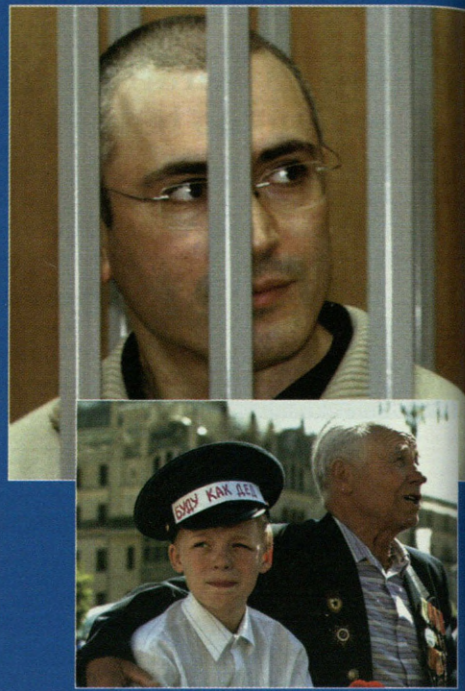
"Sobiet Batasun ohian eta Balkanetan -dio Glennyk- gangsterismoak duen garrantziari buruzko azken ikerketek erakusten dute Mendebaldeak asko lagundu ziola fenomeno horri 1990eko hamarkadan. Eta kriminal-

keria antolatuak estatu bat bereganatzen duenean, hortik politikan eragiteko, oso zaila da prozesu horretan atzekoz aurrera egitea". Oligarkek eta mafia bortsazaleak elkarren beharra izan zuten, beraz, Sobiet Batasuneko egitura eta ondasun publikoen jabe egiteko, eta horrela gertatu zen Glennyk "historiako kapital pilaketarik harrigarriena" deitu duena. "Mendebaldeak kapitalismoa ezarri nahi zuen Errusian, eta hala ezarri zuen bere formarik puruenetako batean".

Herri ondarea ostu eta diru bihurtu

Kazetariak Vadim Volkov soziologoaren materialak erabili ditu. Mafia errusiarretan aditua den Volkovek ez du diferentzia handirik ikusten Jodorovski eta Abramovitx petroliotari aberastu diren oligarken eta Solntsevskaya eta Tambovskaya gang edo banden droga eta prostituzio negozioen artean. "Estatuak desagertu egin behar zuela zioen ideologia orokortu zen, eta beraz aginterik ez zegoen. Edozer zen aldi berean legezko eta legez kontrako. Edozein jarduera ekonomiko zen zilegi".

Mendebaldeko merkatuetan muturra nekez sartu zezaketenez, Ekialdeko Europako sasi-enpresagizon asko buru-belarri barnatu ziren mendebaldarrak kontu gehiagorekin mugitzen ziren alorretan: drogak, kontrabando, zigarretak, prostituzioa eta arma trafikoa. "Merkatuarekiko duten

Sobiet Batasun ohian kapitalismorik basatiene ezartzearekin batera gertatu da munduko finantz merkatuak ia araurik gabe uztea. Ezkerreko erretratuan Mikhail Jodorkovski, Yukos petrolio enpresarekin aberastu ondoren gaur espetxean dena. Eskuinekoan Roman Abramovitx aberatsa, Chelsea futbol taldearen jabe ere badena. Tartean, Errusiako eguneroko bizimodu gogorraren irudiak: bere egonaldia irakurtzeko baliatzen duen eskalea eta Errusia handiaren nostalgikoen bilkura.

harremanari erreparatuz gero, mafiak dira globalizazioaren eredu", idatzi du Misha Glennyk.

Mundu osoan zabaldu zen finantzen desregulazioari esker, dirutza itzelak pasatzen ziren muga batzuetatik beste mugetara, inolako gobernu edo agintek kontrolatuko zituen beldurrik gabe. Diru-zuriketa erraldoi honetan banku bat izan zen aitzindaria: Bank of Credit and Commerce International. Laster ugaritu ziren mundu osoan hutsean eraikitako finantza erakunde eta banku bitxiak, herrialde komunista ohietako diruak garbitzen eta operazio garantiarik gabekoetan zebiltzanak. Txipre, Suitza, Cayman uharteak... paradisu fiskalen zerrenda arrosario aleak bezain ugaria bihurtu zen. Eta hauen eginbehar nagusienetakoa Errusian pribati-

zazioekin ostutako diru metak urrun eramatea zen.

Baina beste aldaketa bat ere jazo zen gero: Medellin eta Caliko "cartel" famatuak suntsitu zituzten agintariek, eta droga-buru kolonbiarrek erabaki zuten beren herrialdetik kanpora ateratzea kokainaren distribuzioa lehenik eta fabrikazio prozesua gero. Horrekin Mendebaldeko Europan eta Ekialdeko merkatu berrietan -Polonia, Txekia, Hungaria...- trafikoa asko handitu zen. Lev Timofeev ekonomialariaren ustez, Errusian bakarrik narrikotikoen industriak 8.000-9.000 milioi dolar mugitzen ditu... eta droga ez da kriminalitate antolatuak daukan antolakuntza militar-industrialaren adarretako bat baizik.

Ekialdeko Europako mafiari bere indartze ahaleginean oso onuragarri

gertatu zaizkio gerrak. Balkanetako gerrak estraina, baina 90eko hamarkadatik hona Afrikako herrialde asko sutu dituztenak ere bai. Horiei erantsi behar zaizkie Mendebaldeko potentzia handien interbentzio gerrak. Glennyk -Plan Colombia ahaztu gabe- Jugoslavian gertatutakoan sakondu du. "Publiko aurrean, zenbait errepublikatiko buruzagi kriminalek etsai nazionalak salatzen zituzten, genozidioa eta suntsiketa maite dituzten deabruak bailiran. Baina gero pribatuan, Kroazia, Bosnia, Albania, Mazedonia eta Serbiako dirudun eta mafiosoak lapurretan ari ziren gizentzen".

Gerra inperialetan ez dira gauzak ezberdin gertatu. New Yorkeko erasoaren ondoren, Afganistanen AEBek lortu zuten talibanak agintetik kentzea, baina heroinaren produkzio eta trafikorako aurretik baino baldintza samurragoak utzi dituzte. Tony Blair berak, bere bigarren agintealdian Britainia Handian heroina desagerraraziko zuela egin zuen promesa, eta aitortu behar izan du petto egin dutela: Afganistanen talibanen gobernu erori ostean heroina produkzioa hamar halakotu egin da.

Itzalpeko ekonomia kontrolatzeko asmo eta promesak deusetan geratzeko egiten dira, gaurkoz. Glennyk dioen moduan "ia inposible da hori lortzea globalizazioaren aro honetan, Estatu Batuek duten aginte erraldoi eta guzti, legez kontrako jarduera honen hamarrrena kontrolatu ezin dute eta". Horrela doaz mundu osoan etxean prezioak eta kiról ekipak. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarearik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herrioni, 4 - DONOSTIA

Kabinan pilotu

Hegazkineko bidaiariek oso goian daudenean kabinan inor ez dagoela ohartzean zer sentitzen duten, ba, horren antzekoa da gure esperientzia". Zygmunt Bauman-en aipu hau, itsas gainean, Loituk Londresera bidean irakurri nuen, eta kili-kili egin zidan, noski. Joseba Azkarraga Etxegibel-en *Diruak behar luke bihotzik* saiakeran aurkituko duzue. Gomendatzen dizuet liburuxoa, berez Arrasateko Kooperatiba Esperientziari buruzko hausnarketa izan arren, beste arlo askotarako balio lezakeen gogoeta-material interesgarria baitago bertan: mundu zeharo aldakor honetan, nola izan leial geure jatorri eta ideiekin. A zer erronka!

Aipua baino lerro batzuk lehena-go, honela dio Josebak: "Baliabidez eta bitartekoz sekula baino hornituago dagoen zibilizazioa da mende baldekoa, baina ez dakigu nora goazen. Edo beharbada txarragoa dena, noranzko arriskutsu bat hartua dugulako susmo sendoa dugu. Eta ez dakigu ontzi hau nola geratu. Lekutan geratzen da etorkizuna esperantzaz argitzen zuen garaia...". Kultur eta balio-krisi sakon honek ekonomia eta enpresa munduari ere eragingo dio, noski, baina nik gizabanakoari dagokion nora-eza dut gaur gogoeta-gai, gure bizitzak ere askotan piloturik gabeko hegazkina dirudi eta.

Sekula ikusitako katurik lodiena ezagutu dut Ingalaterran: Holly. Kontua da etxeko beste lau katuk eta bi zakurrek *bullying* egiten diotela. Koitadua ez da ausartzen bere txokotik irteten, izututa bizi da, beti mesfidati, eta jan eta jan egitea du kontsolagarri bakarra. Katu-kontu txoroak? Bai zera! Oso gizakiona da arazoa! Londresen gizon-emakume lodiegien kopurua izugarria da; ez, hala ere, AEBetan baino handiagoa. Zer gertatzen ote zaie hegazkin horien pilotuei?

Igande goizean, elizara joan gara Plaxtol herritxoan. Interesa nuen anglikanoen artean emakume bat artzain-lanetan ikusteko. Elizkizun alaia, umoretsua eta parte-

DANI BLANCO

hartzailea izan da. Han bildu direnak zergatik joan ote diren bururatu zait. Kristaumezuan aurkitzen ote dute hegazkinaren norabidea?

Ondoren, famili festa handia beste herrixka batean: senide eta lagun, 58 gara lorategian. Han dira hiru koinatak ere: zaharrena maitagarri dabil, eta maitasun eske... baina oso itxura txarra du, urte asko daramatza alkoholarekin borrokan, eta seme-alabak, medikuak eta gainerakoak etsita dauzka. Katolikoa da, baina ez du fedean sendabiderik. Zortzi egun geroago, gu jada Euskal Herrian, koinataren hegazkinak lur jo du; hilda aurkitu dute ohean.

Eta hemen, Errotaburu kaleko gertaera lazgarriak. Egun berean-edo Lan-graizko espetxean laugarren buru-hiltzea sei hilabete; biharamunean gas-leherketa Gasteizen eta bere buruaz beste egin ote duen batek... Hauek, halere, muturreko adierazpideak baino ez dira. Agresibitatea, inkomunikazioa, gogobetetasunik eza, deshumanizazioa, kontsumismoa, antsietatea eta depresioa... sufrimendu eta atsekabe asko inguruan, neurri handi batean geuk sortua eta geuk konpon genezakeena.

Erlijio eta ideologia -"ismo"-handiekin porrot egin ondoren, eszeptizismoak, etsipenak edo pasotismoak hartu gaituenean, zer geratzen zaigu gidari? Agian, iraultza eta utopia handiekin mundua salbatzeko ametsak utzi eta eguneroko bizimodu arruntean zentzu pixka bat jartzea eta, ahal bada, ontasun eta zorion apur bat zabaltzea inguruan.

Izan uda on, eta ea asmatzen dugun hegazkina pilotatzen! ■

Erlijio eta ideologia -"ismo"-handiekin porrot egin ondoren, eszeptizismoak, etsipenak edo pasotismoak hartu gaituenean, zer geratzen zaigu gidari?

Agian, iraultza eta utopia handiekin mundua salbatzeko ametsak utzi eta eguneroko bizimodu arruntean zentzu pixka bat jartzea eta, ahal bada, ontasun eta zorion apur bat zabaltzea inguruan

Nairobitarra rekin bidaia jolas

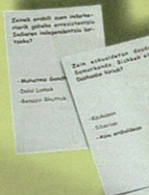
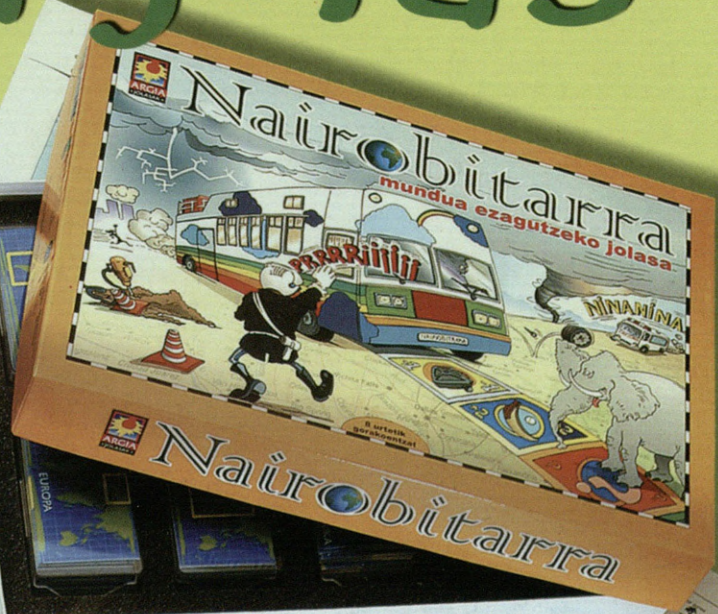
"Nairobitarra: mundua
ezagutzeko jolasa" k
tokian tokiko
bitxikeriak
ezagutzeko aukera
eskaintzen dizu.

38 €

Aukeratu
kontinentea,
ibilbidea, bofa dadoa
eta ekin bidaiari.

eskaerak

943 37 15 45 • denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

8 urtetik
gorakoentzat

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

201601